

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

3
2026

TEMA MESECA

**Ko pomen
dobi ime**

Z NAMI NA POT

**Samotna dolina
Kolmitzen**

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 177 0350 434008

4,80 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – IZDELEK MESECA APRILA

MEJA NA RAZVODNICI, planinsko-zgodovinski vodnik, Dušan Škodič

- Vodnik do nekdanjih glavnih mejnih kamnov rapalske meje.
- 61 izletov in gorskih tur od Peči na zahodni tromeji do Paravičeve mize na hrvaški meji.
- Mnogi markantni vrhovi (Ponce, Mojstrovka, Triglav ...), znane planinske točke in hribovja.
- Zbrani izleti in planinske ture.
- Številne zgodbe nas bodo ponesle v čase, ko je bila naša dežela razdeljena z vsiljeno mejo in je bila Primorska odrezana od Slovenije.

Format: 130 x 210 mm, 256 strani, integralna šivana vezava

CENA: V času od 1. 4. do 30. 4. 2026 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 11,45 €* (redna cena: 22,90 €*).

SVET JE LEP, Andrej Stritar

Neustavljiva radovednost, sla po odkrivanju in predanost goram so žlahtne prvine, ki so zaznamovale življenjsko pot Andreja Stritarja. Radovednost ga je usmerila na poklicno pot s področja jedrske tehnologije, kjer je postal mednarodno uveljavljen strokovnjak za jedrsko varnost. Vsako prosto uro pa je posvetil odkrivanju skrivnosti gorskega sveta – sprva v domovini, pozneje pa tudi po vsem svetu. Na tej poti se je odlično ujel z ženo Urško. V mladosti sta kot alpinista odkrivala klasične smeri slovenskih sten, pozneje pa zagnano raziskovala vrhove in pozabljene prehode doma in v tujini. Temu sta dodala še daljša potovanja v najbolj odmaknjene predele planeta, kjer sta se najraje lotevala gorniških izzivov.

Format: 165 x 240 mm, 328 strani, integralna šivana vezava

CENA: 29,90 €*

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

POTELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinski.muzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

126. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzss.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Miha Pavšek, Simona Nahtigal, Žarko Rovšek

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVNA ZASNOVA

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na papirju NEO MATT, Triglav papir

NAKLADA: 3700 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzss.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 48 EUR, 72 EUR za tujino, posamezna številka 4,80 EUR, poletna številka 5,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (36 EUR, tujina 62 EUR). Letna naročnina e-revije 40 EUR, za člane PZS 30 EUR, kombinacija tiskane in e-revije 64 EUR (za člane PZS 48 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

V jami Grvn

Foto Uroš Kunaver

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse danke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpeli kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Logičnost nelogičnih imen

Pred več kot desetletjem sem se na drugem koncu sveta krohotala ob novici, da sta moja soplezalca in dobra prijatelja v Lanežu nad planino Grohot preplezala prvenstveno smer in jo poimenovala *Pa si šla, ti M!* Krohotala zato, ker sem vedela, zakaj tako poimenovanje, marsikomu pa se je – dokler na klubski spletni strani nista objavila novice – zdelo seveda nelogično oziroma si ga je vsak razlagal po svoje. Ime je priredba naslova pesmi glasbene skupine M12, a smer nima nič skupnega z njeno vsebino. Takrat sem v bolivijskih Andih slab mesec odkrivala, kako s kisikom redkejši zrak vpliva name, in poskušala splezati na kako malce višjo goro, medtem ko, kot je v objavi napisal starejši član naveze, "ostajamo 'starci, ženske in otroci' lepo v varnem zavetju domačih sten in tu pa tam splezamo kako lepo smer.". Še vedno se nasmehnem ob misli na to, a ta spomin je zdaj boleč. Lani je namreč odšel Anza, član naveze, ki je plezala med prepevanjem refrena znane pesmi, a on je odšel za vedno. Ime smeri v Lanežu pa je zame dobilo še en pomen ...

A ugibanje, kaj pomenijo nekatera imena, je lahko prav zabavno. Na primer ime smeri JLA v Šitah, ki sta jo Krivic in Košir preplezala, preden sta v takratni Jugoslaviji odšla služiti vojaški rok. Tako očitna razlaga, a tako napačna! Le o čem ali o kom sta razglabljala Mihelič in Kozjek, ko sta preplezala Parižanko v Debeli peči? Ali Skuta in Štruca v KSA res spominjata na kruh in skuto? Od kod izvor imena Rinka, kot imenujemo več gora nad Okrešljem? In slap. Po kakem obroču, prstanu? Razlage vseh vrst imen se mi zdijo izjemno zanimive, a prav posebej mikavno je, kadar lahko ime izberem sama: nekoč piščancem, mačkam, teličkom, potem lokacijam, kjer smo se kot mulci s hribov zabavali na dolgi poti iz šole, zelo resno in dolgo sem izbirala imena svojih otrok, potem pa sem se spet zabavala, ko sem si izmišljevala imena nekaterih prvenstvenih smeri.

Izbira imena (ali poimenovanje nekoga oziroma nečesa) skoraj nikoli ni le praktična in večinoma je pogojena z osebnimi izkustvi. Največkrat gre za simboliko, identiteto, znak pripadnosti, željo, tudi zaščito ali moč, marsikdaj pa za trenutni vzgib, navdih ali zgolj za zabavo; torej nikakor ne drži, da je v prav vsako od njih zavrt vsaj en globlji pomen.

Razlogov, zakaj nekoga ali nekaj poimenujemo s točno določenim imenom, je lahko ogromno, vsak, ki kdaj v življenju dodeli vsaj eno ime ali vzdevek, pa ima za to gotovo vsaj en razlog. Ni tako redko, da ta ostane skrivnost, ime kdaj pa kdaj postane celo vzrok za razprtije. Sploh če gre za obče znana imena, ki (morda) temeljijo na zgodovinski podlagi oziroma tradiciji ali narečju, a se zaradi takih ali drugačnih vzgibov začne pojavljati še kakšno drugo poimenovanje. O nekaterih takih lahko v enem od prispevkov v temi meseca berete tudi v tokratnem *Planinskem vestniku* – o imenih, ki jih pojasnjujeta druga dva članka, bi težko dvomili ali ugibali, se boste pa med branjem zagotovo zabavali in marsikdaj privzdignili eno obrv – ali obe. Saj veste, to je tisti "aha efekt".

Veseli bomo, če se boste odzvali in nam predstavili svojo razlago kakega poimenovanja naših orografskih elementov ali predstavili drugo ime gore, hriba, planine, ki jih omenjamo. Mogoče lahko izpostavite kak manj znan, a zanimiv oronim. Če na primer poimenovanja Trupejevo poldne ni težko pojasniti, mogoče kdo ve, od kod ime Mengore? Ali Poprovec? In ali ima Zelnarica kaj skupnega z zeljem?

Marta Krejan Čokl

¹ Smer sta 8. 7. 2012 preplezala Ivan Štornik – Anza in Rok Tretjak.

² Kratica naj ne bi pomenila Jugoslovanska ljudska armada, ampak Jaz ljubim alkohol.

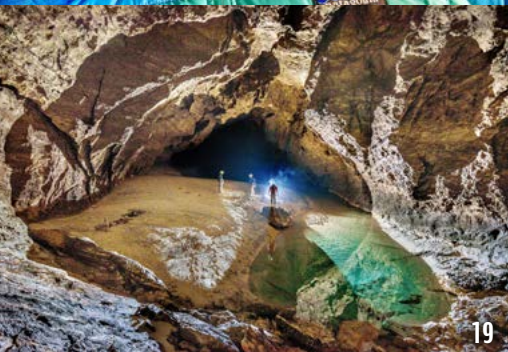
4

9

15

19

24

30

UVODNIK

1 Logičnost nelogičnih imen

Marta Krejan Čokl

KO POMEN DOBI IME

4 Katero je pravo

Jure Krejan Čokl

KO POMEN DOBI IME

9 Nomen est omen

Iztok Tomazin

KO POMEN DOBI IME

15 Imena, ki jih oblečemo

Simona Nahtigal

INTERJUJ

19 Pogovor z Maticem Di Batista

Mire Steinbuch

POTOPIS

24 Potovanje, ki prebudi vse čute

Jasmina Ačko

KOLUMNA

30 Gladiatorski spektakel?

Matevž Lenarčič

Z NAMI NA POT

32 Skrivnostno turnosmučarsko kraljestvo

Mitja Peterl

PLANINČKOV KOTIČEK

41 Krava Tina se izgubi

Nika Smole

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI

32

41

44

48

52

54

IZVIRNA ZGODBA

44 Le kdo si želi življenja brez pike?

Dušan Škodič

STRIP

47 Skrivnosti Janje Garnbret

Ažbe Polšak

INTERJUJ

48 Pogovor z Marijo Kurnik

Marta Krejan Čokl

FOTO ZGODBA

52 Črno-beli vitez rdečih obrvi

Oton Naglost

DOŽIVETJA Z GORA

54 Ukradena luna

Olga Kolenc

PRIGODE

56 Saj ni res, pa je

Simona Nahtigal

DOŽIVETJE

59 Planinarjenje po vulkanih

Damir Šantek

STROKOVNI POSVET

62 Varnejše v gore

Zbrala Zdenka Mihelič

56

59

62

64

66

ZDRAUJE

64 Ko poboža sonce

Simona Nahtigal

FILM

66 Prvaki Zlate doline so tudi prvaki festivala

Po poročilu za medije priredil Mire Steinbuch

U SPOMIN

68 Na konicah derez in cepinov

Boris Strmšek

U SPOMIN

70 Eden zadnjih Čedermacev

Igor Dakskobler

73 U SPOMIN

73 LITERATURA

75 PLANINSKA ORGANIZACIJA

Naročilo na Planinski vestnik

Brezplačna številka
24/7: 080 18 93
01 43 45 684
trgovina@pzs.si
Ljubljana,
Ob železnici 30a

e-revija.planinskivestnik.com

Katero je pravo

Oronimi z več imeni¹

*Grintovec, ob njem
na levi Kočna
Foto Aleš Zdešar*

Brez dvoma lahko članek začnem s trditvijo, da ne poznam veliko ljudi, ki ne bi slišali za vsaj en spor o poimenovanju katere izmed gora, vrhov, planin, da o krajih sploh ne govorim. Tudi na forumih in pozneje na družbenih omrežjih je bilo o tem že kar nekaj žolčnih debat, ki so se večinoma končale z ugotovitvijo, da se njihovi udeleženci strinjajo zgolj v tem, da se ne strinjajo.

Je pravilnejše poimenovanje tisto, ki ga poznajo domačini, ali tisto, ki se bolj ujema s pravili slovenskega knjižnega jezika? Ali je ime, ki je v resnici popačenka nemške besede, primerno za poimenovanje slovenske gore? Kaj narediti, če imajo domačini na vzhodni strani gore zanjo drugačno ime kot domačini na zahodni strani gore? In kdo naj ima pri tem zadnjo besedo? Katero poimenovanje na koncu obvelja, včasih s svojim mnenjem odloči tudi vladna Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen (KSZI), ki se trudi "vzpostaviti red na področju rabe zemljepisnih imen, skrbeti za njihovo ohranjanje in pravilno zapisovanje z jezikoslovnega, etimološkega, zgodovinskega in geografskega vidika, preprečiti podvajanje imen, zlasti naselbinskih, ter postopno, po sklopih, izpeljati standardizacijo zemljepisnih imen. Njeni pomembni nalogi sta tudi razreševanje tekočih problemov na

predlog posameznih pobudnikov ter spremljanje dogajanja na področjih problematike in standardizacije zemljepisnih imen v mednarodnih okvirih".² Posebno mesto ima pri tem standardizacija zemljepisnih imen, postopek, s katerim se ugotavlja in zemljepisnim danostim določa enotno pisno obliko, ki temelji na izbranih merilih in ki naj bi bila v rabi obvezujoča. Vendar pa KSZI nima nikakršne zakonodajne moči, zato ne more dokončno določiti nekega imena. Po slovenski zakonodaji so namreč krajevna imena v pristojnosti občin. KSZI torej lahko določeno poimenovanje samo priporoči.³

² Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen, <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/komisija-za-standardizacijo-zemljepisnih-imen/>.

³ Andrej Stritar: Kako pravilno zapisati imena gora? *Planinski vestnik*, 4, 2002, str. 14–17, <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-ORMKESSV/62403965-e87e-4ad3-b182-5f989fcf9226/PDF>.

¹ Zemljepisna višinska imena.

drugega poimenovanja trdovratno uporabljajo v pričanju, da bo na koncu prevladala vztrajnost, zaradi katere bo eno poimenovanje obveljalo, drugo pa bo utočilo v pozabo. In prav to se pogosto tudi zgodi, čeprav ne moremo vedno trditi, da poimenovanje, ki ostane, nujno pomeni ustrezno rešitev.

V tem kratkem članku se bom sprehodil le skozi nekaj imen, ki jih bralci *Planinskega vestnika* seveda poznate in imate o njih, kot se tudi spodobi, vsak svoje mnenje, ter nekaj možnih razlag, kako je do poimenovanja prišlo. Kjer sta ob poševnici dve poimenovanji, je levo uradno, desno pa alternativa. Katero je ustrežnejše – ali pa je še kakšno, ki tukaj sploh ni omenjeno – prepuščam bralcem – kot tudi morebitne dodatne razlage o izvoru imen gora, ki sledijo v nadaljevanju članka.

Grintovec/Grintavec

Kralj Kamniško-Savinjskih Alp naj bi svoje ime po eni izmed razlag dobil zaradi trave grint, ki raste na njegovih zahodnih pobočjih. Druga možna razlaga je bolj šegava, saj naj bi bila grintavi (razoran, razbrazdan, bolehen ...) Grintovec in mogočna Kočna v resnici mož in žena in naj bi mož ob mogočni ženi dobil svoje sedanje – v tem smislu – ne najbolj zveneče ime.

Mangart/Mangrt

Izvor imena je mogoče pripisati nemškemu imenu Mainhart ali Monhart, ki pomeni moč in pogum. Etimolog France Bezlaj v svoji knjigi *Slovenska vodna imena* navaja, da je bila gora kot Monhart vel Ocrmons poimenovana že leta 1617. Slovensko poimenovanje Mangart ali narečno Mangrt naj bi izhajalo

*Mangart/Mangrt
nad macesni
Foto Dan Briški*

Najpogostejša (pa tudi prijetna za razlago) so sicer poimenovanja gora na podlagi njihovega videza, vremenskih posebnosti in česa podobnega – Skuta, Štruca, Kočna (koč pomeni oster, koničast skalnat vrh), Špik, Razor, Rogljica, Škrlatica, Krvavec, Oltar, Peč, Špica, Pihavec, Mrzla gora in tako naprej. Lahko razumljiva so tudi poimenovanja iz živalskega sveta – Tolsta Košuta, Divja koza, Koštrunove špice, Kanjavec, Bovški Gamsovec, Jerebica, Jelenk in druge izpeljanke s podobno razlago. Pri tovrstnih poimenovanjih do sporov prihaja le redko, saj gre običajno za zelo stara poimenovanja, ki smo jih ponotranjili in bi njihovo spreminjanje pomenilo nesmiselno početje. Kadar pa se pri poimenovanju gore, hriba ali planine zaplete, je stvar drugačna. Pri odločanju o določenem poimenovanju se upoštevajo zgodovinski in etimološki viri (npr. starodavni zapisi ali narečne oblike), jezikovna pravilnost in normativna pravila slovenskega jezika, zemljepisne danosti in pomen imena za lokalno okolje ali širšo družbo in druga merila.⁴ Tako se pogosto dogaja, da ima isti vrh nekaj podobnih, a vseeno različnih imen, ki jih zagovorniki enega ali

⁴ Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen, <https://www.gov.si/teme/standardizacija-zemljepisnih-imen/>.

iz poslovenjene uporabe imena Mainhart šele v 20. stoletju, saj so ga nekateri prej poznali tudi kot Babji zob ali Zauchenberg, dr. Henrik Tuma ga navaja celo s poimenovanjem Zebnik. Nobeno izmed teh poimenovanj ni bilo znano domačinom, ki ga pogosteje imenujejo Mangrt.⁵

Prisojnik/Prisank

O ustrenejšem poimenovanju te gore je morda največ polemik. Poimenovanje Prisojnik naj bi izviralo iz njene prisojne lege, če gledamo nanjo s trentarske strani, vendar tega poimenovanja domačini niso nikoli uporabljali in goro od nekdaj – sploh na gorenjski strani – poznajo kot Prisank. Temu poimenovanju je pritrdila tudi KSZI, še vedno pa se mnenja o tem razhajajo; v *Slovenskem pravopisu* najdemo obe imeni.

Tosc/Tošč

Tosc in Tošč sta imeni dveh različnih vrhov, ki pa ju ljudje radi mešajo med seboj. Prvi je visok 2275 metrov in nam ponuja čudovit pogled na Triglav. Tine Mihelič ga je poimenoval celo Tolstec, kar v pogovornem jeziku zelo spominja na besedo Tosc in morda razkriva izvor njegovega poimenovanja. Drugi, torej Tošč, pa v višino meri "skromnih" 1021 metrov in je sosed bolj znane Polhograjske Grmade. Oba vrhova naj bi ime dobila po svoji široki, tolsti obliki. Dušan Čop v prispevku *Gorska terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji* pravi, da poimenovanje polhograjskega hriba izvira iz osebnega lastnega imena Ljutoša – najprej je bil Otošč in pozneje, še leta 1856, Utošč.

Šplevta/Indijanec

Šplevta je manj izrazit vrh vzhodno od Razorja. Zaradi zelo specifične oblike kamnitega vrha hrib nekateri imenujejo tudi Indijanec. Tako poimenovanje je na moč podobno dilemi o poimenovanju Spominške smeri Iva Reye v Ojstrici, ki jo pod tem imenom pozna mnogo manj plezalcev kot po poimenovanju Zmaj.

Barbara Ivančič Kutin v *Slovarju bovškega govora* piše, da je šplevta bohinjski izraz za ploščat kamen za tlakovanje, v *Jezikoslovnih zapiskih* Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pa je beseda etimološko pojasnjena kot ena od besed, ki poimenujejo razžagan, neobdelan kos lesa za kurjavo, poleno.⁶ Lahko pa bi poimenovanje izhajalo tudi iz bavarskega narečnega izraza Splitt ali Schpleit, ki pomeni grušč ali razsuto kamenje.

Kanin/Sivec

Da spori o poimenovanju gora niso le dileme sodobnih časov, priča spor med dr. Matkom Potočnikom in dr. Henrikom Tumo. Potočnik je namreč v svoji knjigi *Vojvodina Koroška* današnji Kanin poimenoval Sivec, saj naj bi ga tako imenovali domačini, kar je v svoji knjigi potrdil tudi Goričan in geograf Rutar.⁷ Tuma je menil, da je Rutar to goro poimenoval Sivec iz domoljubnih vzgibov in da gora s tem imenom sploh ne obstaja. Poimenovanje Kanin naj bi izhajalo iz popačene besede kamen, zaključuje polemiko Tuma.⁸

⁶ *Jezikoslovni zapiski*, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, št. 2, 2019.

⁷ Viktor Vovk: Prigorje Karnijskih Alp, *Planinski vestnik*, 9, 1966, str. 395–402, https://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_1966_09.pdf.

⁸ Prav tam.

Pomlad pod
Prisankom/
Prisojnikom
Foto Aleš Zdešar

Krofička/Grofička

Uradne razlage tega poimenovanja nisem našel, obstajajo pa ljudske razlage, ki niso nič manj zanimive ali mogoče verodostojne. Ena izmed razlag o nastanku imena te gore je domnevni priimek lovca Krofiča, ki naj bi na tej gori izgubil življenje, ta pa naj bi po njem dobila ime. Sama od sebe se ponuja tudi razlaga, da naj bi ime dobila po obliki krofa. Obstaja pa tudi pojasnilo, da je ime nastalo iz besede grofična po eni izmed njenih prvih obiskovalk plemenite krvi.

Škrlatica/Suhi plaz

Verjetno ob imenu Škrlatica večina najprej pomisli na škrlatno barvo, ki naj bi obarvala to goro ob sončnem zahodu. Vendar ta razlaga ni prava. Ime namreč izvira iz narečne oblike Škriljatica, ta pa izvira iz poimenovanja kamnitih plošč ali skrilavca z besedo škrl. Ime je torej gora – kot še mnoge druge – dobila po lastnostih svojega videza. Starejše ime, ki so ga uporabljali zanjo, je Suhi plaz, in sicer po značilnem melišču pod Rokavi.⁹

Rokav

Vsi vemo, kaj pomeni ta samostalni, v zemljepisnem izrazu pa se rokav uporablja tudi v pomenu stranskega kraka oziroma odcepa (npr. rečni rokav). Dušan Čop v prispevku *Gorska terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji* navaja Rokav kot primer poimeno-

vanja po nečem, kar je delo človeških rok.¹⁰ Skupina Rokavov je razvejana: poleg Visokega Rokava imamo še Srednji in Spodnji Rokav, ki ležita na stranskem grebenu (nekakšnem kraku glavnega grebena). Ta morfologija tako ustreza metafori rokava kot izteka/kraka gore.

Uogel

Tudi poimenovanje te gore nas lahko hitro zavede, saj večina takoj pomisli na besedo vogal, kar pa ni prava razlaga. Gora naj bi namreč ime dobila po številnih pticah, saj Vogel v nemščini pomeni ptič ali ptica. Tej razlagi pritrjuje tudi dejstvo, da so na tem območju živeli številni pripadniki nemške narodnostne skupnosti.

Turska gora

Vsakič, ko se začne zimska sezona in se prvi turni smučarji podajo v znameniti Turski žleb in naprej na Tursko goro, se pojavita tudi zapisa Turški žleb in Turška gora, ki sta napačna. Prav tako gora ni dobila imena po turah in visoki turistiki, kakor so nekoč imenovali vzpone in alpinizem. Gora je svoje ime dobila po izumrli živali turu, predniku današnjega domačega goveda, ki so ga v Evropi iztrebili v 17. stoletju.¹¹

Krofička ali Grofička?

Foto Oton Naglost

⁹ Marko Snoj: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen. Jezikoslovni zapiski*, Ljubljana: Modrijan, str. 414.

¹⁰ Dušan Čop: *Gorska terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji*, <https://ojs.zrc-sazu.si/jz/article/view/2624>.

¹¹ France Bezljaj: *Etimološki slovar slovenskega jezika*, IV. Knjiga. Ljubljana: SAZU, str. 221–223. Marko Snoj: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan, str. 447–448.

Raduha

Ime te gore bi lahko izhajalo iz imena Radoslav ali na kratko Radoh. To pomeni, da imena ni dobila po svojih lastnostih ali videzu, temveč bolj verjetno po nekom, ki so ga zaradi njegove dejavnosti povezovali z njo.¹²

Za konec pa razmislimo še o dveh ledinskih imenih, in ker smo ravno pri Raduhi, najprej pogledimo, kako je s poimenovanjem planine pod severno steno Male Raduhe.

Grohot/Grohat

Kaj je pravilno, je nemogoče reči. Grohot govorijo večinoma domačini iz Zgornje Savinjske doline, Grohat pa Korošci. Mihev v plezalnem vodničku *Raduha* uporablja Grohot, kar utemeljuje s tem, da je nad planino pod severno steno Raduhe veliko melišče (groh – kot pojašnjuje *Slovar slovenskega knjižnega jezika* – kamnina, ki jo sestavljajo vulkanski pepel, drobci kristalov in magmatskih kamnin) oziroma grohotje. A vendar to ne pomeni, da je poimenovanje Grohat napačno. Jezik se spreminja in prilagaja, in če pomislimo, da imamo več kot petdeset narečij, ki tudi zemljepisna imena prilagajajo svojim zakonitostim, lahko brez dvoma sprejmemo tudi poimenovanje Grohat.¹³

Ledine/Uadine

Za območje, kjer stoji Kranjska koča na Ledinah – nad Jezerskim – so v rabi kar tri poimenovanja: Vadine in

Vodine kot starejše, domače ime za ravnico/planino, kjer so se nekdaj pasle zlasti ovce, ter Ledine kot mlajše ime, ki se je utrdilo z gradnjo in uradnim poimenovanjem koče (1977). Že *Planinski vestnik* leta 1957 beleži soobstoj vseh treh imen in poudari, da je pri domačinih najpogostejše ime Vadine, izvor pa prepušča nadaljnjim raziskavam.¹⁴ Pozneje jezikoslovna razprava opozori, da bi bil dialektni prehod z ledine na vadino in vodina fonetično mogoč, vendar ni nujen.¹⁵

Raziskava, kako so imena dobili vrhovi, ki jih danes poznamo kot Rakova špica, Prestreljenik, Poprovec, Cmir, Bricelj, Žrd in drugi vrhovi, katerih imena si je brez raziskave skoraj nemogoče razložiti, pa bi morda lahko entuziastičnemu raziskovalcu prinesla akademski naziv. 📍

¹² Marko Snoj: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan, str. 345.

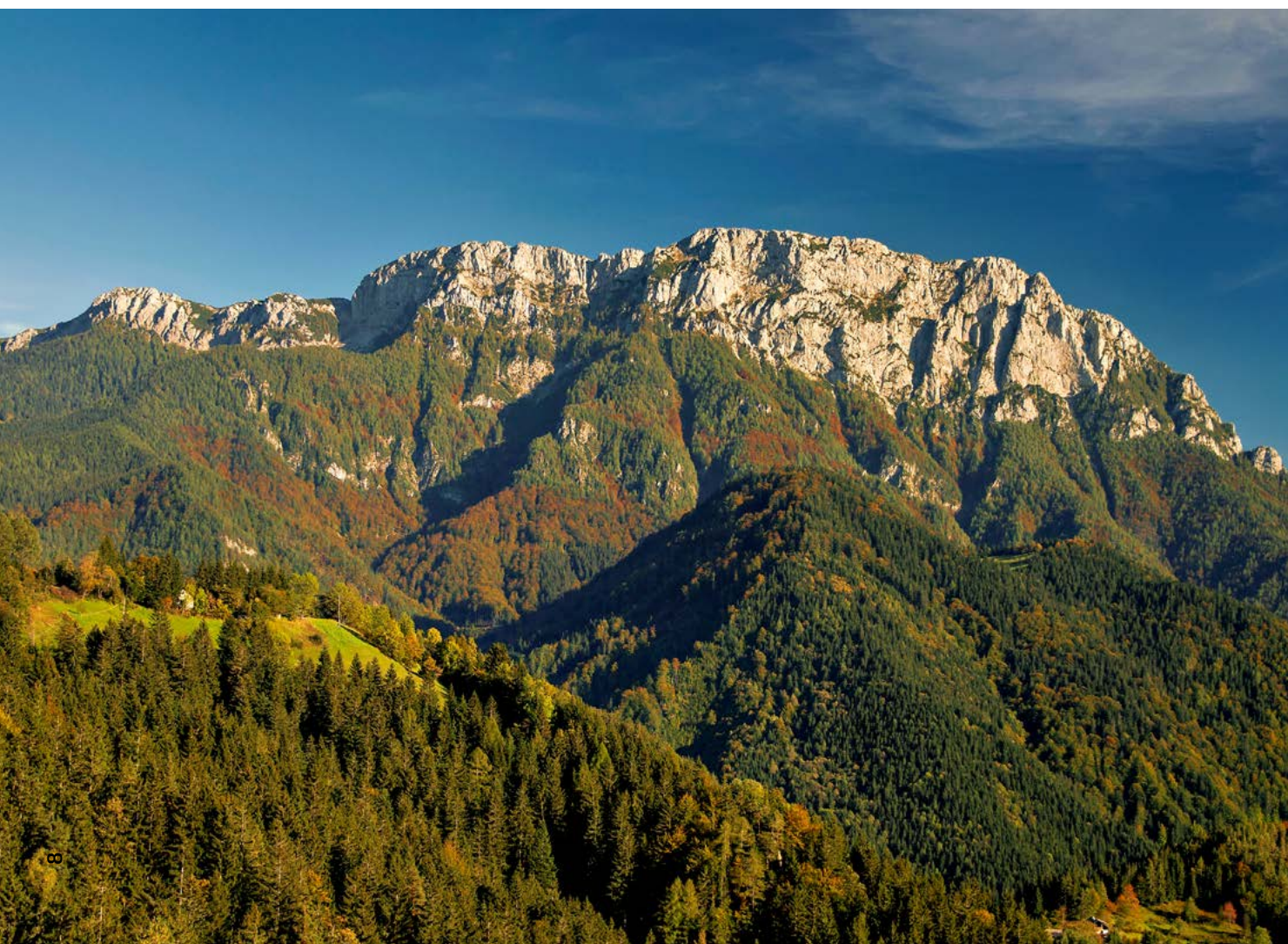
¹³ Marta Krejan Čokl, *Grohat ali Grohot, na/v Grohatu/Grohotu*, razmislek o poimenovanju planine, FB-stran PD Mežica; <https://www.facebook.com/PlaniskoDruštvoMezica/posts/%EF%B8%8Fgrohat-ali-grohot-nav-grohatugrohotu%EF%B8%8Fker-se-nam-vedno-znova-postavlja-vpra%C5%A1anje/5754671824570710/>

¹⁴ Drago Meze: Prvikrat na Skutinem ledeniku, *Planinski vestnik*, 1957, 2, str. 63.

¹⁵ Stanko Klinar: Al' prav se piše, *Planinski vestnik*, 1992, 5, str. 292.

Raduha

Foto Oton Naglost

Nomen est omen¹

Poimenovanje plezalnih smeri

Med prijetnejšimi "opravili" po vsaki preplezani ali presmučani prvenstveni smeri v gorah je njeno poimenovanje. Tistemu oziroma tistim, ki so smer preplezali ali presmučali "prvi, odkar svet stoji", pripada tudi čast, da ji dajo ime po lastnem izboru. To ime se najprej pojavi v medijih, zaokroži v alpinistični srenji in nato ostane zapisano v arhivih, v plezalnih vodnikih, na fotografijah in še marsikje.

Kar nekako svoje, časovno neomejeno življenje imajo imena plezalnih smeri, še posebej tistih, ki so zelo priljubljene, pogosto preplezane ali pa vsaj znane in pomembne zaradi svoje zahtevnosti, razvitosti, nevarnosti in drugih atributov.

Iz imen plezalnih smeri, s katerimi s(m)o si avtorji dali duška oziroma s(m)o sprostili svojo na nekaj besed omejeno domišljijo, je razvidno marsikaj. Imena smeri na preprost in kratek, saj morajo biti kratka, pogosto pa tudi na simbolni način pripovedujejo o značilnostih smeri ali gore, o (ne)duhovitosti avtorjev, o dogodkih med prvenstvenim vzponom, o različnih asociacijah, povezanih z vzponom, lahko pa

tudi o čem, kar nima nobene povezave z vzponom. In še o marsičem.

V Himalaji in drugih visokih gorstvih v preteklosti pri poimenovanju prvenstvenih smeri pogosto nismo sproščali svoje duhovitosti in domišljije, temveč smo jih poimenovali na podlagi drugih vzgibov in pričakovanj. Tako so nastale npr. Jugoslovanske in Slovenske smeri v sedem- in osemstisočakah. Tudi v domačih gorah smo občutku pripadnosti domačemu alpinističnemu kolektivu večkrat dali prednost pred svojo domišljijo. Tako so nastale smeri, poimenovane po alpinističnih odsekih oziroma krajih, kjer so delovali: Ljubljanska, Tržiška, Domžalska, Kranjska, Bohinjska, Tržaška ...

¹ Latinski rek:
"Ime je znamenje."
Ali "Ime ima pomen."

*Grebenska smer
Dinozaver v Tulovih
gredah
Foto Iztok Tomazin*

Posebna kategorija so spominske smeri, večinoma posvečene umrlim prijateljem in soplezalcem. Pri tem največkrat ne gre za ustvarjalno domišljijo prvih plezalcev, ampak za počastitev in ohranitev spomina nanje.

Manj prijetno poglavje poimenovanja plezalnih smeri je njihovo preimenovanje in pogosto tudi hkratno opremljanje s svedrovci nekakšnih plezalnih obrtnikov, ki niso njihovi avtorji, ampak nekakšni popravljalci in preopremljevalci. Ta podvrsta sodobnih plezalcev se z vrtalkami in svedrovci loteva klasičnih smeri, ki so praviloma sledile naravnim prehodom in so v njih prvi plezalci večinoma uporabljali običajne kline, premična varovala in naravne možnosti, npr. skalna ušesa, roglje in podobno. Že to je brez soglasja avtorjev smeri etično sporno, če pa ti plezalni obrtniki potem tako preopremljeno, navrtano smer še preimenujejo, je to neetično oziroma nespoštljivo do prvih plezalcev. V zadnjih letih, ko je modno ustvarjanje dolgih, navrtanih športnih smeri po smereh, ki so že bile preplezane brez vrtanja, je to kar pogost pojav. Z razmišljanjem o poimenovanju ter zlasti o preimenovanju in opremljanju že obstoječih smeri s svedrovci se seveda odpira Pandorina skrinjica mnenj in argumentov med različno mislečimi plezalci in alpinisti. V to vročo temo tokrat ne bom zaplezal, ker je pričujoči članek namenjen predvsem kratki predstavitvi imenoslovja plezalnih smeri s primeri iz moje prakse. Podoben članek bi najbrž lahko napisalo več alpinistov, ki so, tako kot jaz, v desetletjih svoje alpinistične kariere preplezali mnogo prvenstvenih smeri in jih poimenovali. Vsak med njimi ima svoje spomine in zgodbe, svoje vzroke in vzgibe, zakaj je neko smer poimenoval tako, kot jo je. Nekatera imena plezalnih smeri različnih avtorjev je prav užitek prebrati in razmisliti o njihovem nastanku, še posebej, če jih tudi preplezaš in potem lahko na podlagi osebne izkušnje oziroma doživetja prepoznaš še kak skriti ali prikriti pomen njihovega imena. Podobno velja tudi za pogovor z avtorjem smeri, ki ti lahko razjasni ali vsaj namigne, zakaj je za smer izbral ravno to ime.

Begunjščica
Foto Franci Horvat

Urban Golob v prvenstveni smeri
Deževna teta v Dolgem hrbtu
Foto Iztok Tomazin

V nadaljevanju članka se bom omejil samo na imena nekaterih od svojih številnih prvenstvenih smeri v domačih in tujih gorah.

Od lenuha do pajka

Lenuhova smer v severnem ostenju Begunjščice je ena najbolj priljubljenih zimskih smeri v Begunjščici, le malokdo pa ve, kako je nastalo njeno ime. Kot prvi sem jo preplezal spomladi leta 1977. V tistih mladostniško nadobudnih časih je za moja merila veljalo "ena ni nobena". Z drugimi besedami: ena preplezana

smer je bila premalo, zato sem skoraj vsak svoj plezalni dan preplezal več smeri, pogosto tudi prvenstvenih. Seveda mislim na alpinistične smeri, visoke vsaj sto metrov, ne na kratke smeri v plezalnih vrtcih. Tistega jasnega majskega dne, ko sem preplezal značilen žleb v desnem delu stene Begunjske Vrtače, se je na vrhu smeri, na grebenu, združilo marsikaj: čudovit razgled na brsteče pomladne doline in ravnine, nad katerimi so se dvigale še vedno precej zasnežene domače gore, spomladanska utrujenost in plezalna potešenost po nedavnem celotedenskem intenzivnem plezanju v Paklenici, želja po počitku in uživanju, ki sem jo skoraj vsak plezalni dan uspešno zatrl, dokler nisem bil vsaj za silo zadovoljen s preplezanimi smermi ... Proti svojim pričakovanjem na vrhu smeri, ki takrat še ni imela imena, nisem odvihral po zasneženi grapi navzdol pod naslednjo smer, temveč sem se zavalil med delno zasnežene trave na grebenu in preprosto užival v vsem, kar je bilo in kar sem bil. Tudi "lenuh", ki mu ni bilo žal, da je tisti dan preplezal samo eno smer. In jo napol za šalo, napol zares poimenoval *Lenuhova*. *Steber jutranje zarje* v severni steni Dolgega hrbta sem preplezal z Vilijem Vogelnikom leta 1977. Zjutraj, po bivaku na polici v zgornjem delu stene, ko je prva rdeče oranžna sončna svetloba oblila ostenje, ni bilo več nobenega dvoma o imenu smeri.

Mrzlih nog naokrog v steni Rokava nad dolino Vrat je zimska prvenstvena smer, ki sem jo preplezal z žal že pokojnim prijateljem Urbanom Golobom. Ime jedrnato pripoveduje o najini lahkomiselnosti in njenih posledicah. Bila je zima, temperature krepko pod ničlo, iz megle je snežilo in vreme se je še slabšalo. Načrtovana smer se nama z vznožja ni zdela kaj dosti

zasnežena in tudi ne preveč zahtevna, zato sva se odločila, da se je lotiva samo v plezalnikih, gojzarje sva pustila pod steno. A izkazalo se je, da je težja, daljša in mnogo bolj zasnežena, kot sva si predstavljala. Plezala sva pet ur, zgornji del že v megli in snežnem metežu. Še zahtevnejši in daljši je bil sestop, za katerega sva porabila devet ur. Po vrvi sva se spuščala v neznano, v megli in metežu nisva videla skoraj nič, ko se je stemnilo, pa čisto nič. Nikoli ne bom pozabil, kako sva se v obutvi z gladkimi podplati, namenjeni letnemu plezanju v kopni skali, prebijala po zasneženih žlebovih in policah, kako naju je dolge ure zeblo v plezalnikih, premajhnih za dve številki, obutih na gola stopala. Seveda sva staknila omrzline, a na srečo brez trajnih posledic. Skala v *Rdečem kamnolomu* v severni steni Begunjsčice je značilno rdečkaste barve in *nagravžno* krušljiva, zato je ime zasluženo. Preplezal sem jo z Mirkom Megličem poleti 1977, prvo zimsko ponovitev s prvenstvenim direktnim izstopom pa leto pozneje z Borutom Bergantom. Pametni to smer ponavljajo pozimi, ko je zamrznjena in poledenela skala bistveno manj krušljiva.

Pajkova zajeda v vzhodni steni Vrtače je posvečena nekomu, ki ima arahnofobijo in pajke hkrati občuduje, pa tudi čisto pravemu pajku, s katerim sva nekaj časa vzporedno plezala v previsni krušljivi zajedi med poskusom prvenstvenega solo vzpona. Sopihač in prestrašen sem se mučil, bil sem blizu meje padca, hkrati pa sem z zavistjo opazoval pajka, ki se je na dolgih nogah elegantno pozibaval v gladki previsni plošči ob zajedi kak meter stran od mene. Kar naenkrat se mi je odlomila ogromna luska, vznok sem poletel v globino in bi se ubil, če se ne bi po srečnem

Visoki, Srednji in Spodnji Rokav nad kotanjo Dolci

Foto Janez Jarc

Zimska Vrtača
Foto Oton Naglost

naključju zataknila vrvi, ki sem jo prosto vlekel za seboj. Kljub poškodovani nogi sem se nekako spustil v vznožje stene in odkrevsal, deloma tudi po vseh štirih, do prvih trav v Suhem ruševju. Tam sem bil prisiljen bivakirati, saj zaradi bolečin nisem mogel več hoditi. Prenosnih telefonov, da bi poklical na pomoč, takrat še ni bilo. Najbližji ljudje so bili graničarji na svojih običajnih patroljnih poteh, ki pa jih nisem želel srečati. Naslednji dan, po mrzlem bivaku brez opreme, ko je noč popestrila tudi kratka nevihta, sem ves premražen in v bolečinah dolge ure krevsal do Ljubelja. Pajek pa je najbrž mirno nadaljeval svoje rutinske sprehode po meni nedosegljivem terenu.

Od zapeljivke do plazilke

Zapeljivka v vzhodni steni Vrtače ima zaslužen ime glede na dogajanje med vzponom. Prvenstvenega vzpona sem se lotil sam, v zgodnjezimskih razmerah, brez varovanja, s pričakovanjem, da ga bom zmogel brez pretiranega *travmiranja*. Pa sem se zmotil oziroma me je videz smeri zavedel. Videti je bila skoraj kopna, a razmere so bile mnogo slabše, kot je bilo videti od vznožja. Pod ključnim mestom, poledenelim previsnim kaminom, sem visel štiri ure in pol, iskal pot navzgor in premagoval strah pred padcem. V globino sem zmetal vse, kar me je oviralo pri plezanju, od majajočih se zagozdenih skal do nahrbtnika in vrvi, ki je nisem imel kam pritrditi. Zapis v svojem alpinističnem dnevniku sem zaključil s stavkom: "Psihično doslej moj najtežji solo vzpon!"

Tudi ime smeri *Trma* v Tegoški gori v severnem ostenju Košute pripoveduje zgodbo o mojem solo plezanju v zimski prvenstveni smeri. Sredi smeri se mi je zataknilo, v zasneženi in poledeneli steni nisem

in nisem našel prehoda, ki bi si ga upal preplezati brez varovanja, ki ga seveda nisem imel. Preizkušal sem različne možnosti, zbiral pogum in se obračal, odnehati oziroma sestopiti pa nisem hotel. Dolge ure sem trmoglavil, in šele ko se je že večerilo, sem se prebil čez nekaj zaporednih strmih pregrad in čez opasti olajšan izplezal na greben in po njem na vrh gore, potem pa že v polmraku odsmučal po eni od lažjih smeri v dolino.

Smer Šalce v Kanceljnih, bližnjih Planji, ima jasno sporočilo oziroma vabilo ponavljavcem. Proti pričakovanjem je bila zelo lepa, oprimki pa res prave šalce. *Ples plazov* v južnih strminah Velikega vrha Košute si je tudi zaslužil grozeče ime. Ta prvenstveni smučarski spust sem opravil sam, ker se mi je zdelo prenevarno, da bi še koga vzel s seboj in ga izpostavljaj. Na tem območju so le redko primerne razmere za zahtevno alpinistično smučanje. Ali je premalo snega ali pa ga je dovolj, a je hkrati nevarnost plazov prevelika. Na dan mojega vzpona in smučanja po tej smeri je bilo vse razorano od nedavnih plazov, jasno pa je tudi bilo videti, da se še ni vse obletelo. To je pomenilo precejšnjo napetost in strah med smučanjem ter temu primerno olajšanje, ko sem bil na varnem.

Podobno napeta alpinistično smučarska zgodba se je zgodila na nasprotni strani iste gore, v njeni severni steni. Tisti precej zahtevni in nevarni prvenstveni smučarski spust sem poimenoval *Strahovka*, ker me je bilo v srednjem delu smeri pošteno strah, a ne zaradi plazov, temveč zaradi strmine in velike izpostavljenosti. Če bi mi v poledeneli strmini popustili robniki ali če bi se mi odpela smučka, bi poletel v prepad.

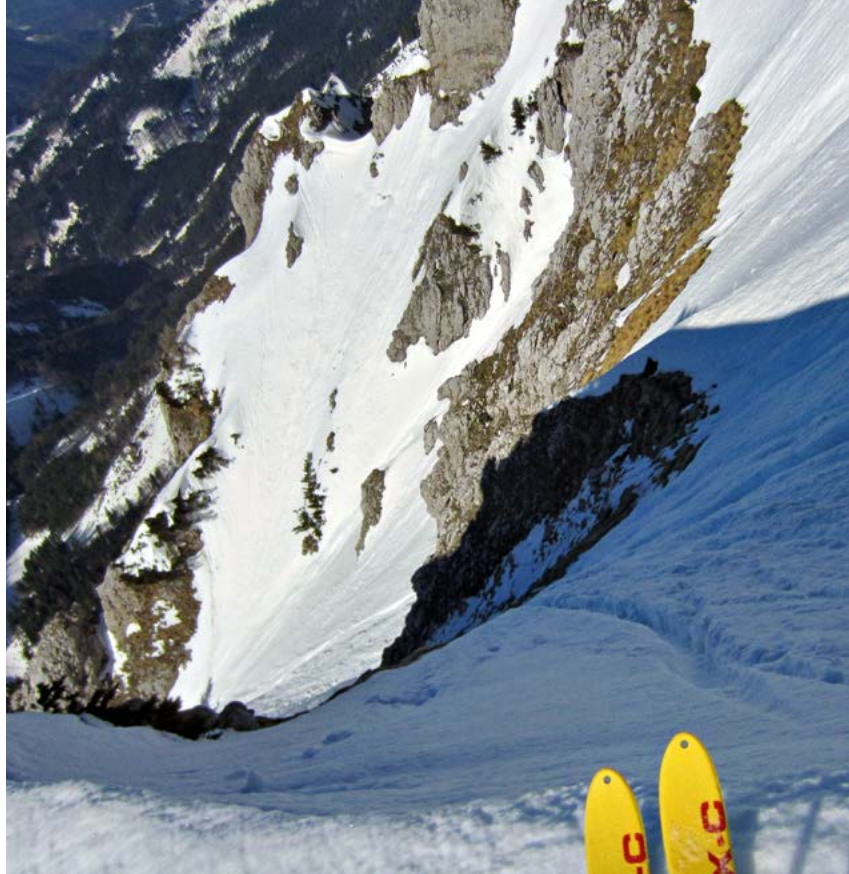
Prvenstveno smer *Spet doma* v Tegoški gori sem preplezal pozno jeseni, seveda spet sam, le nekaj dni po

vrnitvi iz Himalaje. Res sem se počutil kot doma, saj je Košuta moj drugi dom, pravzaprav eden od njih. Po mesecu dni na visokogorski odpravi, po zmrzovanju in drugih "prijetnostih" osemtisočaka je bil občutek dragocenega doma v Karavankah še bolj izrazit kot običajno, tudi zato, ker je bila smer presenetljivo lepa in ravno prav zahtevna.

Izzivanje

Imena nekaterih smeri pa imajo tudi druge vzgibe, od protestnih, družbeno aktualnih do različnih, bolj ali manj prikritih sporočil, besednih iger, takih s pomenljivim pomenom in podobnih. Večinoma so taka imena kar duhovita. Prva leta, ko sem začel plezati v prvenstvenih smereh, sem izvedel, da je kdaj "nespodobno" ali nenavadno poimenovanje prvenstvenih smeri vzbudilo burne reakcije predvsem pri starejših generacijah alpinistov in planinskih funkcionarjih. To me je začelo zanimati. Kmalu sem izvedel za več takih primerov. Med bolj znanimi je bila smer *Steber revežev*, ki sta jo v Mojstrovki preplezala Tone Perčič in Nejc Zaplotnik. Predvsem "starim fotrom" na Planinski zvezi, med katerimi so se nekateri spogledovali tudi s politiko, ime ni bilo všeč in so se pritoževali, saj v takratni Jugoslaviji uradno ni bilo revežev. "Kaj se pa grejo," smo bili ogorčeni nekateri mladi alpinisti. "Prvi plezalci imajo, imamo vendar pravico poimenovati svoje prvenstvene smeri, tako kot želimo!" Ta običaj je star skoraj toliko kot alpinizem. Hitro sem se odločil, da bom iz radovednosti in nagajivosti poskušal malo razburkati planinsko alpinistično sceno s kakšnim izzivalnim imenom. Najprej sem v eni od domačih sten preplezano prvenstveno smer poimenoval *Smer Pujska Debelujska*. V alpinistične novice ni prišla, čeprav sem poslal podatke za objavo, in tako sem vedel, da sem na pravi poti. Kmalu zatem sem v Dovžanovi soteski preplezal takrat tam najtežjo smer, ki je postala ena prvih osmic pri nas, in jo poimenoval *Picajzel*. Ime ni bilo čisto iz trte zvito, saj je bilo ključno mesto v smeri zahtevno in zaradi slabega varovanja zoparno, tako kot si tisti brez osebne izkušnje predstavljamo, da so zoparni pravi *picajzli*. Tudi to ime ni prišlo v Alpinistične novice v *Delu*, ki so bile takrat edino mesto, kjer se je pisalo o plezalnih in alpinističnih dosežkih. Alpinistični kronist Franci Savenc, s katerim sem sicer prej in pozneje dobro sodeloval in je praviloma objavil vse, kar sem o svojih vzponih poslal, se je zelo razjezil. In ni bil edini. A moj namen je bil dosežen, ime te smeri pa je ostalo nespremenjeno do danes.

Tudi *Plazilka* v jugovzhodni steni Planje ima zaslužen ime. Med plezanjem so me ogrožali plazovi, pa tudi potek te najdaljše smeri v Planji je tak, da se nekako plazi desno in levo od najtežjih prehodov. V eno besedo je ujeto zanimivo, občasno razburljivo in negotovo doživetje samotnega prvenstvenega vzpona, ki ga je zabelil še dolgotrajen nočni sestop po neznanem terenu.

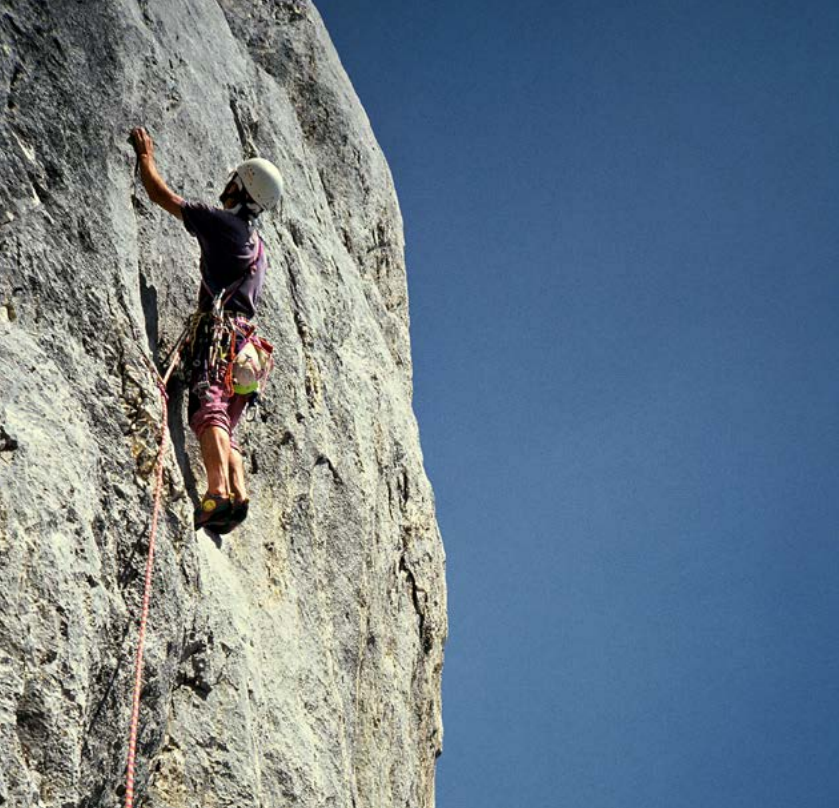

Od dolgočasje do tolažbe

Nekatera pogosta imena smeri so dolgočasna, lahko bi rekli, da kažejo na pomanjkanje domišljije ali pravega razpoloženja in duhovitosti, hkrati pa so preprosta in dovolj povedna. Npr. *Desna* ali *Leva smer*, *Centralni steber*, *Severni greben* itd. Pa tudi imena po priimkih ali imenih prvih plezalcev niso ravno duhovita, čeprav včasih avtorji smeri niso imeli nič s tem. Tako na primer *Čopovega* in *Jugovega stebra* v Steni nista poimenovala Čop in Jug. Tudi pri poimenovanju ene od mojih zimskih prvenstvenih (*Tomazinova* v Stenarju) nisem imel nič, nasprotno, kar nekoliko neprijetno presenečen sem bil, ko sem to zasledil v plezalnem vodniku. Za smer, ki sem jo po prvenstvenem zimskem solo vzponu v severni steni Begunjsčice poimenoval s preprostim imenom *61*, bi tudi lahko rekli, da nosi dolgočasno, nepovedno ime, a ni čisto tako. Njeno ime sporoča, da sem jo preplezal, ko sem bil star 61 let – vesel, da pri tej starosti še lahko počnem marsikaj v gorah in drugje.

Kadar ime kake smeri napeljuje na pomanjkanje domišljije avtorja, je treba poznati ozadje. Npr. *Meglina smer* v Planji, ki sva jo prva preplezala s Tomom Virkom, skoraj ni mogla dobiti drugega imena, saj sva plezala v gosti megli, šele na robu stene, ko se je megleni ovoj nekoliko razredčil, sva približno ugotovila, kje sva. Ali pa *Zimsko veselje* v Begunjsčici, ki sva ga prva preplezala z Matjažem Ivnikom v zimskem viharju, megli in gostem sneženju. Odlično razpoložena, zavedajoč se, da smer ni dolga in sestop ne prezahleven, sva kot dva majhna otroka uživala v praskanju s cepini in derezami v zasneženih skalnih plateg in pomrznjenih travah ter plazičih, ki so se neprestano usipali na naju. Po zaključenem vzponu sva se v dolino

Med smučanjem
prvenstvene smeri
Orlovo jutro v Košuti
Foto Iztok Tomazin

Iztok Tomazin
prvenstveno osvaja
Lepotico v Škrlatici.
Arhiv Iztoka
Tomazina

privilila kot dva snežaka, s snegom na premočeni obleki in pod njo. Še celo najina rdeča nosova sta spominjala na korenje, s katerim naredimo nos snežaku. Ime moje solo prvenstvene smeri *Smer za tolažbo* v šesttisočaku nad baznim taborom pod JV-steno Šiše Pangme v Tibetu ima vsaj dva pomena. Res sem jo preplezal za tolažbo, ker mi je bolezen preprečila načrtovani prvenstveni vzpon na vrh osematisočaka. Nenadejano pa se je zgodila še druga "tolažba", ki bi marsikomu pomenila precej več, kot je meni. Med turo sem se ga napil, kot se temu reče. Nehote. Pred tem sem prijatelju in soplezalcu Filipu Bencetu za njegov vzpon na vrh Šiše Pangme, ki ga je opravil skupaj z Vikijem Grosljem, posodil svojo vakuumsko termovko. Ko mi jo je vrnil, sem vanjo nalil 70-odstotni medicinski alkohol, da bi jo dobro očistil pred uporabo. Kake pol litra ga je bilo. Naslednji dan navsezgodaj sem v to termovko nalil vroč čaj in se odpravil v omenjeno prvenstveno smer. V nekaj urah sem priplezal na vrh, tam zelo žejen odprl termovko in po prvem požirku z grozo ugotovil, da sem zjutraj iz steklenice pozabil izliti alkohol, le čaj sem dolil. Bil sem žejen, pravzaprav dehidriran, zaradi vnetja sečil tudi na močnih antibiotikih, zato je bila ustrezna hidracija še toliko pomembnejša. Pravzaprav nisem imel druge izbire, zapriseženi abstinenc, ki že desetletja nisem poskusil alkohola. Z mešanico občutkov, od gnusa do nekakšnega užitka ob tešenju hude žeje, sem izpraznil termovko, oziroma v njej zmešanega pol litra čaja in pol litra etanola. Potem sem se pogнал po snežišču navzdol, da bi prišel čim nižje, preden bo alkohol začel delovati. Nekaj ur pozneje sem se utrujen, omotičen in vrtoglav privlekel v bazo. Drugič v življenju pijan, obakrat po nesreči. Dokler čez nekaj dni ni zapadel nov sneg, smo se zabavali, ko smo iz baze opazovali vijugaste sledi mojega sestopa.

Od spominov do asociacij in vsega umes

Veliko spominov, pomembnih in manj pomembnih dogodkov, asociacij in še marsičesa je vtkanih v imena plezalnih smeri. *Kozlovo zajedo* v Vrtači sem poimenoval po prijatelju in soplezalcu Tomažu Koželju - Kozlu, enemu od peščice ljudi, ki so me navdušili za prosto letenje. Še danes se živo spominjam, kako mi je na avtobusu, ko sva se vračala s študija v Ljubljani, z žarom v očeh, ki je podkrepil njegove navdušene besede, pripovedoval, kako lepo je leteti z zmajem, kako ga je to prevzelo. Žal se je kmalu po tem najinem prvenstvenem vzponu smrtno ponesrečil z zmajem in je to postala njegova spominska smer.

Iz imen štirih prvenstvenih smeri v Škrlatici, ki sem jih preplezal z različnimi soplezalci, lahko vsak ugane, da so čudovite, pravzaprav med najlepšimi v Julijcih: *Smer za velikanove prste*, *Lepotica*, *Vroče sanje* in *Jonatan*.

V osemdesetih letih sem se neizmerno navdušil nad prostim letenjem in začel leteti sprva z jadralnim zmajem, nekaj let pozneje pa tudi z jadralnimi padali. Prosto letenje v gorah sem imel za del svojega alpinizma, v okviru katerega sem nadaljeval plezanje v prvenstvenih smereh. Iz tistega obdobja sem večino svojih prvenstvenih smeri poimenoval po letečih bitjih ali pesmih, ki so jim posvečene. Tako so nastali *Albatros*, *Metulj* in *El condor pasa* v Aniča Kuku v Paklenici, *Jastreb* v Stenarju, *Pelikan*, *Lastovka*, *Kivi*, *Galeb in Sova* v Tulovih gredah, *Kavka* v Storžiču in Begunjsčici, *Flamingo* v Velikem vrhu Košute, *Krokarijeva* in *Orlova* v Spodnjem Rokavu, *Kavkin slap* v Stenarju ... Pogojno v to skupino spada tudi smer v Vrtači, ki sem jo poimenoval *Piščanec*. Piščanec je bitje, ki še ne leti, ko zraste v kokoš ali petelina, pa včasih "poleti" nekaj metrov. Smer sem tako poimenoval, ker je kratka in lahka, zato si kakšnega bolj zvenečega letalskega imena ni zaslužila.

Dih pomladi, *Rezina*, *Lepka*, *Ledka*, *Rosa*, *Tihotapska*, *Jeklenka*, *Smer starega kozla*, *Damoklejev žleb*, *Rep*, *Koleno*, *Roka*, *Sladka*, *Trizob*, *MIT*, *Orlovo jutro*, *Vegi*, *Miška*, *Spiroheta*, *Glas tišine*, *Pasat*, *Srebrni rog*, *Sapa in Viharček*, *Turkizna boginja*, *Hudičev krempelj*, *Deževna teta*, *Dinozaver* in mnoga druga imena smeri skrivajo zakladnico doživetij in mnogo zgodb; nekatere so velike in pomembne, druge majhne in manj pomembne, a dobro zasidrane v mojih spominih. O doživetjih, povezanih s temi prvenstvenimi vzponi in njihovimi imeni, bi lahko napisal knjigo. Lahko bi razkril in pojasnil še marsikatero od imen svojih prvenstvenih smeri, ki so nastale v več kot petih desetletjih alpinističnega delovanja, a za en članek naj bo dovolj. Nekatera imena plezalnih smeri, tako mojih kot drugih avtorjev, pa spadajo v območje poezije in tudi zato niso predstavljena v članku. Poezije avtorji ne razlagamo. Vsak bralec jo, ali pa tudi ne, razume, začuti in doživi po svoje. Pravzaprav je vsaka intenzivno doživeta gorska tura, najsi bo prvenstvena ali ne, poimenovana ali ne, neke vrste poezija, ki pa večinoma ostane zapisana le v naših telesih, v mislih, v občutkih in spominih. ●

Imena, ki jih oblečemo

Kako so blagovne znamke dobile imena

Zima je. Odpravljam se v gore in nase navlečem hlače Kilimanjaro, jopico McKinley, puhovko Patagonia, si obujem zimske gozdarje La Sportiva in si oprtam vijoličasti nahrbtnik Osprey. Ta je okrašen z derezami in čelado Petzl ter strupeno zelenim, pravkar nabrušenim cepinom znamke Camp.

O vseh teh imenih medtem ne razmišljam kaj dosti, čeprav na alpinističnem odseku kdaj pokramljamo o odpravi v Patagonijo, v domači dnevni sobi se večkrat zazrem v razglednico s fotografijo Kilimandžara in ob mrzlih večerih razmišljam o obisku Aljaske, kjer se dviguje mogočni McKinley.

V marsikaterem imenu blagovne znamke se skrivajo zgodovina, tradicija in kultura, ki postanejo navdih. Pravzaprav tudi trgovine z živili in opremo za dom, ki jih obiskujemo najpogosteje, nosijo imena antičnih bogov, pa o tem najbrž nihče od nas ne razmišlja. Kljub temu pa se na naši nezavedni ravni odvija kup procesov, ki v nas vzbujajo naklonjenost in zaupanje, ko zaslišimo znano ime in ga povežemo z nečim dobrim. To je verjetno eden najodličnejših trikov psihologije prodaje.

Začne se pri fonetiki, namreč že sam zven imena lahko povežemo s trdnostjo, stabilnostjo (zlasti, če imena vsebujejo določene soglasnike, kot so k, t, b) ali pa s prostranostjo (a, o). Oboje ima pozitivno konotacijo, tudi ko govorimo o znamkah z gorniško opremo. Če je ime kratko in ga povežemo z nečim, kar že poznamo, to dodatno poveča možnost pomnjenja in prepoznavnosti.

Pomembno vlogo igra povezava z vrednotami in življenjskim slogom, saj se športno dejavni ljudje bolj povežemo z znamkami, ki nas spominjajo na naravo, raziskovanje, avanture pa tudi na vzdržljivost, odpornost in podobno. Zlasti v gorništvu sta pogosto prisotna arhetip pustolovca in komponenta pripadnosti plemenu. S tem se radi identificiramo, se čutimo pripadne gorniški skupnosti ali pa se želimo videti kot neustrašne in zmožne težkih podvigov, kar posredno pomeni, da se vsaj nekoliko poistovetimo tudi z blagovnimi znamkami, ki to predstavljajo. Te namreč ne prodajajo zgolj oblek ali tehnične opreme, ampak tudi občutke in skorajda identiteto.

Znamke, ki nosijo zvaneča imena veličastnih gora ali območij, kot so denimo McKinley, Annapurna, Patagonia, nemara računajo tudi na t. i. halo učinek – prenos lastnosti samega kraja (mogočnosti, pomembnosti, prepoznavnosti idr.) na svoje izdelke. Če jakna nosi ime strahospoštovanja vzbujajoče gore ali zahtevne severne stene (recimo The North Face), podzavestno sklepamo, da je kos vsem neizprosnim

razmeram, s katerimi se v steni gore lahko srečamo. Dodaten občutek varnosti lahko vzbudijo imena, ki jih povežemo s tradicijo, na primer tista, ki nosijo priimke resničnih oseb; to nas navda z zaupanjem, da gre res za profesionalce, ki se že lep čas ukvarjajo s to specifično proizvodnjo, torej jo nedvomno obvladajo. Konec koncev najbolj zaupamo tudi lokalnemu čevljarju, ki je vsej naši družini in sosedom zakrpal že vse od sandalov do zimskih škornjev, mar ne?

Čisto preprosto

Marsikatera znamka si je ime nadela iz kratic ali neposrednih prevodov. CAMP, podjetje, ki se je razvilo v alpski vasi Premana, je kratica za *Costruzione Articoli Montagna Premana*,¹ na podoben način se je poimenovala tudi Salewa, ki je okrajšava za *Sattel und Leder Waren*,² kar nakazuje na značaj podjetja v začetku dvajsetega stoletja. Zanimivo pa je tudi SCARPA, kar v italijanščini sicer pomeni čevlji, prav tako akronim (*Società Calzaturieri Asolani Riuniti Pedemontana Anonima*).³ Po drugi strani pa se je La

Ali veste, kaj se skriva za imeni gorniških znamk, ki jih uporabljate?

Foto Simona Nahtigal

¹ Italijansko – Proizvodnja gorskih izdelkov Premana.

² Nemško – sedlarski in usnjeni izdelki.

³ Italijansko – Združeni proizvajalci obutve gorskega območja Asolo.

*Scarpa sicer pomeni čevlji, a ime je v resnici akronim.
Foto Franci Horvat*

Sportiva poimenovala preprosto Športna, kar izhaja iz njihovega prvotnega imena Športna čevljarna. Morda je v slovenskem prostoru to še najbolj podobno naši Alpini, ki je ženska različica besede "alpski". Temu se približa tudi tržiški Proalp, ki s predpono pro nakazuje na profesionalnost za avanture v gorah. Podjetje Ortovox, ki je primarno izdelovalo lavinske žolne, je svoje ime sestavilo iz dveh jezikov, in sicer iz nemškega *Ortung*⁴ in latinskega *Vox*,⁵ kar pomeni "iskanje glasu" in tako jasno ponazarja namen njihove opreme – iskanje zasutih v plaz. Medtem si pri Berghausu, Bergfreunde in Mountain Equipment očitno niso kaj prida belili glave – enostavno so si nadeli imena Gorska hiša, Prijatelji gora in Oprema za gore.

Navdih narave

Prenekateri proizvajalci so navdih črpali iz narave, najsi bo to iz geografskih, živalskih ali drugih naravnih pojavov. Ti so v obliki gorniških artiklov razvrščeni po policah trgovin z imeni, kot so The North Face, Forclaz in Blue Ice. The North Face seveda pomeni severno steno gore, ki marsikomu predstavlja največji izziv za alpinistični vzpon. Ime naj bi izražalo poslanstvo znamke: pomagati raziskovalcem premagovati najtežje izzive. Če se še za trenutek pomudimo pri "hladnih" navdihih, velja omeniti, da Blue Ice v dobe-

*La Sportiva je novejši naziv nekdanje Športne čevljarne.
Foto Oton Naglost*

sednem prevodu pomeni modri led. Gre za zelo gost in trd led, ki ga najdemo zlasti v ledeniških razpokah in je dejansko modrikaste barve; to se zgodi, ker nastane pod velikim pritiskom in vsebuje zelo malo zračnih mehurčkov. S tem imenom je znamka želela poudariti svojo osredotočenost na alpinizem in ledno plezanje. Ime Forclaz pa je vzeto iz narečja, izhajajočega izpod Mont Blanca, in pomeni gorski prelaz.

Med pohodi in vzponi pogosto opazimo tudi logotipe znamk, ki se imenujejo po gorah in različnih geografskih območjih ali elementih, na primer Columbia, Patagonia, Kilimanjaro in McKinley. Pri Columbii ne gre za državo, temveč za reko, ob kateri so se naselili nemški judi, bežeči pred drugo svetovno vojno. V zvezni državi Oregon v bližini reke Columbia so ustanovili podjetje. Ta reka naj bi simbolizirala nov začetek, življenje v Ameriki.

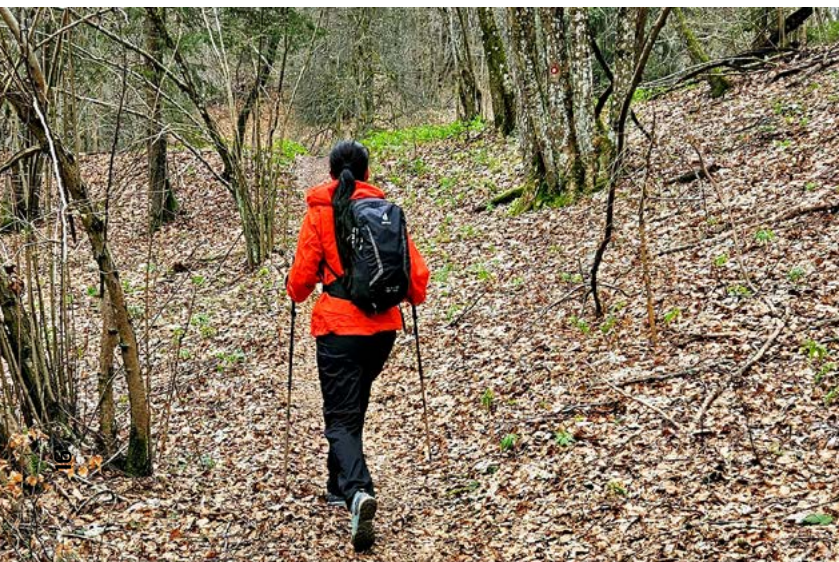
Lahkotnejše in romantično navdahnjeno je svoje podjetje poimenoval ustanovitelj Patagonie, katerega želja je bila, da se njegovi izdelki povezujejo z avanturami v divji deželi, znani po ostrem podnebju in dramatični pokrajini. Logotip znamke je silueta znamenitega gorovja Fitz Roy, kjer se je, zgodovinsko gledano, življenje staroselcev prepletalo z evropskim raziskovanjem in kjer se je na gori Cerro Torre po besedah Reinholda Messnerja zgodil "umor nemogočega".⁶

Zanimivo zgodovino ima tudi McKinley, po katerem se imenuje ena od znamk s športnimi oblačili. Pravzaprav bi se znamka lahko imenovala Denali, kar je prvotno ime aljaškega mogotca in v jeziku domorodcev pomeni visoki oziroma veliki. Ampak gora je bila že trikrat preimenovana: v Mount McKinley

⁶ Reinhold Messner, sloviti zagovornik čistega alpinističnega sloga, je bil v svojem eseju *Umor nemogočega* kritičen do čezmerne uporabe tehničnih pripomočkov, konkretno svedrovcev v Cerro Torreju; Cesare Maestri je leta 1970 v smeri Compressor Route namestil približno 400 svedrovcev, kar naj bi po Messnerjevem mnenju odstranilo tveganje in premagovanje neznanega, spremenilo goro in uničilo pustolovski duh alpinizma.

*Hlače in jakna
Fjällräven, palice
Black Diamond,
nahrbtnik Deuter,
čevlji Marmot*

*Foto Jure
Krejan Čokl*

Podjetje za izdelovanje trpežnih vrvi je nadelo ime po mogočnem predniku današnjih slonov.
Foto Oton Naglost

v čast enemu izmed ameriških predsedniških kandidatov ob prelomu devetnajstega in dvajsetega stoletja, po prizadevanjih Aljaske nato ponovno v prvotni Denali, lani pa je ameriški predsednik Donald Trump presodil, da ime McKinley bolje "počasti ameriško veličino" in tako gora spet nosi ime politika namesto tradicionalnega starodavnega imena. Ta pa se spoštuje s poimenovanjem blagovne znamke po gori Kilimandžaro. Ime je hibrid – sestavljeno je iz *kilima*, kar v svahiliju pomeni gora, in *njaro*, kar v jeziku lokalnega plemena pomeni bela. Ko pomislimo na Kilimandžaro, si najbrž res predstavljamo pobeljen vrh, ki se dviga nad tanzanijsko tropsko pokrajino, če že ne na Hervisove pohodne hlače.

Mimogrede naj omenimo še tole: *karibu* v svahiliju pomeni dobrodošli. Eden najpomembnejših afriških jezikov se prav zaradi najvišje gore kontinenta v sferi gorniške opreme pogosto uporablja za poimenovanje različnih modelov in kosov opreme, saj v nas vzbuja asociacijo na pustolovščine in povezanost z eksotiko.

Potem imamo tu še navdih iz favne. Fjällräven se iz švedščine prevaja kot polarna lisica, žival, ki je odlično prilagojena na neizprosne skandinavske razmere, s čimer naj bi ime odražalo trpežnost njihove opreme. Ribji orel, ptica ujeda, ki se ji v angleščini reče osprey, pa je bila navdih za podjetje, ki je želelo v svojem imenu zrcaliti lahkotnost svojih nahrbtnikov. Svizci niso spretni samo v zavijanju čokolade, temveč so bili tudi inspiracija za podjetje Marmot.⁷ Tudi na mamute ne smemo pozabiti; njihovo moč in trpežnost naj bi povezovali tudi z Mammutovimi vrvmi. Pri Arc'teryxu so segli še dlje v zgodovino, v čas daleč pred mamuti, in skrajšali znanstveno ime za enega izmed najpomembnejših fosilov, najstarejše znane ptice (*Archaeopteryx lithographica*). To naj bi simboliziralo pospeševanje evolucije, moto podjetja pa je, da ima funkcionalnost prednost pred vsem drugim.

Zgodovinske korenine

Najbrž vsi poznamo linijo Quechua (čeprav verjetno nihče ni prepričan, kako se to pravilno izgovori), redkokdo pa verjetno ve, da se tako imenuje tudi ljudstvo iz Andov, katerega prilagodljivost na gorsko okolje naj bi simboliziralo ime znamke. Tudi Singing rock je povezan z ameriški staroselci, in sicer izvira ime iz tradicionalnega sončnega plesa na kraju, kjer so skale zaradi vetrov dobesedno prepevale, plesalec Tatman pa je bil tudi prvotni logotip znamke. Če se preselimo še na drug konec sveta, se srečamo s Sherpa Adventure Gear, znamko, ki je bila ustanovljena v podporo nepalskim šerpam.

Potem so tu še izstopajoči posamezniki. Kar nekaj svetovno prepoznavnih podjetij si je za ime nadelo – priimke. Taki primeri so denimo Petzl (po ustanovitelju Fernandu Petzlu, ki je bil jamar in izumitelj varnostne opreme), Grivel (po italijanski družini kovačev, ki so proizvodnjo kmetijskih orodij že v začetku devetnajstega stoletja preusmerili v izdelavo gorniške opreme, da bi odgovorili na povpraševanje prvih alpinistov), Simond (kovaška družina iz Chamonixa, ki je prav tako že v devetnajstem stoletju začela izdelovati specializirano tehnično opremo za alpiniste in gorske

vodnike) in Salomon (družina izpod francoskih Alp, ki se je po drugi svetovni vojni začela ukvarjati z izdelavo žag in robnikov za smuči). Rab pa nosi ime prav po osebnem imenu ustanovitelja – škotskem alpinistu Rabu Carringtonu.

Tehnologija in oprema

Dva izmed najprepoznavnejših materialov, ki jih uporablja skoraj vsak pohodnik, sta membrana GoreTex in podplat Vibram. Obe poimenovanji izhajata iz lastnih imen ustanoviteljev. Zakonca Gore sta svojo revolucionarno tehnologijo nepremočljivega tekstila poimenovala tako, da sta svojemu priimku dodala smiselno okrnjeno besedo Tex. Vibram pa je kratica,

*Ribji orel je bil navdih znamke Osprey.
Foto Simona Nahtigal*

⁷ Angleško – svizec.

sestavljena iz imena in priimka ustanovitelja Vitaleja Bramanija.

Simpatično poimenovani so tudi kosi tehnične opreme. Za primer lahko vzamemo GriGri, ime samozateznega varovala, ki naj bi izviralo iz afriškega izraza za amulet. Ko so razvijalci v podjetju Petzl videli prvi prototip naprave, so navdušeno sklenili, da bo to njihov *grigri* (obesek za srečo). Black Diamondovo varovalo ATC je kratica za Air Traffic Controller, tj. kontrolorja zračnega prometa, kar je navihano videnje načina, kako varovalec kontrolirano spušča svojega soplezalca čez zračne stene. Kot "prijatelje" v steni sicer najbolj poznamo metulje, ki so jih v podjetju Wild Country⁸ poimenovali *friend*.⁹ To je bil prvi

napurna, Fitz Roy ...) in Scarpine pohodne čevlje Mescalito (po smeri v El Capitanu). Medtem ko so La Sportivini čevlji Miura poimenovani po španskih bikih in smučarske vezi Fritschi Vipec po gadu, se Hokini čevlji Speedgoat ne imenujejo po kakšni posebni vrsti hitre kože, temveč po tekaču Karlu "Speedgoat" Meltzerju. Še najbolj zanimiv je nemara La Sportivin model Bushido, kar v japonskem jeziku pomeni pot bojvnika oziroma pot meča.¹⁰

Cel kup drugih tehnologij, modelov in raznih izdelkov pa nosi predvsem različne skovanke, ki odražajo velikost ali trdnost delcev ter materialov (pri Arc'teryxu uporabljajo grško abecedo za namen in pripone za težo), ergonomičnost (recimo cepini Petzl Nomic), vzdržljivost, prilagodljivost in podobne lastnosti, ki si jih želimo pri gorniški opremi.

Modna muha in statusni simbol

Namrgodeni pogledi in trpki komentarji v hribih, ki včasih že bolj prevzemajo vlogo modne piste, že dolgo niso redkost. Nošenje športnih oblačil se je preneslo tudi v urbana okolja, to pa je postalo že tako modno, da je letos dobilo svoje ime – *gorpcore*. Gorp je akronim za Good ol' raisins and peanuts, dobre stare rozine in arašide, klasičen pohodniški prigrizek. Core, ki sicer pomeni jedro ali bistvo, se v sodobni spletni kulturi uporablja za kategorizacijo specifičnih estetik ali subkultur. To je nedvomno jasen kazalnik, da se športne in tudi specifično gorniške znamke danes nosijo tudi kot modni in statusni simbol. Nemara se je psihologija za imeni gorniških znamk preselila v mesta in sporoča, da smo aktivni in pripravljeni na vse vrste izzivov, čeprav sedimo v središču Ljubljane ob kavici.

Blagovne znamke z imeni, ki jih povezujemo z gorništvom, imajo na nas vpliv, čeprav se tega morda ne zavedamo. Hitro se lahko zgodi, da namesto da bi dobro premislili o namembnosti produkta in smiselnosti nakupa za naše potrebe, kaj šele natančno proučili kakovost materialov, izberemo poznano ime, ki zveni mogočno kot gora ali stabilno kot tradicionalni kovaški priimek. Oprema, ki jo nosimo, lahko postane močen simbolni konstrukt – ko si nadene mo hrbtnik z logotipom fosila, ki kljubuje času, ali ko obujemo čevlje, poimenovane po najvišjem slovenskem vrhu, nezavedno prevzamemo del njihove mitologije. Obetajo nam, da bomo z njimi tudi mi postali del tiste zgodbe o neustrašnosti, vzdržljivosti in avanturi, ki jo utelešajo. V vsej razsežnosti ponudbe, ki jo spretno dopolnjuje tudi pridih modnega trenda, pa ne smemo pozabiti, da bolj kot logotip na jakni ali hrbtniku vendarle precej več šteje to, koliko poti prehodimo, kakšne so ter s kakšno mero spoštovanja hodimo po njih. ●

¹⁰ Bernadette McDonald v svoji knjigi *Iskalci svobode* razmišlja, da se je mnogo plezalcev skorajda mučeniško podalo na "pot meča", kodeks katerega je poudarjal zvestobo, požrtvovalnost, neobčutljivost za bolečino – če je bilo treba, tudi do smrti.

Znamke, ki varujejo glave.
Foto Matevž Maček,
Mmmedia

tovrstni zatič na svetu; izumitelj Ray Jardine ga je testiral v tajnosti, in da ne bi izdal skrivnosti, dejal, da je s sabo v steno vzel prijatelja. Zdaj jim po celem svetu pogovorno rečemo kar *friend*. To zasenci sicer manj poznano varovalno napravo *Singing Rock Buddy*, kar je samo drugi izraz za prijatelja.

Še nekaj zanimivosti

Danes je trg z gorniško opremo izjemno bogat; na trgovskih policah in spletnih povezavah se kopičijo razni pripomočki, modeli čevljev in rokavic, različne vrste cepinov in še in še. Ne le da podjetja iščejo navdih za svoja poimenovanja v kulturi, geografiji, biologiji in fiziki, ampak so iz enakih sfer navdahnjena tudi imena njihovih posameznih modelov. V slovenskem prostoru so najbolj prepoznani prav slovenski vrhovi Triglav, Kanin, Jalovec, Mangart idr., ki jih uporabljata Proalp in Alpina, zaidemo lahko v trgovino Anapurna, ki nosi ime po prvem osvojenem osemtisočaku. Tudi v svetovnem prostoru navdihujejo mogočni vrhovi: denimo za La Sportivino serijo Trango (poimenovano po zahtevnih pakistanskih stolpih Trango Towers), jakne Mountain Equipment (Lhotse, An-

⁸ Angleško - divja dežela.

⁹ Angleško - prijatelj.

Jame so zame¹

Pogovor z Maticem Di Batista

Velika dvorana s sifonskim jezerom na globini 1230 m, jama Renejevo brezno na Kaninu
Foto Uroš Kunaver

O jamarstvu nisem vedel veliko. Poleg nekaj obiskov turističnih jam sem bil samo enkrat v neturistični jami. Trije prijatelji smo vrh privezali okoli drevesa in se po alpinistično spustili v blizu 40 metrov globoko Logaško jamo. Ko smo se po nekaj urah raziskovanja odločili vrniti, spet po alpinistično, je bilo plezanje po vrvi navzgor s tehniko prusikarjenja veliko daljše in napornejše kot elegantna vožnja z osmico v globino – preden smo spet zagledali luč dneva. V jami je bilo zanimivo, lepo, videli smo kapnike in takrat majhno jezero.

Matic Di Batista Arhiv Matica Di Batiste

Vsi »kaj pa če« so se mi oglasili, ko smo bili že zunaj; prvi je bil Kaj če bi kdo prerezal vrvi? Ker v arhivu *Planinskega vestnika* nisem našel nobenega intervjuja z jamarjem, sem prosil bivšega sodelavca, jamarja, da mi je povedal nekaj o jamarstvu in jamah. Obogaten z novim znanjem, s katerim bom znal vsaj kaj vprašati, sem se lotil še iskanja sogovornika. Predlagala ga je Marta, kolegica iz uredništva *Vestnika*.

Kaj vas je potegnilo v jame, v večno temo?

Najprej malce predzgodbe. Jamar je bil že moj oče, član Društva za raziskovanje jam Ljubljana (DZRJL). Že kot otrok sem šel prvič v neturistično jamo; starejši ko sem postajal, zahtevnejše jame smo obiskovali. Do začetka študentskih let se nisem redno ukvarjal z jamarstvom; ko sem postal študent, pa sem se včlanil in začel aktivno delovati v društvu. To je bil uvod, zdaj pa k vprašanju. Zakaj ravno jame ... Jamarstvo ni obiskovanje jam, ampak je dejansko iskanje in raziskovanje novih rogov, novih jam, novih vhodov. V bistvu me je najbolj pritegnilo ravno to – da si prvi človek, ki je kdajkoli stopil v določen prostor. Odkrivaš, kar še ni nihče pred tabo. Ta čar neznanega me je ves čas spod-

¹ Slogan, ki je nastal ob 100-letnici Društva za raziskovanje jam Ljubljana.

V jamah ne gremo vedno le "na dol". Pogosto je treba premagovati ovire s tehničnim plezanjem. Za razliko od plezanja na površju je skala tu vedno mokra in pogosto blatna. Foto Špela Di Batista Borko

bujal, obenem pa je bila naša družina vedno aktivna tudi v gorah, hodili smo tudi na zahtevnejše ture, tako sem se počasi navezal na gore in gorski svet. Pozneje sem spoznal, da se ravno v gorah skriva še veliko neraziskanega podzemlja in da je raziskovanje jam mogoče združiti tudi s športom. Veliko je globokih jam, ta vidik me je še dodatno pritegnil, da sem lahko med raziskovanjem premagoval tudi osebne meje.

Ali v jami deluje kompas, in če, do katere globine?

Dobro vprašanje. Med jamarji nič ne šteje, če si jamo raziskal, nisi je pa dokumentiral. Če si prišel ven, povedal, da je jama ogromna, globoka, dolga, nisi pa prinesel podatkov, s katerimi bi lahko pripravil dokumentacijo in opisal, kje in kako se ta jama razvija. Ravno to, da lahko dobimo podatke o dolžini in smeri jame, globini, v katero smer se razvijajo rovi itd., je na koncu nekaj vredno.

Podatke dobimo tako, da jamo izmerimo z uporabo kompasa, naklonomera in metra. Te tri vrednosti je treba določiti in vleči poligon skozi jamo. V odkritem rovu si zamislimo najbolj smiselni poligon, določimo točke in od točke do točke izmerimo razdaljo, smer in naklon. Podatke zapišemo in jih na površju z računalnikom obdelamo; s tem lahko naredimo 3D-model, hkrati pa na osnovi skic, ki smo jih naredili že v jami, narišemo tudi načrt jame. Na njem je običajno tloris odkritih rogov in stranski iztegnjeni profil. Če odgovorim na vaše vprašanje – kompas dela do katerekoli

globine. Edina stvar, ki ga lahko zmoti, so razni železni kosi opreme ter redkeje rudnine z visoko vsebnostjo kovin, ki povzročijo motnje. Večji problem je, da v jami ni signala GPS, kar pomeni, da si ne moremo pomagati s sateliti in moramo vse narediti ročno. Tehnika merjenja je precej napredovala; včasih so dejansko s kompasom, naklonomerom in metrom ugotavljali vsakega od omenjenih podatkov posebej, zdaj imamo predelane laserske merilce in z enim klikom dobimo vse tri podatke, ki se preko povezave *bluetooth* prenesejo na telefon, na katerem se poligon jame sproti izrisuje; ti narediš samo skico, ki je podlaga za končni načrt, s katerim se jamarji znajdejo v jami.

Kaj je poligon?

Izmerjeni poligon nam prikaže smer in razvoj rova jame. Če si predstavljate vodoraven rov, ki v neki točki močno zavije za 90 stopinj – ta rov bi izmerili tako, da bi eno točko določili na začetku rova, drugo na ovinku (tako, da je vidna z mesta prve točke) in eno na koncu, tako da je vidna z mesta druge točke. Nato od prve do druge točke izmerimo smer (azimut), naklon, in dolžino. Enako naredimo od druge do tretje točke. S tem dobimo poligon poteka rova – dve črti med tremi točkami. Če na vsaki točki vzamemo še podatke o širini in višini rova okoli točke (levo, desno, gor, dol), lahko dobimo približno prostornino rova. Če to spravimo na list papirja (danes na telefon), lahko okoli poligona narišemo skico rova. Če na ta način merimo poligon po celi jami, lahko z uporabo računalniških programov pozneje vizualiziramo jamo v prostoru. In še več, če je jam več, lahko vizualiziramo, kako se jame v prostoru približujejo oziroma oddaljujejo druga od druge.

Kako je z brezžično komunikacijo znotraj jame in kako s površjem?

Načeloma brezžične komunikacije ne uporabljamo. So pa – mislim, da Švicarji – razvili neke naprave, ki do določenih globin omogočajo brezžično komunikacijo v obliki sporočil; podobno kot SMS. A te naprave so drage in težko jih je dobiti. V našem društvu smo v eni globljih jam, ki smo jo raziskovali na Kaninu, do globine okoli 1000 metrov napeljali žico, dvožilno parico, in uporabljali poljski telefon, ki omogoča enosmerno komunikacijo. Tak način komunikacije je pogostejši in se uporablja v več jamah. V našem primeru je v to žico pri vходу udarila strela – nas takrat ni bilo v jami, in žico uničila. Zdaj komunikacije ni več, zanašamo se na tisto, kar smo se dogovorili, preden smo se podali v jamo. Tako komunikacije ni in si v času obiska odrezan od sveta. Kar pa – če se vrneva k prvemu vprašanju – prinese svoj čar. (Smeh.) Danes se je težko odklopiti od sveta, v jami pa si v to prisiljen.

Kakšen je občutek po večdnevem bivanju v jami in kaj je prva misel, ko pridete na plan?

Ko raziskujemo v Sloveniji, so odprave po navadi dolge do enega tedna. Predvsem zato, ker so jame blizu in se lahko kadarkoli vrnemo, spet za en teden. Pred leti sem

bil z ameriško ekipo v Mehiki v eni izmed globljih jam, v katero se je hodilo za več tednov. S kolegi smo bili takrat v jami 17 dni. V tistih jamah je bivanje enostavnejše, ker je višja temperatura – pri nas je v globokih jamah okoli +2 do +3 °C. Tu kaže omeniti, da je temperatura v jami taka, kakršna je povprečna letna temperatura pri vhodu v jamo. Kjer so vhodi visoko v hribih, je temperatura nižja. V Mehiki je ta jama sicer tudi visoko, vendar je zunanja temperatura višja, zato je bilo v jami topleje, okoli 15 °C. Tako je bilo precej lažje bivati v toplejši jami, kot je pri nekaj stopinjah nad ničlo.

Nazaj k vprašanju. V jami načeloma ni organskih stvari, vse je precej sterilno. Že same vonjave, ki jih zaznaš pri vhodu, so po daljšem času veliko bolj intenzivnejše. Po dolgem času veliko bolj vohaš zemljo, rastline, ki sicer nima vonja, ker si ga navajen. Druga stvar je svetloba. V jami si ves čas svetimo, umetna luč je dostikrat precej blede, tako da ni izrazitih barv, večinoma je vse rjavosivo, zato so zunaj barve veliko bolj nasičene. Koktajl občutkov je zanimiv; to je tisto, kar te najbolj zadene, ko prideš ven. Seveda, če si bil dolgo časa v jami, si utrujen in že samo navdušenje, da si zunaj, sploh če si našel kaj zanimivega in komaj čakaš, da to sporočiš kolegom, ki niso bili s tabo – vse to polepša občutek.

Kaj je vzgib za poimenovanje posameznih točk v jami (npr. na Kaninu: Egotrip, Olimpijska norma, Houston, Infinitum, Evklidje, bivak Stella ...)?

Načeloma je tako. Če odkriješ jamo, jo imaš pravico poimenovati; najprej se poimenuje vhod v jamo. Tu skušamo biti čimbolj nepristranski; recimo za manj pomembne jame uporabimo lokalna imena. Če je brezno na nekem vrhu, bo dobilo ime Brezno na prav tem vrhu. Pri pomembnejših oziroma večjih jamah pa pogosto prevlada osebni trenutni navdih. Pri odsekih in točkah v jami so imena dostikrat odraz nečesa, kar se je tistega dne zgodilo. Recimo bivak Houston smo postavili v času poplav v tem mestu; to je bilo edino, kar je bilo v novicah. V tem delu jame je

veliko vode in je sovpadala z vodno katastrofo. Ime Odmev temine je nastalo zaradi svoje velikine – to je dvesto in več metrov globoko brezno velikih dimenzij. Ko stojiš na robu, te velika temna praznina kar stisne. Torej so imena posledica nečesa, kar je takrat aktualno, ali občutka, ki ga doživimo, ko smo tam. Važno je, da poimenujemo vsaj pomembne dele, ker se pozneje lažje med seboj dogovarjamo: dve ekipi se bosta dobili v tem in tem delu jame, nato bo šla ena ekipa v ta del, druga v tistega. Veliko lažje se je dogovarjati na osnovi konkretnih imen, so kot skupni imenovalci, poznan vsem.

Vedno pišete Član/i z veliko začetnico?

Ja, tako so nas navadili naši veterani. Mislim, da to izhaja še iz njihovih časov. V šestdesetih letih je bila zelo aktivna generacija, ki je začela z raziskavami na Kaninu. Sicer niso dosegli res velikih globin, a so našli in raziskali zelo veliko pomembnih vhodov. Pozneje se je izkazalo, da nekateri od njih pripadajo večjim jamam. Takrat sta največjo težavo predstavljala led in sneg, ker je bilo enega in drugega precej več v jamah; sčasoma sta skopnela in smo lahko prodirali naprej tam, kjer so se generacije pred nami ustavile. Veterani so v tistem času razvili interno društveno kulturo, s katero so člana povzdignili na višji nivo, zato se ga še vedno piše z veliko začetnico, ker si jo zasluži.

Lepo.

Ja, enkrat Član, vedno Član.

Kako dolgo ste neprekinjeno bivali v jami?

Že omenjeno bivanje v Mehiki, 17 dni, vsekakor zanimiva izkušnja že zaradi njihovega ekspedicijskega načina raziskovanja, ko jamo »oblegajo« več mesecev.

Predpostavljam, da se pod zemljo podate ob stabilni vremenski napovedi – ki pa ne drži vedno. Vas lahko ogrozi močno deževje, ko ste več dni v jami in ne veste, kaj se dogaja zunaj?

Ko gremo v globoke jame dlje kot za dva, tri dni, hodimo pozimi oziroma kadar je napoved res stabilna.

Primer freatičnega rova, skozi katerega je v preteklosti drla voda. Detalj iz Pološke jame.

Foto Uroš Kunaver

Danes se na prognozo za pet dni naprej vsaj v zimskem in poznojesenskem času lahko kar zanesemo. Poleti se načeloma za toliko časa ne hodi, največ za dva do tri dni. Ja, se je že zgodilo, da nas je presenetila nevihta. Takrat se pojavi velik problem, zlasti na Kaninu, ki je kot ogromna skleda z ogromnimi podi. Tudi če ne pade velika količina dežja, se ta dež z naraščajočo globino vedno bolj kanalizira v vodne tokove. Recimo na globini 1000 metrov se lahko kapljanje vode tudi ob ne preveč močnem deževju spremeni v slap, ki ima več metrov premera. Če si v vertikali, lahko vrv, po kateri se spuščaš in dvigaš – in ni v stiku z vodo – vseeno zalije voda. Vedno, kadar je prišlo do take situacije, smo bili v tistih delih jame, ki niso bili izpostavljeni. Nekoč smo se spustili v jamo, ko so napovedali popoldansko nevihto za tisti dan. Mi smo šli za tri dni z namenom, da bi videli, kako se vode obnašajo. Bili smo v veliki dvorani, za katero smo vedeli, da je varna. Vedno je bila suha, še nikoli poplavljena; v njej imamo že več let postavljen bivač. Res je bilo strašljivo, kar srhljivo videti, kako se v praktično desetih minutah vodni tok spremeni iz nič v nepredstavljive količine. Nastali so trije ogromni slapovi. Resnično se počutiš nemočnega, ker ne moreš narediti popolnoma nič. Ne veš, kako bi bilo, če bi šel mimo vode; bo z višino bolje ali slabše; ne veš, ali bi šel levo ali desno ... Lahko samo stojiš na bivaču in se čudiš dogajanju. Ja, voda je lahko problem. Če zunaj sneži, se to ne odraža v jami, ker sneg ostane na površju.

Katere so faze izobraževanja jamarja od začetnika dalje, da dobi naziv jamar?

V društvu vsako leto organiziramo tečaj jamarske šole, ki traja skoraj dva meseca. Med tednom so teore-

tična predavanja, med konci tedna pa praktične vaje, na katerih se tečajniki učijo vrvno tehniko ter jamam in sebi varno obiskovanje jam; kmalu začnejo trenirati tudi v jamah. Po določenem času in osvojenem znanju postanejo pripravniki. V društvu imamo določena pravila in zahteve, ki jih mora doseči vsakdo, da lahko pripravek/ca, če je bil/a dovolj aktiven/a, postane jamar/ka. Slovenija je ena redkih držav, ki ima zakon o jamah; ta med drugim navaja, da mora imeti vsak, ki se hoče ukvarjati z jamarstvom oziroma obiskovati navpične jame, dovoljenje, ki se mu reče usposobljenost za samostojno jamarsko delovanje. Dovoljenja podeljuje država preko Jamarske zveze, ki dvakrat letno organizira državne izpite. Če izkažeš primerno teoretično in praktično znanje, dobiš potrdilo. Šele potem lahko samostojno hodiš v jame. Toda! – v jame ne hodimo sami, ampak v ekipah vsaj treh ali več jamarjev!

Se vsi držijo pravila najmanj trije v jamo?

Da. Zelo redko gresta samo dva. V tem primeru je spust zelo nadzorovan: znan je čas, kdaj bosta prišla ven, in nikoli se ne gre za dalj časa. Če se nekdo poškoduje, eden ostane pri ponesrečencu, tretji gre ven po pomoč. Če bi bila notri dva, bi drugi ostal pri prvem. Ker ju ob dogovorjeni uri ne bi bilo iz jame, bi sprožili akcijo. A to so bolj izjeme kot pravila.

Poznamo izraze, kot so: planinarjenje, alpinizem, plezarija, pohodništvo itd. Kako imenujejo jamarji svojo dejavnost (jamarstvo, jamarjenje ali kako drugače)?

Mislím, da oboje, tudi jamarija. Nismo raziskovalci v znanstvenem smislu, ampak raziskovalci jam. Hodimo na raziskovalne akcije.

Ena večjih dvoran pod Kaninskimi podi je Infinitum. Dvorana je dolga 100 m in visoka več kot 60 m. V dvorano se spustimo skozi brezno, ki se odpira sredi stropa.
Foto Uroš Kunaver

Na katerih drugih območjih razen na Kaninu še deluje vaše društvo?

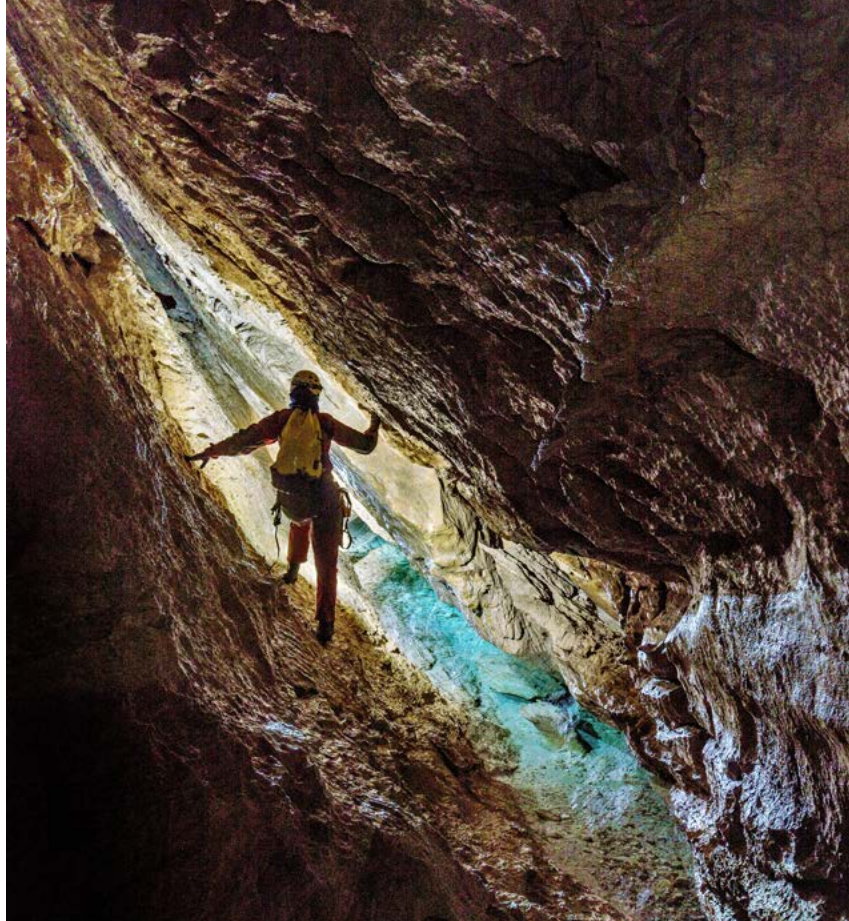
Mogoče je treba omeniti, da obstajamo že 115 let. Posledično so skozi zgodovino naši člani delovali skoraj na vseh območjih Slovenije, kjer je kakšna jama. V zadnjih letih smo se bolj osredotočili na visokogorski kras; ena ekipa deluje na manjšem območju na Dolenjskem, in še ena na Krasu; večinoma pa obiskujemo teren pod visokim Kaninom in nad Bohinjem okoli planine Poljana, kjer smo našli novo območje, ki se je izkazalo za zelo perspektivno. V zadnjih petih letih smo tu raziskali več kot 25 kilometrov jam; odkrili smo jamo, ki je globlja od 1000 metrov. To je bilo kar veliko odkritje, ker na Gorenjskem še niso odkrili tako globoke jame; vse so na Kaninu in ena v Kamniško-Savinjskih Alpah. Sodelujemo z lokalno skupnostjo, omogočajo nam, da spimo v enem od stanov na planini. Tako je lažje raziskovati. V petek po službi na Poljano, tam prespiš, v soboto v jamo, enkrat v nedeljo pa v dolino. Trenutno je to območje eno pomembnejših, na katerem delujemo.

Kakšna je do zdaj največja dosežena globina, kolikšna je skupna dolžina rogov in najdaljšega rova na Kaninu?

Najdaljša jama, ki smo jo raziskovali, je dolga okoli 15 kilometrov, najgloblji je sistem Renejevo brežno – P4, okoli 1320 metrov; s tem da je zadnjih 70 metrov popljenih, tam se je potopil jamski potapljač. Nad tem so tudi suhi rovi, ki smo jih nedavno odkrili; morda se bodo nadaljevali proti dolini, kar je naš cilj. Skupna dolžina vseh jam, ki so jih raziskala različna društva, je okoli 120 kilometrov, brez manjših jam (štete so zgolj večje, pomembnejše jame). Na Kaninu deluje veliko društev. Vsako, ki redno raziskuje, dela v vsaj eni jami, globlji od 1000 metrov. Poleg tega pa vsi iščemo nove vhode in raziskujemo v več jamah vzporedno. Poskušamo zbirati podatke od vseh, da imamo na enem mestu meritve, s katerimi lahko generiramo 3D-modele. S tem vidimo, ali se neka jama približuje drugi. Naši najdaljši se je zelo približala jama, ki jo raziskuje novomeško jamarsko društvo. Če bi njim uspelo povezati to jamo z našo, bi zmanjšali pot do najbolj oddaljenih delov in zelo olajšali celotno raziskovanje.

Kako dokumentirate podatke o jamah?

V našem društvu spodbujamo, da se vsi člani in članice čimprej naučijo meriti jame, skicirati, nato sami izdelajo načrt in vso dokumentacijo. V Sloveniji vsi jamarji oddajo dokumentacijo državnemu katastru, ki ga vodi Inštitut za raziskovanje Krasa v Postojni v sodelovanju z Jamarsko zvezo Slovenije (JZS). Vsaka jama dobi svojo katastrsko številko. Vaje v dokumentiranju se začnejo s krajšimi jamami, pravimo jim čurke, dolžine in globine od 10 do 50 metrov. Novopečeni jamarjih najdejo nov vhod, ga raziščejo in izmerijo. Doma naredijo načrt in ga oddajo skupaj z zapisnikom, ki vsebuje vse pomembne podatke o jami.

Jame so nastale z raztapljanjem kamnine. Nekateri rovi so danes "fosilni" in po njih že dolgo ne teče več voda. Pogosto pa tudi danes naletimo na rove z vodnim tokom. Detalj iz Pološke jame. Foto Uroš Kunaver

Kaj pomenijo termini: freatičen rov, borehole, fosilni rov ...?

Freatični rovi so nastajali, ko so bili zaliti – vsi rovi nimajo enakega nastanka; borehole – ogromen horizontalen rov, izraz je uvožen iz Amerike; fosilni rov – nekoč je bil zalit z vodo, zdaj je suh.

Na katere vrste kamnin ste naleteli v jamah?

Večina jam v Sloveniji je v apnencu ali dolomitu. Pogosto v obeh, če se plasti z globino menjajo.

Katera priznanja je prejelo Društvo za raziskovanje jam Ljubljana za svoje delo?

Eno pomembnejših je zlati red za zasluge, ki ga je podelil predsednik države ob 100-letnici delovanja društva. Vsekakor je pomembno omeniti, da imamo tudi status nevladne organizacije, ki deluje v interesu ohranjanja narave; z aktivnostmi čiščenja onesnaženih jam skrbimo za čisto podzemlje, z raznimi predavanji pa ozaveščamo javnost.

Kako je pri nas organizirano jamarstvo?

Jamarska društva se včlanijo v JZS, del Zveze je tudi Jamarska reševalna služba. V Sloveniji je med 40 in 50 jamarskih društev; večina je manjših, nekaj je večjih, skoraj vsa so člani JZS. Verjetno je naše največje, kajti v glavnem mestu je lažje imeti veliko društvo. Vse raziskave se izvajajo v okviru društev. Če pride nekdo iz tujine raziskovat neko območje ali piše društvu ali Jamarski zvezi, ga ona usmeri na društvo, ki raziskuje na določenem območju. ●

Jasmina Ačko

Razgled na
mogočen vrh
Zla Kolata
Foto Jasmina Ačko

Potovanje, ki prebudi vse čute

Urhovi Balkana

"Podgorica je v plamenih," je že dva dni odmevalo po vseh medijih. Čeprav so se pojavili dvomi o odhodu, se nismo ustavili. In tako je napočil tisti avgustovski petek, ko smo se srečali na letališču Jožeta Pučnika; vsak s svojim nahrbtnikom, napolnjenim z radovednostjo, pričakovanjem in kančkom treme.

Mehak pristanek na največjem črnogorskem letališču v Podgorici je naznanil začetek našega desetdnevnega pohoda, ki naj bi nas popeljal po Prokletijah – divjem gorovju, znanem tudi kot Albanske Alpe – skozi tri države, tri kulture in osupljive pokrajine. Na parkirišču neposredno ob letališču smo končno dočakali minibus. Zamujal je zaradi obiska pri mehaniku, kjer so preverjali delovanje klimatske naprave. Vročina je bila neizprosna. Minibus, ki smo ga poimenovali diskobus zaradi barvite razsvetljave, je postal prava uvertura v našo dogodivščino – soparen, rahlo prašen in prežet s smehom. Klimatska naprava seveda ni delovala, iz rež pa je ob prvem poskusu hlajenja zapihal zrak, pomešan z dolgo nabirajočim se prahom – trenutek, ob katerem smo se vsi nasmejali. Že po nekaj minutah smo začutili, da bo to potovanje nekaj posebnega, polno presenečenj, srečnih naključij in trenutkov, ki jih ne bi znal bolje ujeti niti film. Vožnja skozi albanski kanjon Vermosh, najkrajša, a ne vedno najhitrejša pot do Plava, je de-

lovala kot počasna filmska sekvenca. Vsaka vasica ob poti je živela v ritmu svoje *fešte*, na katero so se odpravljali tako mladi kot stari. Zamujali smo, svetloba zahajajočega sonca se je že igrala na gorskih grebenih, medtem ko je minibus vztrajno vozil naprej.

V Plavu nas je pričakalo preprosto, a pristno gostoljubje domačinov – večerja in pogovori, ki so nas pripravljali na začetek transverzale. To so bili prvi koraki po poti, ki se je v mojih mislih že dolgo izrisovala kot pustolovska pesnitev Balkana.

Urhovi Balkana (Peaks of the Balkans) niso le dolga, krožna pohodniška pot. So vrata v svet, kjer je narava še vedno neukročena, kjer vsaka dolina, katun in prelaz nosijo zgodbo preteklosti in sedanjosti, kjer se človek počuti majhnega, a hkrati polnega življenja.¹ Pot, dolga približno 190 kilometrov, povezuje tri države – Albanijo, Črno goro in Kosovo – in vodi

¹ Katun – včasih pastirska vas oziroma poletna planinska naselbina, kjer so ljudje skrbeli za drobnico.

skozi odmaknjene doline, slikovite vasice, čez visoke prelaze in planinske katune. Pohodnik, ki stopa po njej, se z naravo zlije v popolnosti, sreča domačine z iskrenim nasmehom in okuša domačo hrano, preprosto, a bogato z okusi. Vsak korak razkriva drugačen obraz Balkana, divjega, pristnega in presenetljivo gostoljubnega. Transverzala, zasnovana v duhu sodelovanja med državami zahodnega Balkana, danes predstavlja simbol trajnostnega turizma, miru in povezovanja med ljudmi, ki si delijo iste gore. Prokletije so postale moj svet že ob prvem pogledu na greben Taljanke in Karanfile – poezija za vsakega pohodnika. Pogovori s pastirji, ki še vedno živijo po starih pravilih v svetu, ki se je že zdavnaj elektrificiral, ustvarjajo kontrast in bogastvo doživetja, ki ga ne pozabiš.

Od takrat se vsako leto vračam v te konce, raziskujem hribe peš ali na smučeh, vedno znova pa me očara tista neukročena lepota, ki jo balkanski vrhovi razkrivajo vsakomur, ki je pripravljen stopiti na njihovo pot. V tem članku vas bom popeljala po tej poti – čez visoke prelaze, skozi skrite doline, skozi smeh, utrujenost in občudovanje narave – in pokazala, zakaj je pot Vrhovi Balkana ena najlepših daljinskih pohodniških izkušenj v Evropi. Dobrodošli na potovanju, ki prebujajo vse čute in spreminja pogled na gore, naravo in Balkan. Kot ena najlepših transverzal na svetu je pot prejela nagrado World Travel & Tourism Award.

Na pot

Zgodaj zjutraj zapustimo Plav in se odpravimo proti Vusanju, vasi, ki so jo naselili predniki sedanjih vaščanov iz Kelmendija v Albaniji. Do leta 1912 je območje

spadalo pod Osmansko cesarstvo, med balkanskimi vojnami pa je prešlo pod Kraljevino Črne gore. Po letu 1913 so prebivalci doživljali hude pritiske in represijo, kar je povzročilo množično izseljevanje – skoraj devetdeset odstotkov ljudi je odšlo v ZDA, največ v New York. Danes je prebivalstvo v Vusanju skoraj v celoti albansko, kar se odraža v jeziku, tradiciji in utripu kraja.

Z očmi sledimo grebenom in iščemo imena, ki smo jih nosili v mislih: naravnost pred nami Zla Kolata, 2534 m, najvišji vrh Črne gore, levo nazobčani Karanfile, desno dolina Valbona, ki se spušča proti Albaniji. V tišini narave delimo vtise, medtem ko nas objame pozno poletno sonce.

A pot nas kmalu znova povabi naprej. Sledi daljši spust v dolino, vse do Vusanja, ki bo naš dom naslednja dva večera. Vaščani nas pričakajo s pristno toplino in razvajajo z domačimi dobrotami – sirom in skuto z bližnjih planin, sveže pečenim kruhom, krompirjevimi jedmi in sočnim mesom, pripravljenim po starih receptih. Vsak grizljaj spremlja nasmehek in vsaka postrežba je iskrena dobrodošlica.

Po napornem dnevu se tudi mehka postelja izkaže za pravo razkošje. Za ta odmaknjeni del Črne gore lahko mirno rečemo, da mu ne manjka nič – tukaj narava in gostoljubje ne tekmujeta, temveč sobivata v popolni harmoniji.

Prebudimo se v megleno jutro. Pred nami je dan za vzpon na najvišji vrh Prokletij, Majo Jezerce, 2694 m. Sprememba načrta je neizbežna. Razumska odločitev nas vodi na varnejši predel Prokletij, kjer se lahko umaknemo nevihti in varno sestopimo. Lokalci nas

*Suha rečna struga
doline Valbone
Foto Jasmina Ačko*

*V objemu gora:
spogledovanje s
Karanfili*

Foto Jasmina Ačko

zapeljejo v dolino Grbaja, od koder se povzpnejo na greben Taljanke. Srečanje s Karanfili, enim izmed bolj samotnih in skalnatih gorskih masivov Prokletij, je kot trenutek, ko pisatelj uzre svojo muzo. Karanfili so znani po svoji ostrosti, dramatičnih stenah in številnih planinskih stezah, ki ponujajo osupljive razglede na okoliške doline in vrhove. Nadmorska višina Karanfilov se giblje med 2200 in 2694 metrov. Na poti tudi tokrat ne manjkajo borovnice, ki nam dajo energijo za nadaljevanje. Oblaki v daljavi opozarjajo na svoj prihod. Pa vendar nas noge pravočasno prinesejo v dolino, kjer se pod senco dreves ohladimo in raztegnemo mišice ter si privoščimo kratko sprostitev na soncu, kot se spodobi za planince. Zadovoljni se vrnemo v začasni dom v Vusanje. Pred jutrišnjim dnem še enkrat pregledamo nahrbtnike in ugotovimo, da lahko nekaj stvari pustimo v vasi – vsak kilogram manj pomeni lažji korak v naslednjih desetih dneh.

Jutro nas vodi proti Albaniji. Dolina Ropojana se vije po zaprašenih makadamskih cestah, dokler se ne odpre razgled na presušeno Ropojansko jezero. Hoja po dolini nas spominja na prizore iz starih partizanskih

filmov, v katerih sledi korakov prekrivajo visoke močvirnate trave, čeprav močvirja tu ni. Pot se vije kot jara kača, dokler ne dosežemo sedla, za seboj pustimo albanske bunkerje in se srečamo z meglico, ki počasi objame okoliške grebene. Zagrmí. In spet ... Zdi se, kot da smo se znašli sredi bojišča. Odpira se nam razgled v dolino Theth. Včasih je dobro upočasniti korak, pojesti kakšen kos zašinka in pustiti, da vreme naredi svoje. Kljub dvomom lokalnega vodnika nam uspe prispeti v Theth – suhi, obsijani s soncem, srečni zaradi uspeha in srčnih domačinov.

Vasica Theth s približno štiristo prebivalci leži v zgornjem delu doline reke Shale. Zanimivo je, da je vas katoliška, kar ponazarja markantna cerkva v središču vasi, ob njej pa stoji starodavni obrambni stolp, spomin na trdoživost lokalne skupnosti. Vas je dostopna tudi z avtomobilom, a pohodniška pot ponuja veliko več doživetij. Gostoljubnost domačinov je neizmerna – s svežim mesom divjega prašiča in z lokalnimi dobrotami nam za večerjo postrežejo točno tisto, kar potrebujejo naša utrujena telesa.

Valbona

Dobro naspani se z nasmehom odpravimo v nov dan, ki nas vodi v dolino Valbone. Hoja po precej obljude-nih poteh nas spominja na naša Triglavsko sedmera jezera. Pot razveseljuje s postojankami, v katerih strežejo turško kavo in osvežilne napitke. Strma gozdna pot nas vodi vse do prelaza Valbone, kjer se lahko razgledamo po dolini, ki se kot jara kača vije vse do naše postojanke. Nekateri pohodniki si naložijo prtljago na konjski taksi – rešitev za razbremenitev korakov. Naši nahrbtniki te priložnosti niso dobili. Obe dolini (Theth in Valbona) ohranjata bogato folkloro: prazniki, ljudski plesi in glasba so še vedno del vsakdana. Povezava med Thethom in Valbone ni bila ustvarjena za turiste, stoletja so jo uporabljali vaščani za izmenjavo dobrin, živine in novic. Sedlo Qafa e Valbones je generacijam služilo kot gorski koridor, ki povezuje obe skupnosti in njihove tradicije.

Spust v dolino je dolg kot sama dolina, pot nam vzame približno tri ure. Prihod v kočico nam po dolgi

*Razgled na Theth z
dvorišča planinske
postojanke*

Foto Jasmina Ačko

Ahmet, naš lokalni vodnik, med pogovorom z oskrbnikom katuna
Foto Jasmina Ačko

makadamski cesti ponudi prijetno teraso, na kateri lovimo še zadnje sončne žarke. Med večerjo načrtujemo naslednji dan, ki vključuje najvišji vrh Črne gore – Zlo Kolato.

Pred nami je konkreten vzpon: približno tisoč metrov nadmorske višine na 2534 metrov visok vrh. Nahrbtnike obogatimo z nekaj petullami, namazanimi s figovo marmelado, in kuhanimi jajci.² Strma pot nas vodi proti sedlu, ki je približno uro pod vrhom. Stopamo počasi, da se ne bi preveč izčrpali. Dan je lep, nebo brez oblaka, zato se nam nikamor ne mudi. Tik pod sedlom Dvojni prevoj, 2430 m, naletimo na katun, kjer strežejo dišečo kavo, kokakolo, pivo in še kakšen energijski napitek dobimo – prava osvežitev sredi planinske tišine. Vse to na planino prinesejo konji. Z varuhi katuna izmenjamo nekaj besed, vdihnemo vonj po sveže pripravljenem ovčjem siru in si privoščimo trenutek počitka. S katuna imamo lep pogled na Kolate, Majo e Theth in Majo Rosit. Čeprav se že približujemo sedlu, nas čaka še dober kos poti. Meglice se začnejo zbirati pod vznožjem gore, zato nekoliko pospešimo korak. Uspe nam priti na vrh, še preden nam megla zapre razgled. Najlepših dvajset minut tega dne – prava poezija! Srce kar poskakuje, najbrž še od zadnjega klanca proti vrhu, smeh in občutek svobode pa se mešata z vonjem trav in skal. Z Zle Kolate se razprostira pogled na vse strani meje: na črnogorski Durmitor in Komove, kosovsko Šar planino, albanški Korab in še in še.

Šele na polovici poti smo, pred nami sta dolg spust in nato vzpon na drugo sedlo. Na srečo nas med potjo večkrat osveži izvirna voda. Že rahlo utrujeni pri-
spemo v vasico Čerem. Po kratki telovadbi za predjed

uživamo slive z domačega drevesa, sladke, sočne in polne poletnega sonca. Nikoli nismo vedeli, koliko hrane bo na voljo, zato smo priložnost z veseljem izkoristili – seveda z gostiteljevo privolitvijo. Vasica Čerem leži v severni Albaniji blizu meje s Črno goro na nadmorski višini okoli 1339 metrov. Sprva je bila poletna pašna postaja za črede in pastirje iz Črne gore, ko pa je bila v štiridesetih letih prejšnjega stoletja zaprta meja med Jugoslavijo in Albanijo, so se nekatere družine zaradi novih omejitev odločile, da tu ostanejo za stalno. Danes je vasica del slavne pohodniške poti Vrhovi Balkana, ki povezuje Albanijo, Črno goro in Kosovo.

Prijetna postojanka s kavo ob poti proti Valboni
Foto Jasmina Ačko

Divja in neokrnjena dolina Valbone
Foto Jasmina Ačko

² Petulla – ocvrtki, podobni flancatom, a bolj nepravilne jajčaste oblike; tradicionalna balkanska sladica, ki jo pogosto postrežejo za zajtrk ali popoldansko malico.

*Greben, ki vodi proti
vrhu Visitorja, 2211 m
Foto Jasmina Ačko*

Čas do večerje si zapolnimo s sproščenim poseda-
njem na nepokošenem travnatem dvorišču in kram-
ljanjem z drugimi pohodniki, medtem ko sonce
počasi tone za vrhove. Tudi tukaj je čutiti, kako je
življenje na planotah preprosto, a hkrati bogato z
majhnimi radostmi in pristno gostoljubnostjo ljudi.
Ko končno zadisi fižolova juha, je čakanje poplača-
no. Na mizi ne manjkajo niti kosi mesa, sveže pečen
kruh in druge domače dobrote, ki nas okrepčajo po
dolgem dnevu hoje.

Doberdol

Dolina Doberdol – ena najširših in najbolj prostra-
nih dolin tega trekinga – nas pričaka naslednje jutro.
Pozimi je dolina pravi raj za turne smučarje, poleti
pa ponuja lahkotno hojo brez večjega napora. Pot
se začne po zaprašenem makadamu iz Čerema. Po
približno uri hoje prečkamo mejo s Črno goro in se
kmalu vrnemo v Albanijo. Meje tu nimajo stalnih
policijskih kontrol, občasno pa preverjajo doku-
mente ali dovolilnice za narodni park Prokletije, ki
jih moraš urediti v Črni gori, iz katere vstopaš. Med
potjo vsaj petkrat počivamo. No, če ne štejem tistih
postankov, ko se ne moremo upreti borovničevim
grmičkom – njihovo izobilje je pravi dar narave. Ura
je šele pet, zato si privoščimo raztezanje udov in dolg
počitek. Bosi se zadržimo na skupnem dvorišču pred
hiškami in kot martinčki čakamo, da se izpraznijo
prostori s prhami. Postajamo sestradani in minute
do večerje se zdijo neskončne. Lakota nas na tem

potovanju res ves čas lovi. Zato se vmes potolažimo
s kakšno kokto in priboljškom iz jutranjih zalog. Ne
preveč začudeni, da je v katunu dostop do medo-
mrežja, preverimo vremensko napoved – nevihtni
oblaki grozijo z zahoda, a volja, da nadaljujemo pot,
je močnejša od napovedi. Sproti pospravimo vse
dobrote, ki jih nosijo na mizo; pravilo je jasno: "Kdor
prej pride, prej melje." Na obraze se vrnejo nasmehi,
misel, da bi se pridružili mlajšim popotnikom, ki po-
skočno plešejo ob balkanski glasbi, pa ob utrujenosti
hitro kloni in nas vodi v tople postelje.

Noč je glasna in nevihtna. Katun nima veliko bunga-
lovov, zato precejšnje število popotnikov prenočuje
v šotorih, za katere so posebej urejeni prostori. Jutro.
Sončni žarki se počasi spustijo v dolino. Siti vstane-
mo od mize, si oprtamo nahrbtnike in se odpravimo
na pot. Ena od pohodnic pravi, da je Bog ustvaril
sedmi dan za počitek, in ostane v katunu. V tistem
trenutku se mi zazdi, da rinemo v težave. Sprva nam
gre odlično, hitro dosežemo sedlo, kjer veter že na-
miguje, da se razmere lahko vsak hip obrnejo proti
nam. Ob spremljavi tihega grmenja v daljavi nadalju-
jemo pot. Vrh Gjeravice se dviga 2656 metrov nad
morjem in velja za najvišjo točko Kosova. Pod njim
se bleščita ledeniško jezero Zemre (srčasto jezero)
ter jezero Gjeravica. Vzpon spremljajo mogočni raz-
gledi proti Albaniji in Črni gori ter občutek, da smo
na robu sveta. Pot je lahka. Tik pod najvišjim vrhom
Gjeravice nas ujame nenaden dvajsetminutni naliv.
V hipu se obrnemo proti sedlu in se borimo z vetrom

in silovitim dežjem. Premočeni in rahlo premraženi hitimo nazaj proti katunu, bolj v tišini kot poprej, saj vsak korak zahteva previdnost. Pa vendar ne gre, kot bi si želeli: zvin gležnja na spolzki travi, že drugič na tem potovanju. Poškodbo hitro oskrbimo in korakamo naprej. Po kakšni uri se sonce vrne, do katuna smo že suhi, tudi jeziki se nam razvozljajo. Zadovoljni smo, izkoristili smo dan in sprejeli dejstvo, da bo naslednji dan v premočenih gozdarjih verjetno nekoliko bolj čofotajoč. Pot je čudovita, lahka in ponuja več kot samo razglede – narava te objame, veter prinese vonj borovcev in sveže trave in vsak korak je meditacija.

Slovo

Počasi se približujemo koncu naše "prokletijade". Pred nami so še trije dnevi nekoliko lažjih poti. Zaradi poškodbe gležnja moramo prilagoditi načrte. Izpustimo spanje na kosovskem delu in rahlo spremenimo smer, tako da vsi, tudi poškodovani, prespimo v Babinem Polju pri že dobro poznanem gostitelju. Pot je grebenska, kratka in nezahtevna. Tokrat si lahko privoščimo kakšno uro več poležavanja in druženja, kar je prijeten, skoraj luksuzen dodatek našemu pohodu. Glamping sredi narodnega parka nas objame z mirom in šumom potoka.

Po osmih dneh pohodništva, raziskovanja in spoznavanja skritih koticov Prokletij se vračamo v Plav. Utrujeni, a hkrati pomirjeni. Vsak pogled na vršace, vsak nasmeh domačinov in vsaka borovnica, utrjana ob poti, so pustili svoj pečat – tisto tiho za-

dovoljstvo, ki ostane še dolgo po vrnitvi. Mesto Plav nas sprejme s tihim utripom ob reki in pogledom na mogočne vršace v ozadju. Po vseh dneh pohodništva smo vstopili vanj z občutkom lahkote in veselja, z občutkom, da nismo spoznavali le gora, ampak tudi čas in zgodbe ljudi, ki tu živijo. Zadnji dan preživimo v družbi prijaznih domačinov ob kavi, čaju in domačih dobrotah, ob katerih obujamo spomine na skupne vzpone, smeh in male vsakdanje radosti v planinah. Vsaka zgodba, ki jo delimo, še poglobi naše doživetje, vsak nasmeh pa nas spomni, da je potovanje več kot samo hoja – je povezovanje z ljudmi in kraji, ki jih obiščeš.

Ko se z "diskobusom" odpravimo proti letališču, doživimo še zadnji zabavni dan z zelo počasno vožnjo – skoraj smo zamudili let – po lokalnih poteh. V nas ostaneta tiho zadovoljstvo in hvaležnost: za doživetja, za naravo, za pogum, za smeh in za prijateljstva, ki se oblikujejo na poti. Plav in Prokletije sta postala del nas, njun odmev pa bomo nosili še dolgo po vrnitvi domov. ●

Za vse, ki si želite resničnega doživetja gora, skritih dolin in vasic, kjer čas teče počasneje, smo tukaj, da poskrbimo za poti, nastanitve in koristne nasvete. Tako se lahko popolnoma prepustite raziskovanju in brezskrbno doživite čarobnost balkanskih gora. Kontakt: Jasmina Ačko, s. p., Celovška cesta 185, 1000 Ljubljana, info@quickontrip.com

*Hridsko jezero,
1968 m, biser med
gorami
Foto Jasmina Ačko*

Matevž Lenarčič

Gladiatorski spektakel?

Modernih športnih spektaklov ne moremo povsem enačiti z gladiatorskimi igrami rimskega imperija, a vendar lahko potegnemo nekaj vzporednic. Na eni strani stoji močan, po možnosti lep posameznik, športnik z izrazitim tekmovalnim nabojem, utelešenje mita o uspehu, zmagi, odrekanju, treningu, pripadnosti, zavzetosti, borec za našo stvar, premagovalec ovir, ..., na drugi strani pa amorfna množica, ki si tega želi, vendar verjame, da kaj takega nikoli ne bo dosegla, in se zadovolji s svojimi junaki, jih malikuje, obožuje, se z njimi identificira.

Ker je publika vedno zanimiva za ljudi na oblasti, od cesarjev do današnjih demokratičnih predsednikov in diktatorjev, saj so od njih tako ali drugače odvisni, nam ponujajo orodja, s katerimi bomo uspešni v naših iluzijah. Profesionalni športni spektakli gredo vedno z roko v roki s kapitalom, podjetništvom, oblastjo, družbeno močjo.

V rimskem imperiju so gladiatorske igre najprej organizirali privatniki, ki so imeli tudi svoje šole, v katerih so pripravljali gladiatorje na boje; zanje so lepo skrbeli, jim nudili dobro hrano in nadstandardno zdravniško oskrbo, saj so jim njihovi uspehi v areni prinašali dobiček. Kasneje so igre organizirali kar cesarji sami, v zadnji fazi pa so jih celo podržavili.

Moderni športni spektakli gredo podobno pot, katere izključni cilj sta dobiček in zadovoljstvo potencialnih volilcev, ki na različne načine vplivajo na privilegirani status oblastnikov.

Rimski gladiatorji so bili sužnji, vojni ujetniki, kriminalci in tudi prostovoljci, ki so si preko iger lahko pridobili tudi svobodo, veliko bogastvo in slavo. Postali so blagovne znamke, s katerimi so se gledalci identificirali, predvsem ženski del pa se je naslajal nad lepo grajenimi neustrašnimi junaki.

Podobno je tudi z današnjim vrhunskim profesionalnim športom: z nogometnimi, košarkaškimi, rokometnimi, kolesarskimi in drugimi športnimi zvezdniki, pa olimpijskimi igrami, prvenstvi, ligami in različnimi športnimi, tudi plezalnimi spektakli, ki prinašajo ogromne zasluške, korupcijske možnosti, junakom slavo in denar, navijačem pa nacionalno ali državno samozavest, ki jo oblast vedno tako ali drugače zlorabi v svojo korist.

Glavni motiv za tole pisanje niso bile 2000 let stare gladiatorske igre, ampak Alex Honnold in njegov zadnji podvig *free solo* na 508 metrov visoki nebotičnik Taipei 101, tajvanski Svetovni finančni center. Če ta štiridesetletni Kalifornijec ne bi bil odličen vrhunski alpinist, plezalec, ki ima za sabo med drugim tudi petdnevno traverzo Fitz Roya, pa *free solo* po Freeriderju v El Capitanu ter vrsto drugih, zame povsem norih podvigov, bi mi šle novice o plezanju na tajvansko zgradbo brez pretiranega zanimanja mimo.

Alpinizem je nevarna dejavnost; za nekatere je tudi tekmovalni šport, ki zato lahko postane še bolj

nevaren. Prvenstvene smeri, hitrostni vzponi, solo vzponi – vse v boju za priznanja in sponzorje.

Verjamem, da med alpinisti ni samomorilcev. V hribih je preveč lepo in čustveno intenzivno, da bi želeli to lepoto in doživetja izgubiti. Za vsak vzpon se pripravimo kolikor se lahko, a kljub temu zaradi različnih vzrokov včasih tvegamo preko razumnih meja.

Zahtevnost smeri, v katere se podajamo, je odvisna od motiva, fizičnih predispozicij, treninga, ki ga vložimo, in psihološke pripravljenosti. Iskanje ravnotežja med željo in strahom, med vrhom in porazom, iskanje načinov, kako nadzorovati samega sebe, da strah ne ovira, ampak zgolj izrisuje rdečo črto, preko katere je nadaljevanje norost, ruska ruleta.

Alex Honnold je postavil svojo rdečo črto izjemno visoko, pa naj bo to zaradi fizičnih predispozicij, treninga in mišic, optimalnega gibanja ali pa zaradi specifično kemičnih procesov v njegovih možganih, kjer je nadzorni center za čustvene reakcije in s tem tudi za odziv na dražljaje iz okolja in kontrolo strahu.

Zgodovina alpinizma pozna vrsto posameznikov – nekateri, ki so tako ali drugače prestopili svojo rdečo črto, so postali medijske blagovne znamke. Če pa jih je slučajno zapustila sreča, so končali na dnu. Sploh ni pomembno, zakaj so šli preko svoje rdeče črte: ali zaradi nacionalnih čustev, zaradi potlačenih frustracij, denarja, ugleda, slave. Javnost se je zgražala nad temi "samomorilci", sledile so razne prepovedi, na primer plezanje v Eigerju, skoki BASE v dolini Yosemite, plezanje na nebotičnike in neskončno število drugih nesmiselnih prepovedi, s katerimi skuša oblast omejiti dejavnost in zavarovati državljane pred njimi samimi. Čeprav je samomor najvišja stopnja zavedanja končnosti življenja, gre nasprotno pri alpinističnem tveganju za postavljanje osebnih preživetvenih rdečih črt, bežanje od smrti, ki pa ga splošni opazovalec razume kot norost.

Kako blizu svoje rdeče črte je Alex Honnold, ve samo on sam ali pa še on ne. Prihodnost bo pokazala, če ima usodo res v svojih rokah ali pa mu je ušla v roke medijev, korporacij, kapitala, navijačev in občudovalcev.

Med redkimi urbanimi ekstremnimi plezalci je bil dolga leta najbolj aktiven Alain Robert, tako imenovani francoski pajek, ki je svojo prepoznavnost pridobil tudi zato, ker so ga skoraj po vsakem plezalnem

*Kolumna izraža
stališče avtorja
in ne nujno tudi
uredništva in
Planinske zveze
Slovenije.*

podvigu na nebotičnik aretirali in spravili v keho. Alain Robert je splezal na Taipei 101 že leta 2004 ob njegovi otvoritvi; takrat sicer legalno ob pogoju, da uporabi plezalno vrv. Lastnik nebotičnika namreč ni želel tvegati dobrega imena z morebitno plezalčevo smrtjo.

Splošna svetovna publika Alaina Roberta in njegovih ilegalnih podvigov ne pozna, pojavljal se je bolj v rumenih medijih kot primer plezalnega norca, ki išče pozornost na precej nenavaden način. Tudi tehnologija prenosov v živo še ni bila na ustreznem nivoju, predvsem pa je bila javna smrt tabu, s katero se noben resen medij ni želel kompromitirati.

Z računalniškimi igrami, UI-manipulacijami, *live* posnetki izvensodnih eksekucij z brezpilotniki, s prikazi posnetkov umiranja na ukrajinskih bojiščih, pohabljenih ali umorjenih otrok, žensk, starcev, zdravnikov na palestinskih moriščih postaja javna smrt vse bolj normalna, del spektakla in kot taka sprejemljiva za publiko, podobno kot v gladiatorski areni. Individualni boj proti lastni smrti postane medijsko zanimiv in kapitalsko privlačen, predvsem zaradi verjetnosti, da se res zgodi.

Organizator tega globalnega spektakla *Skyscraper Live* je bilo podjetje Netflix, posrednik medijskih vsebin, katerega vrednost se je konec leta 2025 približala 500 milijardam ameriških dolarjev. V teh kapitalskih dimenzijah, ki same po sebi govorijo o finančni privlačnosti takšnega spektakla, mi je bil najbolj grozljiv amaterski posnetek iz notranjosti visokega nadstropja zgradbe, kjer se ob stekleni površini, po kateri na zunanji strani pleza Honnold, s telefoni v rokah drenja vidno vznemirjena pričakujoča množica. Plezalec je zreduciran na opico v zastekljenem živalskem vrtu, le da je perspektiva obrnjena, v najboljšem primeru pa je enak postavnemu junaku v gladiatorski areni. Nekateri so navijali, da mu uspe in da zleze na vrh, da postane njihov idol, vzornik iz kosti in mesa, drugi so prikrito čakali, da se zgodi, da pred njihovimi telefoni omahne v smrt in dobijo svetovni viralni posnetek z všečki, ki jim bo na enostaven način dvignil osebni *rejting*.

Meja med virtualno digitalno resničnostjo in realnim analognim življenjem postaja vse tanjša, razlika med navidezno in resnično smrtjo je vse bolj zabrisana, občutljivost za usodo drugega se izgublja. Človek kot bitje z vsemi napakami, hrepeneč po osebnem napredku in popolnosti, ki je ne more nikoli doseči, izgublja svojo vlogo v družbi. Zamenjali ga bodo popolni roboti brez čustev pa tudi brez strahu pred smrtjo.

Alex Honnold in podobni moderni medijski avanturisti igrajo nevarno igro, med katero izgubo lastnega jaza zlahka nadomestijo s pričakovanji okolice, medijev in občudovalcev. ●

Iskanje ravnotežja med željo in strahom, med vrhom in porazom, iskanje načinov, kako nadzorovati samega sebe, da strah ne ovira, ampak zgolj izrisuje rdečo črto, preko katere je nadaljevanje norost, ruska ruleta. Foto Matevž Lenarčič

Z NAMI NA POT

Mitja Peternel

Skrivnostno turnosmučarsko kraljestvo

Samotna dolina Kolmitzen

Z vrha Hochgrubenkopfa se v severozahodni smeri zazrem proti valovitemu, obilno zasneženemu svetu doline Kolmitzen. Naklon pobočja se neizrazito spreminja, belino prekinjajo manjši skalnati izrastki, greben proti Sadnigu, najvišjemu vrhu v okolici, pa se le zložno dviga. Gore so pretežno zaobljene, brez izrazitih strmin, kar daje celotnemu območju izrazito turnosmučarski značaj.

Ob ustrezni debelini snežne odeje je namreč mogoče vse severno ležeče gore nad dolino doseči s smučmi na nogah. Planine v dolini ni moč opaziti, le slutim jo lahko za pasom iglastega gozda globoko v njenem izteku. Še nižje, skrita za belim hrbtom, leži samotna visokogorska domačija Goaschnig. Ob njej je vhod v skrivnostno turnosmučarsko kraljestvo neokrnjene doline Kolmitzen.

S turnimi smučmi po Visokih Turah

Obsežna gorska skupina Visoke Ture se razteza pretežno v severozahodnem delu avstrijske Koroške. To najvišje in največje pogorje Avstrije sestavljajo skupine Kreuzecka, Grossglocknerja, Schoberja, Reissecka, Ankogla, Hafnerja in Goldberga. Pogorje Kreuzecka v smučarskem smislu velja za povečini še neodkriti dragulj, katerega tančice je s svojim

zadnjim vodnikom *Wildes Kärnten* začel intenzivneje odstirati šele največji poznavalec turnosmučarskih ciljev avstrijske Koroške zadnjega obdobja, Robert Zink. V okolici Velikega Kleka, najvišjega avstrijskega vrha, so številne gore, ki so bile že dodobra predstavljene v različnih turnosmučarskih publikacijah. Manfred Korbaj v svoji koroški turnosmučarski bibliji *Kärntner Schitourenführer 1* poleg številnih klasičnih ciljev naniza tudi spekter ciljev nad dolino Gösnitztal nad Heiligenblutom. Ti ne izstopajo zaradi dolžine, ampak zaradi izrazite nedostopnosti kot posledice velike nevarnosti snežnih plazov pri vstopu v dolino. A kdor bi se vseeno želel s smučmi spustiti s temena nekaterih izmed teh gora, ponuja alternativno rešitev zahodni dostop z izhodiščem pod kočo Lucknerhaus. Zašiljene ostrice gorske skupine Schober so turnim smučarjem mnogo manj naklonjene, izzive v

*Dolina
Kolmitzen z
vrha Hochgru-
benkopfa
Foto Mitja
Peternel*

njihovih strmih stenah in grapah pa iščejo predvsem izkušeni alpinistični smučarji. V pogorju Reissecka je turnosmučarski populaciji znana le peščica smučarskih hribov, mnogi drugi pa so rezervirani le za raziskovalce novih ciljev.

Hafnerjeva skupina premore veliko mikavnih gora, s katerih lahko smučamo v zimskih, pomladanskih in celo zgodnje poletnih mesecih. Največja je obsežna Goldbergova skupina, ki je prava zakladnica privlačnih ciljev za turne navdušence. Gore so večinoma kopaste in zato nadvse primerne za uživaške spuste. Nad dolinama Asten in Tauern se dviga nekaj najlepših smuških ciljev na Koroškem. Iz te imenitne gorske skupine smo v rubriki Z nami na pot *Planinskega vestnika* doslej samostojno predstavili že Hocharn in Rauriser Sonnblick (PV 2011/03), turnosmučarske bisere nad kočjo Sadnighaus (PV 2012/02), smučarske adute nad domačijo Zraunig (PV 2024/03) ter smučine po stopinjah nekdanjih zlatokopov (PV 2025/02). Tokrat pa vas s smučmi vabimo v skrivnostno turnosmučarsko kraljestvo doline Kolmitzen.

Osamljena "Gačnikova" posest

Visokogorska kmetija Goaschnig, 1440 m, ki bi jo v slovenskem jeziku lahko poimenovali Gačnik, leži visoko nad dolino reke Möll. Do nje iz kraja Mört-schatsch vodi zavita, sprva asfaltirana in višje zmerno strma in dobro utrjena makadamska cesta. Pozimi je vedno plužena, a skoraj nikoli je ne posipajo. Če pridemo ob nepravem času (o stanju poti si žal ne moremo kaj dosti pomagati s spletnimi informacijami), je cestišče lahko tudi poledenelo. Zato so štirikolesni pogon ali vsaj snežne verige na našem jeklenem konjičku v zimskih mesecih obvezen del opreme, če se z njim želimo pripeljati povsem na izhodišča ture. Prav dovoz do kmetije Goaschnig je v zimskih

Ko se zahodno pobočje Melenkopfa uravna, nam omogoči imeniten pogled na vrhove gorske skupine Kreuzeck v daljavi.
Foto Mitja Peternel

mesecih lahko najbolj nepredvidljiv del celotne avanture. Ustrezno načrtovanje je zato ključno za uspešno izvedbo.

A tudi ko vozilo parkiramo na omejenem prostoru pod domačijo, kjer ne ovira prostega dovoza njenemu lastniku, vstop v turnosmučarsko kraljestvo doline še

vedno ni povsem samoumeven. Severovzhodno nad domačijo se namreč dviga zelo strm gozdnat svet, razbrazdan z grapami vrha Goaschnigkopf, 2191 m. V zimah z obilno snežno odejo se še posebej v odjugah po njih lahko prožijo obsežni plazovi predvsem mokrega snega, kar nam lahko prepreči nadaljevanje poti. Ker dolina Kolmitzen velja za enega najsamo- tnejših turnosmučarskih predelov v tem delu Visokih Tur, so tudi spletne informacije o trenutnih snežnih razmerah izjemno redke. Najbolje jih je kar osebno preveriti na terenu – tako prevoznost dovozne ceste kakor tudi morebitno plazovno zaporo ceste v spodnjem delu doline. Pred leti, ob enem izmed naših obiskov tega čudovito samotnega koščka Visokih Tur, je prost prehod vanjo omogočil kar ogromen traktor, ki je odstranil masivno plazovino.

Odmaknjena dolina Kolmitzen

Ko pa so morebitne začetne prepreke uspešno za nami in napredujemo po položnem in razpotegnjenem dnu doline, se nad nami odpre zanimiv nabor smučarskih ciljev. Najzahodnejše leži Hoher Wiftel, 2524 m. Pristop nanj je najkrajši izmed izbranih vrhov, kljub temu pa nas do najvišje točke loči skoraj 1100 višinskih metrov vzpona. Kopasta zaobljenost nam omogoča smučanje po njegovem južnem ali jugovzhodnem pobočju. Gozdna meja sega do nadmorske višine približno 2000 metrov, nad njo pa nas čaka več kot 500 metrov neporaslega, a dokaj strmega terena,

ki nam nagajiv nasmeh nariše na ustnice predvsem v spomladanskem sreću. Desno, vzhodno od njega, se dviga Stellenkopf, 2590 m. Zanj velja podobno kot za Hoher Wiftel – smučamo lahko v smeri juga ali jugovzhoda. Če se odločimo za slednjo različico, prislučimo do Ochsnerhütte, 2096 m. Vzhodni sosed Stellenkopfa je Laschkitzkopf, 2626 m. Izmed vseh je najstrmejši prav pod najvišjo točko. Ima pa v primerjavi s prvima dvema ciljema nekoliko drugačno konfiguracijo. Medtem ko s prvih dveh ciljev smučamo po gorskem hrbtu, pa se z vrha Laschkitzkopfa strmo spustimo v prostrano dolinico, po kateri prav tako dosežemo zgoraj omenjeno kočo Ochsen.

Še vzhodnejše ležita Feldkopf, 2670 m, in Sadnig, 2745 m, ki je najvišji vrh jugozahodnega dela Goldbergove skupine. Na njegovem temenu se stikajo kar trije grebeni, med katerimi so globoko zarezane doline. Prostran kopast vrh deluje zelo mogočno. Do njega moramo opraviti približno 1300 višinskih metrov vzpona, spust pa je zaradi širnih in ravno prav strmih terenov imenitno raznolik. Pa še zanimivost – ime Sadnig naj bi po etimoloških virih izhajalo iz slovenske besede *zadnji*. Kljub temu da so na njem posneli zaključni del filma *Sedem let v Tibetu* (1997) z Bradom Pittom v glavni vlogi, pa se obisk gore v zadnjih letih s tem ni prav nič povečal. Jugovzhodno pod Sadnigom leži njegov nižji vazal, imenovan Kleine Sadnig, 2626 m. Prav tako kot na prej omenjeni Feldkopf se na njegovo najvišjo točko lahko

Nad pasom gozda se razprostirajo prvaki gorskih skupin Schober, Grossglockner in Goldberg.

Foto Mitja Peternel

Informacije

Kako do izhodišča: Iz Slovenije do tja najhitreje pridemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Nato izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach, Flattach in Winklern do Mörtshacha, kjer zavijemo desno. Skozenj se peljemo proti vaški cerkvi sv. Lenarta (St. Leonhard). Nad njo sledimo kačipotu za Kolmitzentel, ki nas po sprva asfaltirani, pozneje pa makadamski cesti pripelje do izhodišča pri kmetiji Goaschnig, 1440 m. Če je majhno parkirišče na izhodišču že zasedeno, avto lahko pustimo nekoliko nižje ob cesti. Pozimi je cesta plužena, a ker ni posipana, je lahko v neugodnih razmerah tudi poledenela. Štirikolesni pogon ali snežne verige so zato pogosto nujni, če se želimo z avtom pripeljati do izhodišča.

Vodniki: Manfred Korbaj: *Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weishaupt Verlag, 1997.

Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

Tomaž Hrovat: *Čez planke s turnimi smučmi*. Planinska založba, 2023.

Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2025.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1: 50.000

Spletni viri: www.tourenfex.at/skitouren/stellenkopf/index.php.

<https://nature-classic.at/tourenbuch/archiv-schitouren/1215-stellenkopf-laschkitzkopf-goldberggruppe.html>

Razgled na Lienške Dolomite s pobočja Hoher Wiffla

Foto Mitja Peternel

povzpnejo med vzponom na Sadnig ali pa nanj pristopimo kot na enega izmed rezervnih ciljev v okolici. Vzhodno in južno nad dolino Kolmitzen leži še nekaj vrhov, ki jih s smučmi lahko obiščemo z izhodišča pri domačiji Zraunig, 1506 m: Hochgrubenkopf, 2664 m, Klenitzkopf, 2592 m, in Melenkopf, 2597 m. Proti severozahodu so njihove vesine namreč skalnate in neprimerne za smuko.

Skupna značilnost izbranih tur nad dolino Kolmitzen je dolg in položen spodnji del, nad katerim se raztezajo razgibana pobočja s posameznimi strmimi odstavki tik pod vrhovi. V ugodnih snežnih razmerah celotno območje ponuja izjemno doživetje samote in preglednih turnosmučarskih linij v širjavah nad gozdno mejo. Vabljeni v odkrivanje novih smučarskih prostranstev doline Kolmitzen. 📍

Plečati Melenkopf nad dolino Kolmitzen

Foto Mitja Peternel

Hoher Wiftel, 2524 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Hoher Wiftel je pravi skriti dragulj gorske skupine Goldberg. Navkljub prostranim pobočjem nad gozdno mejo, ki so glavna odlika ture, pa je vrh izjemno skromno obiskan. Po njegovih širnih planjavah smučajo le redki posamezniki, predvsem z namenom odkrivanja novih turnosmučarskih ciljev. Morda razlog tiči v razpotegnjeni dolini Kolmitzental ali pa se morebitni osvajalci gore ustrašijo že zahtevnega dovoza do izhodišča?

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Tura, pri kateri moramo opraviti nekaj več kot 1000 višinskih metrov vzpona, po parametru zahtevnosti sodi v zlato sredino. Še največ pozornosti moramo posvetiti strmim grapam neposredno nad izhodiščem, kjer se pogosto prožijo plazovi.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (plazovna žolna, sonda, lopata), cepin, dereze. Če

je vršno pobočje trdo, so zaradi morebitnega neprijetnega zdrsa vsekakor priporočljivi srenači.

Višinska razlika: 1084 m

Izhodišče: Mörtshach, domačija Goaschnig, 1440 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach, Flattach in Winklern do Mörtshacha, kjer zavijemo desno proti vaški cerkvi St. Leonhard. Nad njo sledimo kažipotu za Kolmitzental, ki nas po sprva asfaltirani, pozneje pa makadamski cesti pripelje do izhodišča. Če je majhno parkirišče na izhodišču že zasedeno, avto lahko pustimo nekoliko nižje ob cesti. Pozimi je cesta plužena, a ker ni posipana, je morda tudi poledenela. Štirikolesni pogon ali snežne verige so zato pogosto nujni. WGS84: N 46.91287°, E 12.92878°

Časi: Vzpon 3–4 h

Spust 30 min–1 h

Skupaj 3.30–5 h

Sezona: Zimska meseca februar in marec

Zaključek vzpona na Hoher Wiftel Foto Mitja Peternel

Stellenkopf, 2590 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Stellenkopf je zelo redko obiskan. Razlog za to bi lahko iskali tudi v zahtevnem dovozu do izhodiščne točke. Ko pa imamo avto uspešno parkiran poleg domačije Goaschnig, nas najprej čaka dolgotrajen dostop po precej položni in razpotegnjeni dolini Kolmitzental. A tudi

nadaljnji vzpon skozi gozdnat teren zahteva nekaj smisla za orientacijo. Ko pa so začetne težave uspešno za nami, nas vabijo čudovita prostrana pobočja nad pasom gozda. Ti nam v ugodnih razmerah pri spustu ponudijo nepopisen smučarski užitek.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Stellenkopf sodi med srednje zahtevne turnosmučarske cilje. Plazovi se najpogosteje prožijo z Goaschnigkopfa nad istoimensko kmetijo.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (plazovna žolna, sonda, lopata), cepin, dereze. Srenači nam bodo morda v pomoč v trdem snegu na vršni strmini.

Višinska razlika: 1150 m

Izhodišče: Mörtshach, domačija Goaschnig, 1440 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach, Flattach in Winklern do Mörtshacha, kjer zavijemo desno proti vaški cerkvi St. Leonhard. Nad njo sledimo kažipotu za Kolmitzental, ki nas po sprva asfaltirani, pozneje pa makadamski cesti pripelje do izhodišča. Če je majhno parkirišče na izhodišču že zasedeno, avto lahko pustimo nekoliko nižje ob cesti. Pozimi je cesta plužena, a ker ni posipana, je morda

Proti vrhu Stellenkopfa se vzpenjamo po prostranem pobočju. Foto Mitja Peternel

Hoher Wiftel, 2524 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Vodnik: Manfred Korbaj: *Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weishaupt Verlag, 1997.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča najprej sledimo gozdni cesti z zmernim naklonom v dolino Kolmitzen. (Pozor: ob izhodu iz doline moramo biti zelo pozorni na snežne plazove!) Predvsem strmo južno

pobočje Goaschnigkopfa je izjemno plazovito. Po približno treh kilometrih, na nadmorski višini 1730 metrov, na razpotju izberemo levi, severni krak ceste. Po njej se vzpnemo za približno sto višinskih metrov. Zavijemo desno ter severno naporno nadaljujemo skozi strm gozd. Nad njim se teren odpre. Zavijemo levo in nadaljujemo proti kopastemu vrhu Hoher Wiftla, 2524 m.

Na njegovo teme se povzpemo po dokaj strmem jugozahodnem pobočju.

Spust: Z vrha ne smučamo v smeri vzpona, pač pa spust opravimo po jugovzhodnem pobočju. Razprostrta prostiranja nad gozdno mejo nam zlasti v srečno ponudijo obilo smučarskih užikov. Spustimo se proti koči Martitschnig ter po dolini Kolmitzen na izhodišče.

Mitja Peternel

Stellenkopf, 2590 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

tudi poledenela. Štirikolesni pogon ali snežne verige so zato pogosto nujni.
WGS84: N 46.91287°, E 12.92878°

Časi: Vzpon 3–4 h
Spust 30 min–1 h
Skupaj 3.30–5 h

Sezona: Zimska meseca februar in marec

Vodnik: Manfred Korbaj: *Kärntner*

Schitourenführer (Band 1). H. Weishaupt Verlag, 1997.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča najprej sledimo gozdni cesti z zmernim naklonom v dolino Kolmitzen. (Pozor: ob izhodu iz doline moramo biti zelo pozorni na snežne plazove!) Predvsem strmo južno

pobočje Goaschnigkopfa je izjemno plazovito. Po približno treh kilometrih, na nadmorski višini 1730 metrov, na razpotju izberemo levi, severni krak ceste.

Po njej gremo do nadmorske višine okoli 1820 metrov. Zavijemo desno ter severno precej naporno nadaljujemo skozi strm gozd. Nad gozdno mejo se teren odpre. Vrh Stellenkopfa lahko že opazimo, a je še precej oddaljen. Severno se vzpenjamo čez srednje strma pobočja ter kotanje do začetka strmega podnožja Stellenkopfa. Tam se držimo desno, premagamo kratek strm odsek, nato pa čez strmejše pobočje dosežemo vrh Stellenkopfa, 2590 m.

Spust: Smučamo po poti vzpona. Prostrana pobočja nad gozdno mejo so obrnjena na jug, zato nam zlasti v srečno nudijo obilo smučarskih užikov. Zaključek po dolini Kolmitzen je le še formalnost.

Mitja Peternel

Laschkitzkopf, 2626 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Laschkitzkopf leži v veznem grebenu Hoher Wiftel–Sadnig. Informacije o turnem smuku bomo žal zaman iskali v širokem spektru turnosmučarske literature. Pa tudi na spletu ni skoraj nobenega opisa te ture. A v nemškem gorniškem izrazoslovju obstaja fraza, ki bi jo lahko v slovenščino prosto prevedli turnosmučarski posladek. In Laschkitzkopf bi lahko označili s tem superlativom. Še "lepotna napaka"

spusta po razpotegnjeni in žal precej položni dolini Kolmitzen ne more pokvariti pozitivnega vtisa o celotni turi.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Smuka z Laschkitzkopfa sodi v srednji razred težavnosti. Največ pozornosti velja posvetiti plazovno izpostavljeni cesti neposredno nad kmetijo Goaschnig ter pobočjem nad kočo

Sepperbauer.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (plazovna žolna, sonda, lopata), cepin, dereze.

Višinska razlika: 1186 m

Izhodišče: Mörtshach, domačija Goaschnig, 1440 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach, Flattach in Winklern do Mörtshacha, kjer zavijemo desno proti vaški cerkvi St. Leonhard. Nad njo sledimo kažipotu za Kolmitzentale, ki nas po sprva asfaltirani, pozneje pa makadamski cesti pripelje do izhodišča. Če je majhno parkirišče na izhodišču že zasedeno, avto lahko pustimo nekoliko nižje ob cesti. Pozimi je cesta plužena, a ker ni posipana, je morda tudi poledenela. Štirikolesni pogon ali snežne verige so zato pogosto nujni. WGS84: N 46.91287°, E 12.92878°

Časi: Vzpon 3–4 h

Spust 30 min–1 h

Skupaj 3.30–5 h

Sezona: Koledarska zima

Pester vzpon na turnosmučarski posladek Laschkitzkopf Foto Mitja Peternel

Sadnig, 2745 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Sadnig je najvišji vrh v jugozahodnem delu gorske skupine Goldberg, ki ga omejujejo doline Möll, Asten in Fragant. V najvišji točki se stikajo trije grebeni, med katere se zajedajo slikovite doline. Z Sadniga vodijo kar štirje lepi, vendar povsem različno zahtevni turni smuki: na jug v dolino Kolmitzen, na zahod v Sabernitz, pro-

ti severu v dolino Asten (v kateri se nižje, jugozahodno zaključijo tudi smuk po dolini Sabernitz) in proti vzhodu v dolino Fragant. Opisani smuk po dolini Kolmitzentale velja za tehnično najlažjega, kljub temu pa moramo v vzponu opraviti 1300 višinskih metrov. Spodnji del poteka po dolgi in razmeroma položni dolini, zgornji pa nas

razveseli z razgibanim in razpotegnjenim pobočjem, kjer se izmenjavajo dolgi ravninski deli s krajšimi strmimi odstavki.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Tura na Sadnig tehnično sicer ni zahtevna, ker pa moramo do najvišje točke opraviti spodobnih 1300 višinskih metrov vzpona, lahko spust z Sadniga uvrstimo med srednje zahtevne turne smuke.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (plazovna žolna, sonda, lopata), cepin, dereze. Morda nam bodo prav pod vrhom v pomoč srenaci.

Višinska razlika: 1305 m

Izhodišče: Mörtshach, domačija Goaschnig, 1440 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach, Flattach in Winklern do Mörtshacha, kjer zavijemo desno proti vaški cerkvi St. Leonhard. Nad njo sledimo kažipotu za Kolmitzentale,

Razgled z vrha Sadniga na pristopno dolino Foto Mitja Peternel

Laschkitzkopf, 2626 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Zemljevid: Nationalpark Hohe Tauern süd, Kompass 49, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča gremo po gozdni cesti ob potoku Kolmitzen proti vzhodu. Na prvem razpotju nas kažipot usmeri desno, nekoliko navzdol proti prevalu Staller Törl. Pri naslednji smeri tabli, ki kaže v desno, zapustimo gozdno cesto ter sledimo markirani

poti do koče Martischnig, mimo nje nadaljujemo še nekaj čas vzhodno proti kočam Tümpfer, 1843 m, in Sepperbauer, 1939 m. Do njiju ne pridemo, saj na nadmorski višini okoli 1800 metrov zavijemo pravokotno levo, severno. Po posekah pridemo do koče Ochsner, 2096 m, kjer se gozdna meja konča. Po prostranem pobočju

sledimo neizraziti dolinici proti vrhu, ki ga vidimo pred seboj. Do najvišje točke se ne povzpnejo naravnost navzgor, ampak pod vršno strmino najprej zavijemo desno ter se v loku v levo strmo vzpnemo na vrh Laschkitzkopfa, 2626 m.

Spust Smučamo po poti vzpona.

Mitja Peternel

Sadnig, 2745 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

ki nas po sprva asfaltirani, pozneje pa makadamski cesti pripelje do izhodišča. Če je majhno parkirišče na izhodišču že zasedeno, avto lahko pustimo nekoliko nižje ob cesti. Pozimi je cesta plužena, a ker ni posipana, je morda tudi poledenela. Štirikolesni pogon ali snežne verige so zato pogosto nujni. WGS84: N 46.91287°, E 12.92878°

Skupaj 5–6.30 h

Sezona: Zimska meseca februar in marec

Vodnika: Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009; Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2019.

Zemljevid: Nationalpark Hohe Tauern süd, Kompass 49, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča gremo po gozdni cesti ob potoku Kolmitzen vzhodno.

Na prvem razpotju nas kažipot usmeri desno, nekoliko navzdol proti prevalu Staller Törl. Pri naslednji smeri tabli, ki kaže v desno, zapustimo gozdno cesto ter sledimo markirani poti proti kočam Tümpfer, 1843 m, in Sepperbauer, 1939 m. Tu v loku zavijemo severno in po strmem, pogosto splazenem pobočju Melenkopfa, 2597 m, nadaljujemo proti majhnemu slapu. Obidemo ga po levi, zahodni strani. Nad njim pridemo do lepega znamenja na nadmorski višini 2180 metrov. Svet pred nami se odpre in v daljavi lahko opazimo Sadnig, 2745 m, z velikim križem na vrhu. Po položnem, vendar razgibanem terenu gremo severno čez pogosto v led okovana jezera. Naklonina vršnega pobočja se nekoliko poveča, do možica in križa na vrhu se povzpnejo po južnem pobočju, levo od vzhodnega grebena.

Spust Smučamo po poti vzpona. Prostrana pobočja so zgoraj obrnjena na jug, v spodnjem delu pa na vzhod.

Mitja Peternel

Časi: Vzpon 4–5 h
Spust 1–1.30 h

Krava Tina se izgubi

Bilo je hladno poletno jutro v slovenskih planinah, ko je pastir Matevž gnal svoje krave na pašo. Krava Tina je ležala v mokri travi in zaspano mežikala v prve sončne žarke. Prav zares se ji ni dalo vstati. Pastir Matevž pa se je odločil, da bo celo čredo odpeljal na pol ure oddaljen pašnik. Tu, kjer so bile zdaj, so pojedle že vso travo. Kravi Tini je glasno zakrulilo v trebuhu in ni mela druge izbire, kot da vstane in se poda za ostalimi kravami.

Pastir Matevž je pristopil do nje in jo nežno pobožal po hrbtu. Zadnje čase je bil z njo še posebej prijazen, saj je vsak čas pričakovala malega telička. Njen trebuh je bil res velik, čeprav ta dan še ni nič jedla. Počasi se je odmajala v klanec za zadnjim članom svoje črede. Pastir Matevž je nekaj časa hodil zadaj in jo spodbujal, nato je pohitel na začetek kolone, da je krave usmerjal na pravo pot. Tako je krava Tina ostala zadnja v vrsti.

Pri mami Bukvi

Sopihala je v klanec, dokler se ji ni začelo vrteti. Oblila jo je slabost in obstala je na mestu. Pastirju Matevžu je zaklicala, da se ne počuti dobro. Na žalost ljudje ne razumejo mukanja krav. Matevž in ostale krave so nemoteno nadaljevali svojo pot proti boljši paši, krava Tina pa se je na lastno pest odločila, da se vrne do pastirske kočice. Poznala je pot nazaj in ni je skrbelo, da bi se izgubila. A kaj ko po pol ure hoje še vedno ni dosegla domačega kala, v katerem se je običajno odžejala. Pred vsakim ovinkom je pričakovala, da bo za njim zagledala domačo pastirsko stajo. A staje ni bilo od nikoder. Postalo jo je strah.

Namesto da bi se ustavila in razmislila, je brezglavo nadaljevala pot v neznano. Smreke in macesni so postajali vse redkejši, bukev pa vedno pogostejša. Zdaj je bila krava Tina prepričana, da se je izgubila. Za trenutek se je ustavila in pogledala naokoli. Nedaleč stran, pod visoko košato smreko, je zagledala veliko mravljišče. Počasi in previdno se mu je približala in nekaj časa opazovala mravljljice, nato jih je ogovorila: "Mravljljice, mravljljice, prosim, pomagajte mi! Izgubila sem se!" Mravljljice pa nič.

Krava Tina je še enkrat prosila: "Mravljljice, prosim, povejte mi, kje sem in kam naj grem!" Tokrat se je velika črna mravlja ustavila med svojim delom in ji odgovorila: "Nimamo časa, nimamo časa, zelo veliko dela imamo. A nisi daleč od pečine, kjer stoji mama vseh dreves, Bukev, njo prosi za pomoč."

Že je drobencljala naprej. Krava Tina je nadaljevala pot navzdol v upanju, da res kmalu doseže pečino, o kateri je govorila mravljljica. Kmalu jo je zagledala. Ko je stala na robu strme stene, se je pred njo odprl pogled na dolino z jezerom. Bila je obsijana s soncem. Šele zdaj je opazila, kako lep sončen dan se je naredil. Pomislila je, da bo ta dan na planini veliko ljudi. Pastir Matevž bo imel veliko dela z obiskovalci planin in zagotovo ne bo opazil, da je izginila. Postalo ji je tako hudo pri srcu, da je potočila veliko, težko solzo. Ko je solza padla na zemljo, je krošnja ogromne bukve, pod katero je stala Tina, zašelestela, kot bi jo zajel silen vihar. Krava Tina je začudena obrnila pogled v krošnjo. Z debla tega ogromnega drevesa je vanjo zrlo nešteto oči. Prav ob vsaki veji drevesa je bilo eno oko – Tini se je posvetilo, da je to verjetno mama vseh dreves, Bukev.

"Draga moja kravica, kaj pa točiš tako grenke solze na mojo zemljico?" je Tino ogovorila Bukev. "Joj joj joj, danes zjutraj sem odšla od svoje črede in se izgubila. Mravljljice so me napotile k tebi. Tako utrujena in prestrašena sem. Mi lahko pomagáš?" je s solzami v očeh vprašala Tina.

"No no no, zagotovo je kaj, kar lahko storim. Zakaj se ne spočiješ v moji senci, medtem ko jaz razmislim, kaj narediti?"

Krava Tina se je hvaležno ulegla na mehak mah in pomirjena zaprla oči. Počutila se je varno in v trenutku je zaspala, utrujena od dolge hoje in strahu.

Škratja pošta

Bukev je z eno od svojih mnogih korenin potrkala na vrata podzemnega stanovanja škrate Petra, ki je z vso hitrostjo, kar so jo premogli njegovi prsti, tipkal pismo na tiskarski stroj. Bil je glavni škratji poštar, kar pomeni, da je imel vedno veliko dela. Še posebej poleti, ko je bilo v planinah in gorah toliko obiskovalcev, je moral skrbeti za neprekinjen tok informacij po gozdu. "Jaaaa? Ali je kaj nujnega, veliko dela imam," je zamišljeno zamomljal in si potisnil očala višje na nos.

Bukev se je zahihitala: "Peter, vedno imaš veliko dela, kdaj pa si boš vzel dopust? Jezero v dolini je tako prijetne temperature za kopanje, pravijo." Ko je Peter slišal besedico dopust, se je odrinil od mize in začel panično kriliti z rokami: "Dopust, dopust, kakšen dopust?! Jaz, jaz, jaz nimam časa za take bedastoče, kot je dopust! Danes moram napisati še 55 pisem! Fej pa dopust!" Tako zelo se je razburil, da se je Bukev ustrašila za njegovo zdravje. Petru je na mizo postavila skodelico kamiličnega čaja, da bi se lažje pomiril in ga prosila: "V naše konce se je s planin pri-tepla krava Tina. Izgubila se je. Bi lahko napisal pismo, v katerem bi obvestil njenega pastirja, kam naj jo pride iskat?"

Peter se je nejevoljno popraskal za ušesi: "Saj sem ti povedal, da imam veliko dela. Kdaj naj pa najdem čas za to pismo?"

Bukev je ugotovila, da bo morala uporabiti zvijačo, zato je ogovorila škrate s sladkim glasom: "No, Peter, krava Tina ni prišla sama. Breja je! V trebuščku nosi malega telička. Menda ne misliš, da bi bilo pametno, da ga skoti sama in stran od svoje črede?"

Res se je Petru omehčalo srce, ko je slišal to lepo novico: "Prav, naj ti bo!"

Petnajst minut pozneje je Bukev v vejah držala pismo, v katerem je škrat Peter

pastirju Matevžu sporočal, kje je krava Tina. Besedilo je bilo napisano v škratovščini in Bukev je skrbelo, kdo bo pastirju pismo prebral. Tokrat ni imela druge izbire, kot da je zaupala usodi in pismu zaželela srečno pot. Odvrгла ga je v drevesno gobo, ki je škratom služila kot poštni nabiralnik. V vsaki gobi je čepel škrat, ki je čakal na nalogo. Čim je pismo padlo na dno nabiralnika, si je škrat poveznil čepico na glavo, prijel pismo

in se skupaj z njim podal v gozdno podzemlje. Škrati imajo v gozdnih tleh polno dolgih rogov, ki vodijo v vse smeri. Po njih potujejo hitro in nemoteno, da lahko čim prej pridejo na cilj. Škrat je s pismom v roki tekel tako hitro, da si je moral z eno roko držati čepico na glavi, sicer bi mu jo odpihnilo. Dvigal se je višje in višje proti gozdni meji, ko je kar naenkrat naletel na zasut rov in ni mu preostalo drugega, kot da se dvigne na površje.

Na pomoč priskoči orel

Preden se je lahko razgledal naokoli, se je moral navaditi na močno sončno svetlobo. Ko je tako mežikal v nebo, je na veji bližnjega macesna opazil planinskega orla, kako si brezskrbno čisti perje: "Ti, orel! Eno prošnjo imam zate. Krava Tina se je izgubila in jaz nosim pismo njenemu pastirju Matevžu. Ker je rov gozdne pošte, ki potuje na planino zasut, ne morem do pastirja. Imaš morda ti čas, da mu dostaviš pismo?"

Orel je prenehal čistiti perje in se spustil na tla pred škrate. Škratu je za hip zastal dih. Kako veličastna ptica! Kakšno perje! Njegovo čudenje je pretrgal orel s svojim odgovorom: "Srečo imaš, škrat! Danes imam prost dan, ker ima žena pedikuro. Veš, orli moramo redno hoditi na pedikuro, da naši kremplji ostanejo bleščeči in ostri. Na kateri planini pa je pastir Matevž?"

Škrat je orlu razložil, kaj piše v pismu in kam ga mora dostaviti. "To bo šlo. Ženo moram pobrati šele zvečer, ko konča z vajami ptičjega pevskega zbora. Do takrat lahko poletim do planine in dostavim pismo."

Škrat se ni mogel nehati zahvaljevati orlu, ki je med vsemi besedami hvale že odletel s pismom v kljunu.

Orel je vključil svoj orlovski vid in med približevanjem planini opazoval, kje bo zagledal pastirja Matevža. Kmalu je na malo večjem pašniku opazil čredo krav in pastirja Matevža, ki je s klo-bukom na obrazu dremal v senci. Tedaj se mu je utrnila misel, da menda pastir ne bo znal prebrati pisma, ki je napisano v škratovščini. Orel je pristal na vrhu smreke in razmišljal, kaj naj naredi. Nič pametnega mu ni padlo na pamet, ko je nekje v daljavi zaslišal otroški krik in smeh. "Seveda, otroci! Oni so še tako podobni čarobnim bitjem, da razumejo škratovščino. Pismo moram spustiti pred kakšnega otroka, ki ga bo prebral in prevedel pastirju Matevžu!" Orel je čakal na smreki, dokler se ni manjša skupina odraslih in otrok približala pašniku s kravami. Na njegovo srečo so si ljudje ob kravicah privoščili malico. Odložili so nahrbtnike in odvijali velike,

sočne sendviče. Orel je opazoval otroke, ki so prvi pojedli in preostanek časa izkoristili za raziskovanje okolice. Med njimi je opazil radovednega rjavolasega fantiča, ki se je pogovarjal s pastirjem Matevžem.

Takrat je orel odletel s smreke in zaokrožil po zraku nad fantičem in pastirjem. Oba sta se ozrla k višku in obstala odprtih ust, saj so se orlova krila prav veličastno svetlikala v soncu. V tistem trenutku je orel spustil pismo, ki je padlo pred noge fantiču in pastirju. Začudeno sta se spogledala, nato je pastir pismo pobral in ga odprl. Z namrščenimi obrvmi je strmel v čudne črke in besede, ki jih nikakor ni mogel razumeti: "Kje pa je orel našel to skrpucalo, saj to nima nobenega smisla!"

Fantič pa, ki je pastirju škilil pod roko in požiral besedo za besedo s pisma, je vzkliknil: "Ampak pastir Matevž, v pismu vendar piše, da se je vaša krava Tina izgubila in vas čaka na robu pečine pri Bukvi!"

Pastir Matevž se je takoj ozrl po svoji čredi, iztegnil kazalec in jih preštel: "Presneto, pa res, Tina manjka!"

Takoj je zbral čredo in jo nagnal nazaj k pastirski staji. Skupina planincev, odraslih in otrok, ki se jim je dogajanje zdelo razburljivo, je šla z njim. Krave so zaprli v ogrado in se nato podali proti pečini.

Hodili so celo večnost in se čudili kravi Tini, da se je podala na tako dolgo pot. Opazili so veliko mravljišče in pastir Matevž je vedel, da so blizu pečine. Rjavolasi fantič je prvi zagledal kravo Tino. Pastir Matevž je stekel proti njej in začuden obstal – ležala je na tleh, ob njej pa se je na noge postavljaval pravkar skoten teliček. Prišli so ravno pravi čas, da so videli, kako je naredil prve korake. Pastir Matevž je pokleknil h kravi Tini in jo, tako kot zjutraj, pobožal po hrbtu: "Kako si pogumna! In kako moraš biti utrujena! Oprosti, ker nisem bil dovolj pozoren nate."

Krava Tina ga je v znak hvaležnosti, ker so jo prišli iskat, polizala po roki. Rjavolasi fantič je v kotičku očesa opazil orla, ki je krožil nad pečino. Sam pri sebi se je nasmehnil in mu pomahal.

Bukev je pismo za pastirja Matevža oddala na škratjo pošto in upala, da ga bo čim prej dobil. Na vsaki gobi je čepel škrat in čakal nalogo. Čim je pismo padlo v nabiralnik, ga je škrat pobral in nemudoma vzel pot pod nogo.

Ilustracija Manja Tišler

Sonce se je počasi spuščalo proti robu obzorja in vsi skupaj so se odpravili nazaj k pastirski staji. Ko so zapustili pečino, je Bukev pomežiknila Tini in teličku, ki so ga poimenovali Srečko, v njenih krošnjah pa je završal veter in zapel pesem, ki jih je spremljala vse do planine.

Otroci, ko hodite po planinah in gorah, imejte vselej široko odprte oči in ušesa – morda najdete pismo, napisano v škratovščini, morda opazite orla na pedikuri ali pa bukev, ki vam mežika! ◉

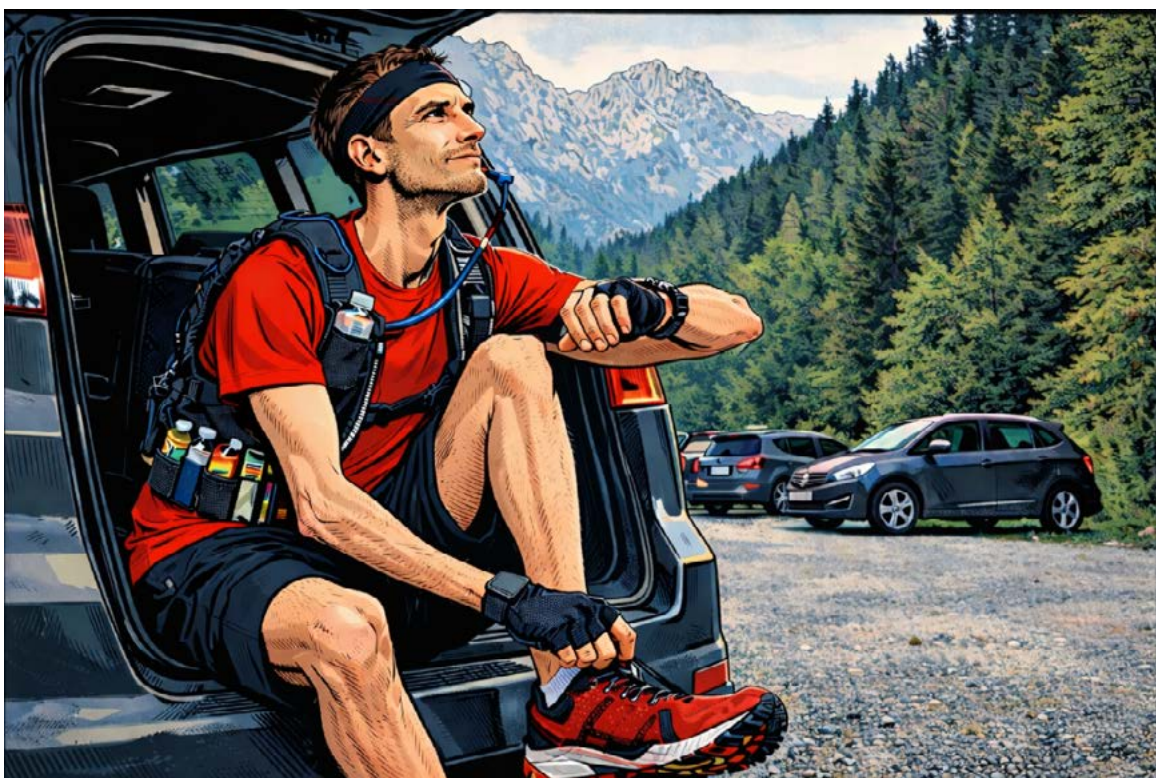
Dušan Škodič

Le kdo si želi življenja brez pike?

Hitri Tonček

In tam na parkirišču, glej, začne se zares, on pripravlja se kakor Pepelka za ples ...

Dušan Škodič, vse izdelano s pomočjo UI

Še srk kave brez kofeina in zadnji požirek šejk proteina, nato poljubil je ženo, malce bolj bežno kot nežno, si zadegal na rame nahrbtniček hribovske krame, stekel po stopnicah ter čez dvorišče na parkirišče in sedel v avto, da sta odbrzela po cesti v sobotno jutro, še vse tiho in prazno, šele sedem je odbila ura, ko začela se je ta avantura, sladka misel ga je na Gorenjsko zvabila, nad katero se je razkošna, topla svetloba razlila, oh, kakšna lepota, oh, kakšna krasota, narava ga je povabila kot gola gozdna vila in ko je zapeljal na glavno cesto, sta z avtom švignila čez prostranstva opojno zelena, lepo pokošena in očem tako zaželela ... in glej, že zablestijo vršaci v daljavi, čim bližje se pelje, bolj mu zgledajo pravi, ja tisti ta pravi ... star sneg je zajeden le v grapah še strmih, belina izginja in se v vodo spreminja, prihaja poletje in z njim tudi gretje, a ta junij bo pravi, da rekord on postavi, ko teče na hrib, saj v začetku poletja, ni več ne mraza ne vetra in če moškemu šport je v naravi, prav rad se na tek v gore odpravi, in če se že odpravi, tudi vrhunsko opravi – naj bo karkoli, on vase ne dvomi, saj gora je ženskega spola in to je njemu pogodu, saj menda imajo pri njih

to že dedci v rodu – tako je pač slišal, da so bili moški zavistni na deda, ki na veliko za krili je letal, in s tem v zvezi, prav dobro opletal, in pravili so še, da njegov ded žensk se ni bal, da bil je trden kot hrast, izmuzljiv kot salama, ni nobena ga ujela – le stara mama, vendar bil je takrat še pobič zelen, ki prehitro med odeje je šel, in po tem ... oh ja, po tem, je bilo pač vse "potem" ... vendar on se ni dal in kar mimogrede, si je že poročen ustvaril lep renome, pa naj danes ljudje verjamejo ali ne, ali pa rečejo, da je bila zgolj izmišljotina, tudi njemu resnica namreč ni bila glavna vrlina, morda tudi njega je zgolj čas prehitel, saj danes resnica je laž in laž je resnica, zato prava figa, ga to nič ne briga, on le čaka svojo soboto kakor revež na *loto* – da lahko jo v gore odkuri, točno kot vedno, ob zgodnji, sedmi uri ... se še pred izhodiščem na hitro ustavi, da si pijačo in hrano nabavi, trgovina tu pod gorami je kot nalašč za gorske tekače, ki konzumirajo energijske pijače, a kar tiče se jela, on rabi le malo energijskega gela in ploščice powerbar, pa kofein, kreatin in beta alanin, to sliši se dobro in sploh ni poceni, vendar se nosi lahko in prav je tako, saj če se ženeš v hrib za rekord, ne moreš tovo-

riti kot nosač na akord ... in tam na parkirišču, glej, začne se zares, on pripravlja se kakor Pepelka za ples, ko si natakne na nogo še čevljuje lahke in trak okrog čela in pripiše si pas poln gela, je že pijača na hrbtu in od nje cevka pri grlu, na rokah rokavičke brez prstov in ko raztegne še palice iz karbona, ga ni, ki bi upal reči mu – *mona* ... naš *mačo* tedaj ozre se navzgor, kamor vzpenja se pot, še zadnji pogled na pametno uro in že se kot izstrelek požene na turo ... se žene, sopiha, ko v hrib se pomika, oh ja, prav dobesedno, zgrožen si prizna, da ne teče, temveč le počasi pomika, hitro prehitro morda je začel, naredil napako, ker ni se ogrel, rekord je ogrožen, ker premalo je prožen, rešuje, rešuje, da šlo bi bolj hitro ... srk pijače in malo gela v grlo, morda mu bo to zdaj ventile odprlo, pa saj vendar je šele komaj začel, a danes kot kaže – je za rekord že oplen ... "Mah, so what?" se brez volje ustavi, se malce nadiha, frizuro popravi, danes pač nisem tisti ta pravi, si v glavi načrt za rekord razveljavi, gora počaka in morda še dočaka junaka, a danes njega ne bo imela za bedaka ... pa zakaj on brez veze bi tekal, ko pa lahko bi, če le bi želel, v koči planinski zdaj pri Mici se grel ... s telefonom v roki on hitro preveri, koliko do koče mu aplikacija odmeri, eno uro – če hodi, le pol ure – če zdirja, še en ovinek in malo naprej se že potka odcepi, od glavne se loči, namesto njega se ona sama odloči in desno zavije k znani planinski koči ... tam danes bo gneča, ker je sobota, to je dan, ko v Micini kuhinji nastaja dobrota, na mize pridejo znani cimetovi štruklji, pa krhki flancati dehteči in za izbirčne otroke palačinke z nutelo, vse to bo na mizi, pa če ves svet je v krizi ... prav nič športna ni Micina hrana, a koga to briga, še najmanj vegana, z mislijo nanjo on speši korake, skače čez kamne, preskakuje ograje, še malo in ko izza ovinka se koča pokaže, takoj mu je lažje, saj od daleč on vidi, da koča je prazna in še vsa jutranje mrka,

Hitro prehitro morda je začel, naredil napako, ker ni se ogrel.

le par ta zgodnjih obiskovalcev na klopah kofetek že srka – a k sreči, pohodniki zunaj sedeči, v Micini kuhinji niso prav nič moteči ... kot po navadi, se nič ne najavi in pri zadnjih se vratih k Mici odpravi, a ona stoji tam do komolcev, vsa v moki – kdo ve, morda bodo danes še njoki ... z roko vso belo ona obriše potno si čelo, prav lepo ga pogleda in tudi on njo strastno že gleda, nato se za njo tja v shrambo odpravi, da vrečo ji moke na mizo postavi, medtem Mica s pogle-

Pri zadnjih se vratih k Mici odpravi, a ona stoji tam do komolcev vsa v moki – kdo ve, morda bodo danes še njoki?

*Tonček, tako
kakor vsako
soboto, je
pridirjal na
hitro in potem s
flancatom v roki,
odšel v dolino.*

dom ga meri, kar tako, da na hitro preveri, če športnik je njen še vedno po meri, a ko ga pogleda v oči, dvoma pač ni, kajti njen Tonček je pravi sodoben moški, ki je samozavesten v vsakem trenutku, zato nosi s seboj poln žep tistih tablet, saj kot pravi vsem znana reklama, menda pričakuje od njega to dama, zato pogoltnil jih je spodaj pod kožo že pet in stopil je v kuhinjo dobro napet ... a zadaj v shrambi, je majcena luč in majhna je mizica – skoraj že fuč, ker če je prepil, sama od sebe se ziblje, a le brez strahu, ona dobro še škriplje ... kuharica Mica ima globok dekolte in mastne lase, a kuhinja je pač taka, da nič ne počaka, saj se vedno mudi, kadar gost za mizo sedi, oh ja, a njemu se ona, takšna kot je, še posebno dopade, on zanjo je "Tonček bombonček", ona pa zanj "Mica pra ...", ej, ne, kaj pa še, to je njegova sobotna "Mica sladica" ... in nato zelo hitra sta, prav res sta prehitra, hitreje kot odpihnesh sladkor dol s krofa, sta že iz shrambe stopila, pa nič ne de, saj sta se oba lepo nasladila, en hiter poljubček mu je še za slovo poklonila, v roko en flancat in ga nato z nasmeškom v dolino spodila: "moj Tonček bombonček" je skozi vlažne ustnice zavzdihnila Mica sladica, tako kakor vsako soboto, ko je pridirjal na hitro in potem s flancatom v roki šel v dolino, tam spet sedel v avto in švignil proti domu čez prostranstva opojno zelena, lepo pokošena in očem tako zaželenena ... in glej, še preden ura enajst odzvoni, Tonček zadihnan pred vrati stoji ... pritiska na zvonec in čaka in čaka, da ključ se začuje, vstopi v predsobo in se preobuje, se žena mu čudi, ker prišel je prekmalu, mar zdaj se že vozi na goro v dvigalu? ... vsa rdeča v lice si spalno srajco popravlja, in ga sprašuje, če danes ona rekorderja pozdravlja, on ves blesti od ponosa in prikimava, ko mu čas telefon preračunava, nemara res danes naredil najboljši je čas, odkar ob sobotah več ne teče za špas, ja, to bi bilo pa res fino, saj danes s flancatom v roki je kar zdivjal v

dolino, ponosno se sonči v slavi, ko se pred ženo postavi, ni kaj – srečna ji děca, da ima tako športnega deca, lahko res ponosna je nanj, saj še njemu je fajn ... pa se v tistem od spalnice vrata odpro in ven sosed iz sosednjega bloka pomoli glavo, zgleda malo začuden, kot ne bi bil popolnoma buden, a vseeno pozdravi prijazno naglas, "kaj toliš sosed, dosegli vrhunski ste čas?", ga z nasmeškom pohvali, medtem ko si srajco za hlače še tlači ... Tonček kar sije in od ponosa skoraj se vžge, komaj da vpraša ga, kaj v njegovi sobi počne, pa hitro ženička pojasni mu vse – "je žarnica šla že pred tednom, pa ti nič ne opaziš, a jutraj pred sedmo te nisem lovila, zato sem soseda prosila, potem on z žarnico v roki na stolu je stal, a ko se je stegoval, mu srajca je zlezla nad pas, menda ja ne misliš, da nazaj si jo tlači za špas?, ti raje se mu hitro zahvali, kdo pa še danes ti nekaj brezplačno popravi" ... "poglej raje, kako luč zdaj popravljana sveti, zaradi tega je skoraj svetlo še v kleti" ... se nato mu Tonček zahvaljuje tako, da še sosеду nerodno je blo, kljub temu pa sosed odkloni ponujeno kavo, ker da mora še do trgovine v nabavo, "saj veste, kako je, mudi se vsem in vedno preveč, oh ne – jaz sem bolj umirjen in se ne trudim preveč, veste, jaz sem raje za malo bolj sproščeno in nezateženo, saj prav nič ne rečem, šport je res zdrav, ampak po moje, zdravje ni kot lesni peleti, da si z njim narediš zalogo v kleti – že moj ded, ki je dočakal celih sto let, mi je rekel, da v življenju je raje počival kot tekkel, jedel in pil ni veliko, in kadar ni vedel – je raje bil tiho, res ni bil neumen in vedno je pravil, da zdravo zagotovo ni, če hitiš, kadar se ti nikamor ne mudi ... ja, ta dedkov nasvet je res prima, tako da sosed, pogledjte, ob sobotah ob sedmih vi le še pejte, a nekaj več časa si za hribe vzemite in namesto v telefon se v naravo ozrite, ker življenje ni zmrznjena jed, ki v pečici se greje, zato manj stresno bo, če boste hodili domov – eno uro

Pa se v tistem od spalnice vrata odpró in ven sosed iz sosednjega bloka pomoli glavó. »Kaj to slišim sosed, da dosegli vrhunski ste čas?«

pozneje" ... Tonček neskončno hvaležen se sosedu zahvali in če bo imel čas, naj le še pride na kratek klepet, da mogoče pove mu še kakšen nasvet in ko ženo pogleda, mu prikimava, torej sprememba ta mala, gotovo bo prava, zato zdaj ob sobotah bo s flan-

catom v roki od Mice *komot* in počasi se vračal – tako je vesel, da sosedu za dobro idejo najraje bi plačal ... do vrat ga pospremi, poslovi se prijazno kot od mlajšega brata ter popolnoma pozabi ga vprašat – če mu popravljal je luč – zakaj sta imela zaklenjena vrata? ●

SKRIVNOSTI JANJE GARBERT

Marta
Krejan Čokl¹

To je bila zame ena sama lepota!

Pogovor z Marijo Kurnik

Ob vsem, kar je moja sogovornica počela in še počne, se je bilo težko odločiti, kako začeti pogovor. Mici je deklica, ki jo je zaznamovala vojna vihra, študentka slovenščine in srbohrvaščine, ki je postala knjižničarka na Planinski zvezi Slovenije, in pobudnica telovadbe "1000 gibov" za vse generacije na športnem igrišču v ljubljanski Šiški.

Marija vsak dan
slavi življenje.
Foto Alenka Jamnik

Predvsem pa je alpinistka, ki je svojo pot začela v sredini petdesetih let prejšnjega stoletja in plezala tako dolgo, da je plezanje postalo del njenega življenja. To je na svoj način del njenega življenja še danes, ko je stara 93 let; strop in stene predsobe njenega stanovanja so polni oprimkov, dnevna soba je preobložena s knjigami – veliko je hribovskih ...

Radi rečemo, da je vsako otroštvo lepo. Je bilo takšno tudi vaše; vsaj do začetka druge svetovne vojne?

Da, lepo je bilo. Res je, da kot otrok svet doživljaš precej drugače. Živel smo v lepi hiški v Vnanjih Goricah. Oče Ciril Pezdir je imel samo mamo, njegov

oče je umrl med prvo svetovno vojno. Moj oče je bil zidar, ljubiteljsko tudi mizar. Zelo rad je skrivaj izdeloval otroške igrače, ki smo jih potem dobili za miklavževo. Pred vojno sva se rodila dva otroka, po vojni, leta 1946, pa še dvojčka. Okupatorji so nam leta 1942 požgali dom. Takrat sem imela devet let. Vojnih časov nisem nikoli pozabila. Moj oče se je pridružil partizanom, mama je bila internirana v taborišče Ravensbrück; na delo so jih vozili v tovarno orožja v Dresdnu.

Vojna vam je pokazala svoj najokrutnejši obraz, vi pa ste vseeno obdržali nalezljivo življenjsko vedrino. Kako vam je uspelo?

S petjem. Naš dom je bil dom petja. Oče je bil pevec na koru in po vojni je organiziral pevske zборе. Hecno, moje sestrične in bratrance sploh niso znali peti, a sem jih v času življenja pri teti navdušila nad petjem. Kot pastirica sem pela kravam. Na pašniku so bile Šeka, Bela in Cveta – in jaz sem jim pela. Kadar mi je bilo hudo, sem se stisnila h kravici in mi je bilo lažje ... Doma smo pred vojno imeli Rdečko, razvaje-no kravico. Ko sva z bratom med vojno ostala sama, sva najprej šla k stricu, ki ni imel kmetije, zato je kravo vzel sosed. Vsak dan smo hodili k njemu po mleko. Nekega dne nas je nekdo med potjo v Vnanje Gorice opozoril, naj bomo previdni, češ da so tam Italijani. In res ... Od hiše, no, od njenih ostankov se je kadilo, po cesti so pa Italijani gnali Rdečko. Kdo bi vedel, kateri sosed nas je izdal, da so odpeljali tudi našo kravico ... Od nas so hoteli izvedeti, kje je oče, a tega tako in tako nismo vedeli. Potem sem šla k teti Ivani Kenk - Johani na kmetijo v Notranje Gorice in tam sem bila pastirica, delala sem na njivi, kosila travo, brat pa je šel k drugi teti Franci Belič v Žabnico.

Družina se je po vojni spet združila ...

Mami je iz zapora uspelo zbežati še pred koncem vojne, ko so zavezniki bombardirali Dresden. A si ni upala v domači kraj, da je ne bi ujeli, zato je ostala v Trzinu za deklo na neki kmetiji. Po vojni se je oče neki dan pojavil na dvorišču moje tete. S kolesom se je pri-

¹ Alenki Jamnik se zahvaljujem za zamisel in sodelovanje pri pripravi intervjuja.

peljal. Ta trenutek je bil nepozaben! Ko je izvedel, kje je mama, je šel ponjo v Trzin in jo pripeljal na štangi kolesa. Tudi dve leti mlajši brat Ciril se je vrnil k nam. Stanovali smo na podstrešju pri sosedu Kavčniku v Vnanjih Goricah. Mama je 1. aprila 1946 rodila dvojčka Vojka in Metoda. Pozneje smo udarniško s prijatelji – mladino – izravnavali ruševine pogorele hiše, da bi si zgradili novo. A to je splavalo po vodi. Mama je očetu nespametno razkrila predvojno nezvestobo, kar ji je oče zameril in je hotel oditi od nas. Dobil je službo upravnika Sindikalnega počitniškega doma (današnji hotel Špik) v Gozdu-Martuljku. Preprosili smo ga, da nas je vzel s seboj. Vendar se mame ni več dotaknil. Potem je mama zanosila z drugim in takrat sta se uradno ločila. Ob ločitvi je bilo določeno, da vsi štirje otroci ostanemo z očetom. Najmlajša bratca je oče dal v dečji dom. Nazadnje sta bila v mladinskem domu v Martuljku, blizu nas. Mama je noseča odšla živeti najprej v Celje, a ni dobila službe, nato v Trzič. Tam se je zaposlila v predilnici in leta 1949 rodila mojo polsestro Vasilijo - Vasko, ki jo imam prav rada.

Martuljek obkrožajo gore. Ste takrat začeli plezati?

V Martuljku je Špik. Tja gor sem hodila in opazovala naravo. Alpske rožice, borovce, živali ... Takrat sem hodila v gimnazijo na Jesenicah in med vožnjo na vlaku srečevala alpiniste, ki so se ustavljali tudi v našem domu. No, alpinisti ... (*zamišljeno*) Spomnim se maja 1952. S Špika so prinesli tri mrtve fante, brate.² K njihovem spomeniku sem potem nosila rožice. Nekoč me je videla mama teh fantov in mi poslala fotografije vseh treh. Takrat še nisem plezala, samo hodila sem v hribe, sem se pa kmalu začela usposablјati za alpinistko.

Kako ste dojemali alpinizem, preden ste začeli plezati? Je bil takrat zelo drugačen od takšnega, kakršnega poznamo danes?

Zelo sem se želela usposobiti za plezanje, ampak dokler se nisem, nisem hotela tvegati. Tudi mojega očeta je zamikalo plezanje, ko je šel nekoč z nekim alpinistom čez Špikovo grapo. Vsak dan sem gledala gore, tudi Triglav, seveda, in sanjara o njem. A nisem se hotela prenageliti, zelo sem spoštovala to dejavnost. Preveč hudih nesreč je bilo. Takoj ko pa se mi je ponudila priložnost, sem jo zgrabila.

In ta se je ponudila ...?

Ko sem postala študentka slavistike. Živela sem v Rožni dolini v študentskem domu. Na Univerzi sem opazila plakat za plezalno šolo. "To pa moram iti!" sem si rekla. Na Miklošičevi ulici, zraven Hotela Union, je bila zgradba, v kateri je študentska organizacija imela svoje prostore. Tam smo imeli teoretični plezalni tečaj Alpinističnega odseka pri Akademskem planinskem društvu.

Od vsega začetka ste torej članica Akademskega alpinističnega odseka. Ravno tečaj plezanja, ko ste bili še brucka, pa vam je prinesel eno največjih življenjskih prelomnic – moža. Kako sta se spoznala?

Albin Kurnik je predaval na tečaju in potem pogosto vodil tudi vaje v Turncu, v plezališču pod ljubljansko Grmado oziroma Šmarno goro. Spomnim se, kako me je nekoč, ko sem nekaj preplezala, medtem ko me je varoval z vrha, pohvalil: "Si močna, spretna in korajžna." Najbrž sem bila res, ker sem kot otrok telovadila na drogu – tega me je naučil stric Franc Pezdir; med vojno je padel v partizanih. Albin je sodeloval tudi na taborih, ki so jih organizirali za tečajnike; šli smo v Planjavo, Tursko goro, na Kamniško sedlo ... Po enem od taborov na Kamniškem sedlu je predlagal, da kak dan ostaneva tam in greva še kaj preplezat. Takrat sta se začelo najino skupno plezanje in življenje.

Prehod s planinarjenja v alpinizem, v prave stene ni preprost. Katere smeri so bile vaše prve?

Na ta prehod sem komaj čakala, tako zelo sem si želela plezati v hribih. Mislim, da sta bili moji prvi smeri varianti X in Y v Planjavi. Potem pa smeri v Turski gori. V spominu imam Hornovo smer v Jalovcu, ampak ta ni bila ena prvih. Pozneje smo na plezalnih tečajih v glavnem plezali v Triglavu.

Bi si danes še upali plezati z opremo, kakršno ste uporabljali takrat?

Ne znam plezati z drugo opremo kot s tisto. (*smeht*) Klini, kladivo, pomožne vrvice in vrv. Pa cepin in dereze. Eno društvo, ne spomnim se več, katero, je prodajalo kline. Vrv okrog pasu, kladivo na vrvi in gojzarji – vedno sem plezala z gojzarji. Dobro smo se naučili in skrbno smo varovali drug drugega in je šlo. Nekoč se je Albinu v Dedcu v smeri VI. težavnostne stopnje izpulil klin in je padel mimo mene. "Drži, drži, drži!" je vpil. Z golimi rokami sem ga obdržala na vrvi.

*Mici v smeri Severno rebro v Paklenici leta 2006
Foto Boris Kurnik*

² O nesreči lahko berete tudi v 2. številki *Planinskega vestnika* iz leta 1953, https://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_1953_02.pdf

Marija Kurnik v 94. letu starosti še vedno pleza.
Foto Danaja Kurnik

Po vojni je nekaj alpinistk sicer že plezalo, prav veliko pa ne. Ste se kdaj navezali na vrh s katero od njih?

Nadjo (Fajdiga, op. a.) sem pogosto videvala, drugih niti ne. Z Nadjo sva se poznali, nikoli pa nisva plezali skupaj. Pravzaprav sem z ženskami plezala samo na tečaju oziroma v alpinistični šoli, potem pa ne več. Večinoma sem plezala z Binetom, redko z drugimi soplezalci. Sem pa plezala z mladimi, seveda tudi z dekleti, na tečajih v Vratih, ko sem sama postala inštruktorica. Veste, takrat ni bilo posebnih izpitov, si se moral pa izkazati, da so drugi alpinisti presodili, ali si primeren za inštruktorja.

Kako so gledali na vas kot plezalko vaši bližnji, prijatelji in znanci? Se jim ni zdelo nenavadno, da plezate?

Ne spomnim se, da bi mi kdor koli kaj rekel o tem, nobene opazke se ne spomnim. Sicer sem se pa tako in tako ves čas gibala v družbi enako mislečih. V Martuljku pa je bil naš dom tudi "dom alpinistov" in nikomur se ni zdelo nenavadno, da plezam. Radi smo se šalili; nekoč se je en domačin pohvalil, da je plezal v Špiku, in ko so ga vprašali, ali se ni nič bal in ali je bil dovolj močan, je odgovoril: "Močan sem bil, bal sem se pa *tude*."

Kaj pa vi, je bilo vas kdaj strah?

Enkrat sva z Binetom plezala v nekih kaminih. Med dostopom po melišču sva šla mimo mrtvega gamsa. Takrat se me je polotil nenavaden strah. Kar dihati nisem mogla, ko sva prišla do stene. Bine je to videl, zato je sprva ves čas plezal naprej. Med plezanjem sem se nekako razbremenila tega nenavnega, neprijetnega občutka. Ampak takrat sem zares občutila izredno mučno tesnobo. Nikoli prej in nato nikoli več.

Pravijo, da ima vsaka alpinistka svojo goro ali steno. Katera je vaša in zakaj?

Največ spominov imam na Triglavsko steno, najbolj pri srcu mi je pa Špik, pod katerim sem živela. Plezala pa tam nisem, žal. Hornova smer v Jalovcu mi je ostala v spominu kot eno lepših doživetij. V mislih sem jo imela kot zahtevno smer, orientacijsko in težavno-

Marija Kurnik vodi jutranjo telovadbo, januar 2026.
Foto Bogdan Martinčič

stno. In ko sva jo preplezala, me je preplaval poseben občutek. Jalovec je sploh taka markantna, lepa gora, da je to še dodatno okrepilo moj ponos.

Kaj vam daje alpinizem, da ste mu ostali zvesti?

Približa se ti gora, sama gora. Vsaka rožica, ki raste tam gor, je čudovita. Tam je nepozabna lepota. Daje mi moč, vztrajnost, poveže me s človekom, s katerim plezam. Poveže me z drugimi. Vedno smo radi peli planinske pesmi – to je bila zame ena sama lepota! In pogum; tudi pogum dajejo gore človeku.

Preživljali ste se kot knjižničarka, vendar ne ves čas, kajne?

Bine je dobil prvo službo v Sarajevu in seveda sem šla za njim. Tam sem v osnovni šoli poučevala srbohrvaščino, ob koncih tedna pa sem vse, ki so si to želeli, vodila v hribe. Tako so bili navdušeni, da so mi rekli tetka namesto *drugarica nastavnica* – tovarišica učiteljica. Ko je Bine zaključil svoje službene obveznosti, sva odšla domov. Jokali so otroci in jaz. Rada sem delala z otroki – kot učiteljica in kot planinska vodnica, tudi plezati sem jih učila. Plezali smo v Romaniji, na Treskavici, Čvrnsnici, na Prenju ... Organizirali smo alpinistične tabore. Ponosna sem, da so takrat zaradi najinega delovanja v Planinskem društvu Treskavica ustanovili alpinistični odsek in gorsko reševalno službo.

Mož je tam delal šest let, ker je moral odslužiti štipendijo pri podjetju Elektroprivreda, jaz pa sem v Sarajevu živela tri leta, od 1958 do 1961. Preden sva se vrnila domov, sva se pogovarjala o službi v Sloveniji. Bine se je kar odločil, da ne bom več delala v šoli, ker mi jemlje ves čas, in ker je bilo res tako, sem se strinjala z njim – a ne preveč rada. V Slovenijo se je vrnil malo pred mano, in ker je zasledil razpis za delovno mesto knjižničarja, se je dogovoril za razgovor za službo. Takoj po vrnitvi domov sem se oglasila na razgovoru na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, zdaj je to Inštitut za novejšo zgodovino, in zaposlili so me.

Bili ste tudi knjižničarka na Planinski zvezi Slovenije. Skoraj sanjski poklic za vas, glede na to, da je vaša dnevna soba pravo mala knjižnica.

Res je. *(smeh)* Honorarno sem delala tudi v knjižnici na PZS. Na Inštitutu sva dva opravljala isto delo. Sodelavčevo delo so objavili, moje pa dali v arhiv. Zato sem šla v redno službo v strokovni knjižnici Sindikatov na Dalmatinovi 4 in opravljala zelo podobno delo vse do upokojitve. Tik pred mojo upokojitvijo so ustanovili sindikat upokojencev, v katerega sem včlanjena še zdaj. Hodimo na izlete in si ogledujemo kraje, ki jih sicer nikoli ne bi videli.

V duši ste še vedno alpinistka, v gorah pa že dolgo ne plezate več. Kdaj ste se odločili, da je tega dovolj?

Končalo se je z Binetovo smrtjo. Res pa je, da sva, ko sva dobila otroka, Borisa, redkeje plezala in pogosteje z njim hodila v hribe. Boris je imel 15 let, ko je Bine umrl. Sin potem ni več hodil z mano v hribe, zato sem se jih lotevala sama. Po srednji šoli in po odsluženem vojaškem roku pa je začel plezati tudi on.

Da kri ni voda, dokazuje tudi vaša družina. Vaš sin je alpinist, malce plezata tudi vaši vnukinji. Vas to bolj skrbi ali bolj veseli?

Vesela sem bila, ko je Boris začel plezati, sploh ker nisem dvomila, da se bo dobro usposobil. Zaupala sem mu, da se bo znal paziti, da bo preudaren. Nikoli me ni strah zanj. Vnukinji pa nikoli nista začeli resno plezati, nekajkrat sta se preizkusili v Paklenici, z alpinizmom pa se nikoli nista spogledovali. Bili sta akrobatski plesalki. Študij ju je zvalil v svet, na Škotsko in v London, kjer je ena tudi ostala, druga pa se je vrnila v Ljubljano in zdaj študira na Likovni akademiji. V hribe sta pa obe pogosto hodili. Sama sem v hribe, predvsem na Triglav, večkrat vodila svoj kolektiv (Zveza sindikatov), tudi z družinami. Če je šel z nami kak otrok, sem vedno jaz skrbela zanj. Kolegica Julka Žibert ne more pozabiti, da sem njenega sinka imela na *štriku* med vzponom na Triglav in sestopom čez Plemenice na Luknjo ter pod Kanjavcem v dolino.

Zdi se, da ste postali kvečjemu še bolj aktivni, ko ste se nehali ukvarjati z alpinizmom. Tudi organizirano vadbo vodite. Kako se je začela vaša pot v organizirano vadbo za vse generacije?

Dr. Nikolaj Grišin, Rus po rodu, je stanoval blizu mene. Nekoč je nekje blizu predaval o zdravju in o Šoli zdravja. Po predavanju se je oglasila Angelca Škripec,³ da v Dravljah že imajo telovadbo, in nas je povabila na vadbo. Od takrat sem pol leta vsako jutro hodila k njim. Tam sem se naučila vaj in organizirala vadbo blizu knjižnice Šiška v jami – igrišče za košarko med bloki. Takrat je bil 1. marca v jami še sneg, zato smo vadbo napovedali 15. marca ob osmi uri. Zbralo se nas je dvanajst. Grišin nas je spodbudil, da začnemo pol ure prej, in od takrat dalje se redno dobivamo ob 7.30. V jami smo začeli telovaditi leta 2012. Če dežuje, smo pod nadstreškom garaž na Rašiški ulici. Vadimo vsak dan, razen ob nedeljah in ob praznikih.

Od kod energija, da se še vedno lotevate toliko dejavnosti in ste tako neverjetno kondicijsko pripravljeni?

Vzdržujem to, kar imam. Že od nekdaj. Sodelujem še v pevskem zboru, ki ga zdaj tudi vodim, na splošno veliko pojem, prepisujem pesmi in se jih učim na pamet. Na izletih s člani zveze borcev pripravim predavanja o dogodkih iz vojnih časov, kamor nas zdaj vodi pot ob obletnicah (npr. dražgoška bitka, hiša Peternelovih v Brdih, Pohod 30. divizije ...) in tako popestrim potovanje med vožnjo z avtobusom s kako pripovedjo in pesmijo.

Kako bi se opisali v eni povedi?

Sem gospa, ki ima rada ljudi in se udeležuje vseh mogočih dejavnosti, kar dobro obvlada, pa še vodi. *(smeh)*

Marija Kurnik - Mici, hvala za pogovor in upam, da ga ponoviva ob vašem okroglem jubileju čez nekaj let. ○

³ Članica ČS Dravlje ter članica in prostovoljka skupine Šola zdravja Ljubljana – Dravlje.

Na Viševniku, 2023
Foto Boris Kurnik

Oton Naglost

*Komu od obeh
črno-belih vitezov
bo pripadla pernata
mladenka?
Foto Oton Naglost*

Črno-beli vitez rdečih obrvi

Po več letih posta, ko so se stvari odvijale drugače, kot sem načrtoval in želel, deloma pa nisem mogel na fotolov tudi zaradi osebnih stvari in neustreznih vremenskih razmer, se je le obrnilo na bolje. Sprva je tudi letos kazalo slabo, oziroma da se ne bo izšlo, potem pa sem tik pred koncem dvorjenja črno-belih vitezov le dobil možnost za obisk teh čudovitih ptic iz rodu gozdnih kur v črnem in belem oblačilu z izrazitimi rdečimi obrvmi.

Končno je prišel tako zaželeni dan, ko sem pripravil opremo za fotolov in skrbno pregledal, da ja ne bi česa spet pozabil. Vse je bilo pripravljeno tako, da sem lahko naslednji dan v dopoldanskem času odrinil na pot. Ko sem se že prevozil kakih trideset kilometrov, mi je nenadoma šinilo v glavo vprašanje, ali sem vzel za fotoaparatus še dodatno spominsko kartico, saj nikoli ne veš, kakšne bodo aktivnosti in ti lahko hitro zmanjka prostora. Ustavil sem avto in v nahrbtniku hitro preveril, ali sem jo vzel. Ni je bilo prav nikjer; nekaj časa sem razmišljal, kaj zdaj, a mi slaba tovrstna izkušnja ni dala miru – če ne grem ponjo, se bom pozneje zagotovo kesal. Obrnil sem avto in se odpeljal proti domu. Doma pa je – kot za stavo – nikjer nisem našel. Malo sem se umiril, ker sem bil že jezen sam nase, saj nisem vedel, kam sem jo dal. Po krajšem premisleku in analizi zadnjih fotolovov mi je zrahljani spomin vseeno priklical namig, kje bi jo lahko iskal, in ta mi je hitro pokazal pravo pot iskanja; našel sem jo točno na tistem mestu, kjer sem pričakoval najdbo tega pogrešanega in tako želenega

kosa fotoopreme. Brez nje bi bil povsem brez možnosti dodatnih fotografij.

To prvo nevšečnost sem že na samem začetku pustil za seboj in se že drugič vozil po istem odseku ceste proti svojemu tako zelenemu cilju naproti. Vožnja je bila dokaj enolična, saj sem te cestne odseke že večkrat prevozil. Misli so mi begale in spraševal sem se, kaj ta začetek pomeni. Mogoče gre vse skupaj v smeri slab začetek, dober konec ali pač? Ko sem prispel na izhodišče, sem se malo spočil in okrepcal, saj sem si nameraval že danes ogledati kraj dogajanja, da si tam uredim prostor in nesem del opreme na jutrišnjo lokacijo snemanja. Tudi jutri bo treba nesti del opreme, saj bo treba priti v zgodnjih jutranjih urah: takrat se pač čaka na te, črnobeke viteze ruš(ev)ja brez konj.

Naslednjega dne, še v popolni temi in otovorjen z vso fotografsko in maskirno opremo, sem korak za korakom počasi hitel svojemu cilju naproti. Misli pa so mi uhajale k temu, kako bo, ali so vitezi še aktivni ali sem jih že zamudil in so njihovi boji za nevesto že

splahneli. Vem, da sem zdaj tu in ne morem ničesar spremeniti, le vzeti, kar mi bo ta dan ponudila narava. Ko sem prispel na mesto, kjer naj bi se dogajalo svatovsko razkazovanje, pa tudi kak prepir med ženini, je manjkala do jutranjega svita še debela ura. Čas, ki sem ga preživel, čepeč sredi ničesar in v popolni temi ter čim bolj skrit in sebi nič kaj podoben, je mineval zelo počasi. Med čakanjem ni premikanja ali česa drugega, da jih ob prihodu ne bi preplašil. Ta čas je kot večnost, ki ji ni videti konca. Naposled pa – še v poltemi – le nastopi ta, dolgo pričakovani trenutek, ko so prispeli na kraj dogajanja prvi fantje.

Oddahnil sem si, ni še konec in nisem zamudil glavnega dogajanja, je pa verjetno to zadnjič letos. Fantje, ki so prispeli pred svitom – videl sem le njihove obrise – so se že pridno šopirili in razkazovali svoje črno bele pernate mišice, rdeče obrvi pa so še skrivali. Kar naenkrat se je z moje desne mimo mene priplazil potuhnjeni lisjak in se začel približevati enemu od svatov. To ne bo dobro, so skočile pokonci moje misli, le kaj se bo zgodilo. Bo svat opazil, da ga nekdo opazuje in je celo v smrtni nevarnosti? Kot iz topa se, tik preden bi ga lisičji tat hotel oropati življenja, izstrelil v zrak in sfrčal v temo. Nato se je potuhnjenec približal drugemu vitezu, a tudi ta je hitro poletel na varno. Ostal je le še en in pomislil sem, ali bo morda lisjak poskušal srečo še pri tem svatu. Res se je obrnil, da bi šel iskat srečo še k tretjemu vitezu, a ta je že vedel za vsiljivca in se pognal ravno proti meni. Sam sem si prejšnji dan pod majhno smrečico napravil nekažno skrivališče. Ko je prifrčal nanjo, jaz tik pod njim okamenim. Vem, da se ne smem premikati, še dihati si ne upam. Lisičji nepridiprav je naposled uvidel,

da bo ostal danes praznih rok, saj vendar svatba ni njegova. Še vedno ves trd in negiben sem čakal, kaj se bo zgodilo, saj mi je moj črno-beli vitez na smrečici še vedno dihal za ovratnik; tako blizu je bil, da sem ga čutil, kot bi mi stal na glavi. Čas je tekel in nič ni kazalo, da se bo to turobno vzdušje kmalu izboljšalo. Končno, po mojih ocenah absolutno predolgo, saj me je že vse bolelo od negibnosti, je le prifrčal od nekod že dolgo pričakovani vitez in začel klicati prijatelje, naj pridejo, saj je bila situacija na plesišču spet mirna. Tudi svetloba se je v tem času že toliko izboljšala, da bi mogoče že bilo moč narediti kakšen posnetek teh čudovitih pernatih fantov; videl sem že tudi rdečkaste obrvi. A kaj, ko se ta nad mojo glavo kar ni hotel in ni hotel spustiti na plesišče in me je še vedno držal v popolni negibnosti. Nikakor si nisem smel privoščiti, da bi ga preplašil. Končno je le sfrčal, ali bolje, padel kot štruca na tla blizu mene tja dol v polmrak. Oddahnil sem si, mogoče pa bo vendarle iz tega še kaj. Dan se je začel počasi porajati. Zadeve so se umirile in prešle v ustaljeni ritual, značilen za njihov paritveni ples. Kmalu so prišli še drugi svatje in dogajanje je postajalo čedalje zanimivejše – tako zanje in še bolj zame. Moje delo se je začelo zdaj na polno: med svati sem videl tudi prikupno mladenko, ki se je med njimi zibala urno in spretno.

Kar naenkrat pa zagledam na levi še enega fantovskega vsiljivca – jazbeca. Kaj pa ta išče tu, pa mi ja ne bo pokvaril dneva, so se moje misli takoj obrnile v pesimistično smer. Za čuda ta vsiljivec sploh ni vedel, kam je prišel. Ko je prispel na plesišče, se je bolj on ustrašil črno belih vitezov rdečih obrvi kot oni njega, zato je urnih nog odkorakal nazaj, od koder je prišel.

Petelinji prepir na visoki ravni

Foto Oton Naglost

Ukradena luna

Pod Osamljeno goro

Rušavec ima nad očmi značilno rdečo kožno gubo – rožo, ki je v času parjenja še posebej barvita. Foto Oton Naglost

Med vožnjo proti domu sem v mislih premleval dogajanje zadnjega dne, saj mi je, po več letih posta in tudi po dolgi, večdesetletni dobi spremljanja teh dogodkov, naposled le padla žlica v med in je bilo doživetje in snemanje na meji popolnosti. Za mano je bil čudovit in naporen dan. Ko sem v domači postelji razmišljal, kaj vse sem v teh urah doživel, mi je bilo pri srcu prav sladko. Upam, da mi bo že kmalu spet dano, da bom obiskal čudovite in skrivnostne obrede še prej, ko so v gorah še zadnji ostanki snega. Utrujen, a pomirjen, sem se pogreznil v globok spanec, črno-beli vitezi rdečih obrvi pa so v moji glavi še naprej plesali svoj svatovski ples ...

Dohitel jo je na prelazu in beseda je dala besedo. Presenetil jo je z novico, da je stezo, ki vodi do bližnjega zavetišča, pred kratkim zasul skalni podor. Najbolje, da se vrne v dolino, lahko pa se mu pridruži. Po brezpotju se bosta povzpela do vzhodnega roba Osamljene gore, kjer bosta prespala in se še pred sončnim vzhodom podala na vrh.

Sprejela je ponujeno dlan. V samotnem svetu gora vedno srečuje prijetne, sorodne duše in nima razloga za strah. Niti na misel ji ni prišlo, da bi zaradi naravne ovire zapravila dva težko pridobljena dneva dopusta. Nepredvidljiva pot se jima je zavlekla in kmalu se je začelo temniti. Prečila sta še zadnja kočljiva mesta pod steno in poiskala zavetrni skalni napušč. Riko je na majhen plinski gorilnik pristavil vodo za čaj, ki mu je nazadnje dodal še limono in med, Lina pa je iz nahrbtnika izvleka zavitek domačih piškotov. "Kar sama zahajaš v gore, je to naključje ali pravilo?" "Oboje; zelo rada imam dobro družbo, v kateri se po celodnevni skupni naporih še poje in pleše. Ko pa me v magičnem svetu gora kliče samota, se sama odpravim na pot," je pojasnila Lina. "Taki nas je več. Škoda, da se le redko prekrizajo naše samotne poti. Ko zasitiš svojo bit in premagaš lastne strahove, potrebuješ človeka. Sorodno dušo, da daješ in jemlješ. Z bogastvom, ki ga človek kopiči v sebi, je včasih naporno živeti sam," je modroval Riko.

Nekdo je ukradel luno.

Foto Dan Briški

Tema je požrla zračne globeli. Nad njimi se je izrisala silhueta gora in na platnu nad njo so se začele luščiti zvezde. Zagledala sta se v nebo.

"Nekdo je ukradel luno," se je pošalila Lina.

"Zvezde so lepše, kadar je ni, sploh pa tu zgoraj, kjer je ozračje še razmeroma čisto," je dodal Riko in ob večerji iz nahrbtnika srebal vroč čaj.

Nagnil se je k njej in pohvalil piškote. V skritem žepu nahrbtnika je poiskal ostanek stare sveče, ki je ob vseh sodobnih svetilkah včasih nepogrešljiva. Plamen se je razpotegnil in nežno vzvaloval, zadišalo je po vosku. Noč je v trenutku postala prijazna in mehka. Segel je po svežo srajco, ki mu je lahkotno zdrsnila na izkle-sano telo.

Lina je pomislila, da sanja. Ne, ni sanjala. Na dosegu rok ji je sedel moški in njegova koža ji je dišala. Počutila se je kot majhna punčka, ki se je igrala v lopi, v katero je nekega dne zašel čaroben ptiček. Prestrašen je obsedel na okenski prečki, ona pa si ga je prvič v življenju lahko ogledala iz neposredne bližine.

Čeprav se je trudila biti mirna, je opazil njeno vznemirjenost: "Spominjaš me na divjo češnjo."

Prispodoba divje češnje ji je sedla v srce, saj je v pomladnem razcvetu ravno to njeno najlepše drevo. Molčala je; sploh ga ne pozna, ob kakšni nezreli izjavi bi ji lahko tudi pobegnil. Ni ji ušlo, ko si je s prsti na hitro segel skozi vranje črne lase in rahlo potresel z glavo. Nezavedno ji je sporočal, da ji želi ugajati, kot

zaljubljeni pav, ki s svojim prelestnim razširjenim perjem izbrano samico vabi na ples.

Noč je počasi zlezla v sleherni špranjo. V steni nad njima se je sprožil kamenček in čez napušč njunega bivaka zažvenketal v globino. Svetloba, ki se je širila od plamena, jima je izostrila poteze obraza in poglobila razširjena polja zenic. Med izrečenimi mislimi se je pojavila kratka vrzel, iz govorice njegovega telesa pa je razbrala, da je kot samec v divjini zaznal njeno sled.

Prisedel je k njej in jo nevsiljivo objel čez ramena. Nekaj žgečkljivo toplega se je počasi začelo prelivati v njeno telo. Bolj zaradi vljudnosti kot potrebe sta se zapletla v pogovor. Sprva napol glasne besede so nagonsko prešle v šepetanje, saj svetišče, kamor le redko zaide človek, hrupa ne prenese. Dolinski svet sta pustila za sabo; preveč bi ju bolela ramena, in še kaj drugega zraven, če bi ga vlačila s seboj. Njuni občutki so zlahka našli most do besed; usklajeno so se zlivali v isto strugo kot voda iz majhnih izvirov, iz katerih sta si med hojo z obraza izmivala sol.

Lini se je zazdelo, da se že vse življenje poznata v dobrem in slabem. Da legata v isto posteljo in si delita isto pižamo. Sledil je občutek, kot da sta pravkar premagala steno in zdaj zasluženost slavita življenje. Da sta skupaj preplezala vse gore tega planeta. Še sama ni vedela, kdaj je njegova dlan segla v njeno. Bila je topla in varna in njuni prsti so se igrivo prepletli.

Kot star usklajen par sta brez besed zlezla v njegovo veliko spalno vrečo. Njuno šepetanje so popile globeli; zaznala je le še bitje srca, ki ji je sililo nekam navzgor, proti sencam. Vzvodi njunih strasti so dosegli kritično mejo. Nevsiljivo ji je nakazal, naj spremeni položaj. Kamnito ležišče, ki jo je tiščalo v bok, je zdaj nado-meščalo čvrsto in toplo moško telo, v katerem se je prebujal vulkan.

Čas je izgubil moč in namembnost. Prvič v življenju se je Lina zbala jutra, ki bo brezčutno razkrinkalo njuno skrivnost in prekinilo sanje. Ne bo spraševala, kaj bo prinesel dan in kaj bo ostalo za njunim slovesom. Raje bo s polno mero hvaležnosti vzela darilo, ki jima ga tukaj in zdaj podarja veselje. Kolikokrat v življenju pa se zgodi, da si na pravi dan izbereš dopust? Da se ob tem uskladijo še letni čas, luna in vreme in ti sorodna duša po naključju prekriža začrtano pot?

Nad silhueto gora se je zarisala zora. Sveča je že zdavnaj dogorela, a vosek, ki se je razlezel po skali, je še vedno dišal. V nahrbtnik sta pospravila vsak svoje imetje in se podala na pot. Pod njunimi težkimi podplati so oživel kamenčki in kamni, ki se jih je v toku časa znebila stena. V naraščajoči svetlobi jutra sta zlahka našla prehode in še pred sončnim vzhodom dosegla star vegasti križ, ki ga le redko obiše kakšen pohodnik.

Objel jo je čez ramena in jo stisnil k sebi. Velika žareča krogla, ki se je dvigala iznad gorske pregrade, je z mehko svetlobo tipaje ošinila senčne konte pod njima, nato pa poniknila v morju, ki je ponoči preplavilo alpske doline. ●

*Srečanj z nekaterimi
živalmi smo bolj
vajeni kot z drugimi.
Foto Dan Briški*

Saj ni res, pa je

O lačnih svizcih, kradljivih lisicah in še o čem

V gore radi zahajamo zaradi doživetij. Ta pa niso vedno samo čudoviti razgledi, pogovori ob štrudlju v koči in barviti sončni zahodi. So tudi fizični napor, ko se med hojo sprašujemo, kaj nam je tega treba, so težke preizkušnje v steni in negotovanje ob dežnih kapljah kljub obljubam lepega vremena. Gorski svet je s svojo edinstveno pokrajino, floro in favno resnično čudež narave. Včasih pa nam jo ta čudež zagode na res nepredstavljive in navihane načine.

Da človek skorajda stopi na kačo, ki se sredi vročega poletnega dne splazi gret svojo mrzlo kri na pohodno pot, ni nekaj neobičajnega. Prav tako ni nenavadno, da na nas dežuje grušč, ki ga malo višje brezbrizno sprožajo kozorogi. Na vrhovih veselo hranimo kavke, ki prosjačijo za drobtinice, med potjo pa v objektiv fotoaparata utegnemo ujeti kakšnega gamsa, jelena ali drugo divjad. A pisati sem se namenila o bolj nenavadnih srečanjih.

Anžeta je njegov oče vedno učil, da ni nič hudega, če za potovanje pozabiš spakirati kakšne spodnjice ali zobno ščetko, pomembno je, da s sabo vzameš bančno kartico, če je le kaj na njej. No, to in kladivo za samoobrambo. On enega vestno vozi s seboj v predalu voznikovih vrat, drugega pa ima kot alpinistični pripravnik pripetega na pas. Tudi med bivakiranjem ga ima blizu – kar pri vzglavju. Ko se je lansko poletje ekipa alpinistov in pripravnikov podala na

večtedenski tabor v Španijo, so njihove dneve polnili bujna narava, namakanje nog v Atlantiku, plezanje smeri v neverjetni skali in prenočevanje, včasih v šotorih, včasih pa kar pod milim nebom. Ko je družina razočarana ugotovila, da jim je zadnja gondola s Peña Vieje pobegnila v dolino, so hočeš nočeš utrujeni razvili svoje podloge in spalne vreče na gola, trda tla ter legli k počitku. Tako so vsaj mislili, dokler ... Spanec je zmotilo šumenje plastične vrečke, ki je smrdljive noge enega plezalca ločevala od mastnih las drugega. Po kratkem prepiru o tem, kdo ima prisluge in kdo se zafirkava, se prižgejo naglavne luči in izkaže se, da jim družbo dela gromozanska žaba. Za svetlobna opozorila se ni nič kaj zmenila – v novem domovanju ji je bilo očitno nadvse prijetno.

Komajs se v obupu obrne k Anžeti: "Dej kladu!" Anže pa zgroženo odvrne: "Daj no, ne moreš kar tako." Tudi izven civilizacije se menda še vedno lahko vedemo ci-

vilizirano. "Saj je ne bom udaril," ga pomiri Komajs. Žabo nežno odrine nazaj v naravno okolje, fantje pa ležejo k zasluženemu počitku, ki ga je potem motilo samo še občasno tuljenje volkov, ki pa, na lastno srečo ali srečo naših fantov, niso bili deležni bližnjega srečanja z alpinističnim kladivom.

Tudi Mark in Marko sta se v pravem alpinističnem duhu na mrzel, zvezdnat večer v Dolomitih zleknila na tla kar poleg avta. Noč ju začne zavijati v meglo, pridružijo se postopno nižje temperature in vse ostrejši veter. Svojim toplim oblekam in spalki dodata še eno plast: bivač vrečo. Mark zleze vanjo, Marko pa se odloči, da se zaenkrat z njo samo pokrije. Skušata zatisniti oko, a ne enemu ne drugemu ne gre najbolje. Kar naenkrat pa krik: "Mark, pomagaj!" Mark se dvigne in zagleda "vertikalno gosenico", kot je opisal svojega soplezalca, kako v spalki skače za bežečo bivač vrečo, ta pa se odmika v gobcu lisice! Oba fanta jo začneta odganjati in Marko naposled le dobi nazaj v svojo last že rahlo obgrizeno vrečo. Minilo ni niti deset minut, odkar sta spet polegla, ko Mark zasliši zvok grizljanja svoje podloge. Obrne glavo in teritorialna lokalna zverina blazino le še močnejše stisne med zobe in jo začne vleči v stran, in to z Markom vred na njej. Fanta tokrat pograbi vse, kar se pograbi da – sneg, vejčje, tudi kak kamen je vmes, in naposled zverino nekako spodita. Preostanek noči je minil brez nadaljnjih lisičjih peripetij, le z nemirnimi sanjami o morebitni steklini.

Marko z lokalno favno očitno nima sreče. Ko sta se na jasn junjski dan z Rokom podala v Karnijske Alpe, se še nista zavedala, kaj vse človeka lahko preseneti med sestopom. Fanta sta si za vzpon izbrala eno izmed smeri v Konjskem Špiku. Predhodno sta se dogovorila, da bosta plezala samo z enim nahrbtnikom, kar je razmeroma običajna praksa. Ko po tri četrt ure stojita pod steno, se opremita za plezanje, enega od svojih nahrbtnikov pa skupaj s pohodnimi palicami pustita v gozdičku pod smerjo. Pobrala ga bosta ob sestopu. Njun dan mine v znamenju sonca, lepih raztežajev in dobre družbe. Na izstopu iz smeri skleneta, da se peš podata še na vrh, kjer si privoščita zaslužen malico, posnameta nekaj fotografij in se namenita v dolino. "Evo, to je to," si rečeta, ko vkorakata v gozdiček pod smerjo, v mislih pa sta verjetno že na zlahtni kapljici nekje na poti domov. Potem pa šok! Nahrbtnik, ki sta ga zjutraj pustila ob vznožju, je cel obglodan. Lotili so se ga vznemirjeni svizci, prizanesli niso niti pohodnim palicam, presenetljivo pa jih čokolada ni preveč ganila. Sta se vsaj fanta lahko potolažila z njo.

Puščanje nahrbtnikov pod smerjo se očitno res ne obrestuje vedno. To sta spoznala tudi Anja in Benjamin, ko sta se lotila zimske smeri Modica Noury v Chamonixu (oziroma bolje rečeno, ko sta z njo že opravila). Dostop do smeri poteka z žičnico, nato se s smučmi spustiš pod steno, kjer pustiš nepotrebno robo in se lotiš plezanja. Benjamin se spominja, da je bilo napredovanje na začetku zelo počasno zaradi gaženja po svežem snegu. Za dodaten dramatični

vložek je poskrbel še plaz, ki je zabobnel po sosednji grapi. Plezalca v upanju, da je najhuje zdaj za njima, nadaljujeta z vzponom in res napredujeta bolj tekoče in uživaško. Ko sestopita do vstopa v smer, Benjamin takoj privzdigne obrv ob prizoru na svoj nahrbtnik. Poleg njega leži etui očal. Pogleda поблиže in ugotovi,

Svizci v hribih ne zavijajo čokolade.

Pojejo je pa očitno tudi ne. Foto Dan Briški

da je manjši žep nahrbtnika odprt in skoraj popolnoma prazen. Previdno začne kopati po snegu in pobirati drobnarije iz okolice, pri čemer mu dobršno mero nevšečnosti povzroča velika količina svežega, nepredelanega snega, ki drsi med prsti, pa tudi teren, ki so ga tekom dneva po malem zasuvili pršni plazovi. V mislih začne sestavljati seznam manjkajočega imetja. Ni bilo videti karte za zobato železnico, kar ga ni preveč skrbelo, saj sta bila tako ali tako prepozna in sta nameravala odsmučati v dolino. Nato pa hujše spoznanje – manjkajo ključi od avta.

*Ljubiteljica
salam
Foto Oton
Naglost*

Sonce je zahajalo in glavni cilj je bil varno priti v dolino. Spust je bil dolg, ledenik nižje zelo razbit in poledenel, Anja pa še na split boardu. Šele sredi noči sta prispela do avtomobila, ključi za našega nesrečnega protagonista pa so ostali nekje visoko na gori. Sama sreča je bila, da sta se plezalca pripeljala vsak s svojim avtomobilom, tako da v chamoniški divjini nista ostala prepuščena sama sebi in so z nekaj logistične aerobike ter pomočjo dobrih prijateljev rešili situacijo.

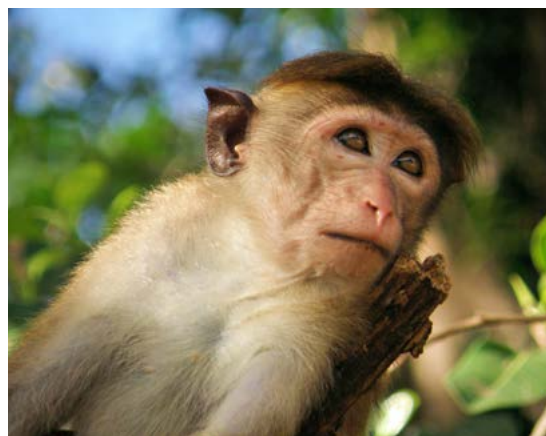

Na vrhovih veselo hranimo kavke, ki prosjačijo za drobtinice. Foto Tomaž Mihelič

Prva Benjaminova misel je bila, da je bil okraden. Nekaj v tem smislu objavi na enem izmed družbenih omrežij, pod objavo pa se začnejo kopičiti komentarji ljudi s podobnimi izkušnjami. Identificira se glavni osumljenec za rop – ptiči. Na skoraj 4000 metrih so glavna hrana ptic sendviči alpinistov, zadrge pa jim po pričevanjih ne predstavljajo nobene ovire.

Na gorskih avanturah Benjamin ni bil edini, ki je naletel na lopove. Pred časom sta šla Irena in Vladimir z družbo turno smučat na Gran Paradiso. Vsi, razen njiju, so turo skrajšali in se takoj po vzponu na vrh odpeljali domov. Z njima v avtu je bil kolega Primož, ki mu je Vladimir še na gori dal ključ, da je lahko vzel svojo opremo iz avta. Zadolžil ga je, naj ključ pusti na eni od gum. Ko sta dan pozneje prišla k avtu, sta nad kolesom res našla plastično vrečko, a je bila prazna. Takoj je poklical prijatelja, ta pa ni verjel, da ključa ni. Iskanje v okolici ni rodilo sadov – ključa ni bilo. Najbolj verjetna razlaga je, da je ključ pojedla lisica, ki se je klatila v okolici parkirišča in predrzno kradla hrano. Ker je bila prej v vrečki prej salama, je tatico najbrž pritegnil vonj po mesninah, da je izbežala ključ iz plastičnega ovoja. Še dobro, da sta imela s sabo rezervni ključ, ker bi ju sicer čakala osemurna vožnja ponj domov ...

Pohodniške aspiracije nas lahko popeljejo vsepovsod. Tudi v Kambodžo, kjer je Tjaša bežala pred opicami. Tistega dne se je odločila, da bo sama krenila na krajši pohod po džungli. Ob sestopu z nekega hriba, kdo bi vedel, kako se je imenoval, je že ob makadamski cesti srečala trop opic. Opazovala jih je, saj so bile videti prav prisrčne. Nekoliko manj prisrčne so se zdele, ko se jih je začelo nabirati vse več. Medtem ko jih je obhodila, so začele glasno kričati in se zapodile za njo. Uboga solo pohodnica si je že živo predstavljala, kako skočijo nanjo in jo praskajo, grizejo, jo oberejo vsega imetja, kar za opice pravzaprav ni nič nenavadnega. Sama sem bila na Šrilanki priča prav premišljenim ropom – nepozorni pohodniki so ostali brez sončnih očal, ruvali so se z našimiavnimi predniki za svoje nahrbtnike, in če me spomin ne vara, je nekdo ostal celo brez fotoaparata. Kakorkoli, Tjaša jo je odnesla s celo kožo. Očitno je dobra kondicija naložba ne le za beg pred besnimi biki v slovenskih planinah, temveč tudi za tek pred opicami v džungli.

Ob planiranju ture ne pomislimo ravno na to, da bomo morali bežati pred opicami.

Foto Simona Nahtigal

Zaokrožimo naše basni še v Meki vseh bolj zagrizenih alpinistov – v Himalaji. Ekspedicija Lalung, kamor so se leta 2024 podale štiri slovenske alpinistke, je zagotovo vsem poznana. Morda nekoliko manj znane pa so najbrž njihove izkušnje z medvedi, ki so zaslužni za kar konkreten dramatičen vložek njihovi odpravi. Dekleta je že prve dni po prihodu v bazni tabor ponoči obiskal medved, a to še zdaleč ni bil njegov zadnji obisk pri njih. Ko sta se Urša in Ana vrnili iz t. i. ABC (napredni bazni tabor na višji nadmorski višini), ju je pričakal neljub prizor: raztrgan šotor, razcefrana potovalka, iz katere je izginila vsa zaloga hrane, celo podrto postavljeno stranišče. Medvedi so zavohali približke in sledilo je več razmeroma neprespanih noči zaradi lomastenja zveri. Odganjali so jih z lučmi in ognjem, nosači so se po sili prilike zatekli celo k izdelavi nekakšnih provizoričnih molotovk. Na koncu so vsi odnesli celo kožo (tako ljudje kot medvedi), v steni "vrha 5332 m" pa je nastala nova smer – BC (bear camp – medvedji tabor), ki sta jo 10. septembra preplezali Ana Baumgartner in Urša Kešar. ●

Planinarjenje po vulkanih

Uezuv

Damir Šantek

To ni zgodba o pohodništvu, temveč zgodba o gori, ki ni visoka in na katero si ne drznejšo povzpeti le najpogumnejši. Je zelo drugačna, mitska, gora, ki se je umirila in še danes diha in živi. Zdi se, da je zaspala in nihče ne ve, kdaj se bo zbudila.

Njeno grlo je zamašeno kot grlo Sneguljčice s koščkom zastrupljenega jabolka in edino vprašanje je, kdo ali kaj je princ za goro, ki ji bo dal poljub, s katerim bo izrinil zamašek in ponovno povzročil kataklizmo nepredvidljivih razsežnosti. To je zgodba o gori, ki se umiri in drema, in o ljudeh, ki ji prihajajo vedno bližje, se nanjo povzpnejo, pogledajo v njen krater s kančkom strahu in občutkom zmage. Gora privablja ljudi, jih spušča v svoje nedrje, jim vsakič daje občutek varnosti, nato pa nekega dne, z ničemer izzvana, brez opozorila začne bruhati ogenj, lavo, kamenje in strupene pline. Tako pokaže, kako majhni in nemočni smo pred to močno silo, a se pozneje spet umiri in vsa zgodba se začne znova. "Historia magistra vitae est (zgodovina je učiteljica življenja)," je že zdavnaj rekel Cicero. A kako resnično je to?

Moji pohodi po vulkanih

Ko sem bil leta 2007 v Kostariki, sem se lahko samo sprehajal pod popolnim stožcem vulkana Arenal. Ta je bruhal od leta 1968 do 2010. Ker nihče ni mogel napovedati aktivnosti Arenala, je bil vzpon na ta čudoviti vulkan prepovedan. Kljub prepovedi je bilo tudi nekaj žrtev. Od leta 2010 Arenal miruje. Ni mi znano, ali je vzpon na vrh že dovoljen.

Tri leta pozneje sem se povzpел na svoj prvi vulkan, Pico Del Teide na Tenerifih, ki je s 3718 metri najvišji vrh Španije. Vzpon sem začel v kratkih rokavih, na vrhu pa sem doživel zimske razmere z močnim vetrom in vonjem po žveplu, ki se je dvigal iz vročih

globin zemljine notranjosti. Leta 2014 sem se povzpел na aktivni Pico do Fogo na Zelenortskih otokih v Atlantskem oceanu. Istega leta je ta 2829 metrov visok vulkan izbruhnil in uničil 75 odstotkov hiš v Chã das Caldeiras, majhnem mestu ob njegovem vznožju, kjer sem užival v poslušanju *morne* (glasba Zelenortskih otokov) v lokalni trgovini/restavraciji in sem njihovim nostalgичnim napevom pritegnil z

Pogled na Vezuv iz mesteca Castellammare di Stabia na drugi strani Neapeljskega zaliva
Foto Damir Šantek

Krožna pot okoli kraterja vulkana
Foto Damir Šantek

našo *Suza za Zagorje brege*. Tri leta pozneje sem se želel povzpeti na Mt. Agung na Baliu v Indoneziji. Vendar se je takrat Agung prebudil in sprožil kar 844 vulkanskih potresov. Z območja pod vulkanom so evakuirali več kot 120.000 prebivalcev in tako sem moral spremeniti načrt. Kot dobro nadomestilo se mi je zdel nočni vzpon na 1717 metrov visok vulkan Mt. Batur, kjer sem na vrhu počakal na sončni vzhod. Od tam sem z varne razdalje opazoval kadeči se Agung, osvetljen s prvimi jutranjimi sončnimi žarki. Kmalu po moji vrnitvi domov je Agung popolnoma ponorel, bruhal je pepel in lavo, zaradi česar so med drugim zaprli letališče na Baliu in odpovedali vse lete. Prijetneje je bilo vse skupaj opazovati iz Zagreba.

Leta 2018 sem se povzpел na 5642 metrov visok ugasli vulkan Elbrus. Tokrat ni bilo nevarnosti izbruha, bolj je obstajala nevarnost mojih težav zaradi višine, mraza in slabega vremena. Leta 2024 sem se v Turčiji povzpел tudi na vrh Ararata, ki je bil prekrit s snegom. Ararat s 5165 metri navdušuje s svojo višino. Lastijo si ga tako Armenci kot Turki, pa tudi Kurdi, ki živijo ob njegovem vznožju. Najnižji od vseh mojih osvojenih vulkanov je bil prav Vezuv. Z višino 1281 metrov ga nikakor ne moremo imenovati visoka gora. Kljub njegovi "majhnosti" pa sta posledici njegovega delovanja uničeni mesti Pompeji in Herkulanej. Za veliko večino prebivalcev pod Vezuvom je izbruh pomenil apokalipso, v kateri so ljudje umrli zaradi vročega pepela, velike količine lave in kamenja ter zadušitve z žveplovimi hlapi in smrtonosnimi plini, nasičenimi s kloridom.

Uničenje pred skoraj dva tisoč leti

Morda pa smo lahko srečni, če odmislimo tisto grozo, ki se je zgodila pred skoraj dva tisoč leti (24. avgusta 79), saj so prav plasti pepela ohranile in zaščitile ti dve mesti ter nam omogočile neverjeten vpogled v življenje tistega časa, ki se v takšni obliki ni ohranilo nikjer v cesarstvu. Kot je zapisal Goethe: "Na svetu je bilo veliko nesreč, a le malo jih je svojim potomcem prineslo toliko veselja."

Izbruh sta z varne razdalje opazovala Plinij starejši in Plinij mlajši. Svoja pričevanja sta posredovala zgodovinarju Tacitu. Poročal je, da je nebo popolnoma prekril velik oblak, ki je bil videti kot velika borova krošnja na deblu Vezuva. Mesti sta izginili pod plastmi plovca in pepela, debelimi do dvajset metrov. Ko se je vse umirilo, so ljudje poskušali rešiti vsaj gradbeni material, gospodinske predmete in dragocenosti, a počasi so izbrisana mesta začela toniti v pozabo. Šele 1700 let pozneje se je zanimanje za Herkulanej in Pompeje skromno in diskretno obudilo. Amaterski arheologi, trgovci z antikvitetami in tihotapci so bili seveda kot po navadi prvi, ki so zavohali pravo vrednost vsega, kar se je skrivalo pod debelimi plastmi materiala. Kljub vsemu so se sistematična izkopavanja začela šele leta 1860. Ob fantastičnih vilah, hišah, cestah in templjih so našli tudi pričevanja o človeški tragediji iz časa izbruha Vezuva. To so bili moški in otroci na begu, sužnji v verigah, zaporniki brez možnosti pobega in ljudje, ki so se nevede gostili na lastni posmrtni pojedini. V gladiatorski baraki je ležalo šestdeset gladiatorjev, nekaj je bilo vklejenih,

Krater Vezuva
Foto Damir Šantek

in vse je doletela enaka usoda. Tudi štiriintrideset ljudi, ki so pobegnili in se zatekli v grobnico zunaj mesta s kožo in zalogami hrane, je doživelo enako usodo, le z malim časovnim zamikom. Na pragu hiše so našli gospodarico s tremi služkinjami ter raztrese-no imovino, s katero je želela pobegniti neizprosni sili. Pod plastmi so našli številne človeške usode, zamrznjene za večnost, ki so se poskušale izogniti neizogibnemu, vsaka na svoj način.

Ostanki teh mest niso kot običajno, le nekaj kamnov zloženih drug na drugega, temveč urbana struktura z obzidjem, trgi, hišami in vso infrastrukturo iz tistega časa, v marsičem bolj napredna kot številna "naključna" mesta ali soseske, ki obkrožajo urbanizirana mestna središča, na primer v Zagrebu. V teh mestih so ljudje živeli, mesta niso bila zgolj spalnice, temveč kraji, kjer je življenje kipelo iz vseh por. Amfiteater, dve gledališči, številne gostilne, javna kopališča in javne hiše so zagotavljali široko paleto zabave za vse vrste zanimanj tistega časa. Veliki urejeni vrtovi, skriti za uličnimi fasadami, voda kot pomemben element dekoracije, stenske poslikave in na splošno lepota, vtkana v vsak vidik življenja in arhitekture bivalnih prostorov, je bila v enem zamahu izbrisana.

Cesta, ki vodi do Vezuva, je tako kot vse gorske ceste, zgrajena v serpentinah. Ob njej si lahko ogledate bolj ali manj uspele skulpture iz vulkanskih kamnin in številne restavracije z razgledom na Neapeljski zaliv. Cesta je polna avtobusov, kolesarjev, motorjev in avtomobilov. Več kot očitno je, da Vezuv kot le malo katera druga gora poganja množično turistično industrijo in da je to turistična in ne gora za planince, kar pa ne pomeni, da ni zanimiva za nas, ki imamo gore radi, čeprav nas prevelika živahnost v gorah moti.

Narodni park Vezuv

Vezuv je danes narodni park. V njem je enajst pohodniških poti različnih dolžin, trenutno pa jih je kar šest iz različnih razlogov zaprtih za obiskovalce. Ne glede na to, katero pot izberete, morate na koncu doseči pot številko pet, ki pripelje do kraterja Veliki Cono, za katero plačate tudi vstopnino. Zaradi gneče jo je dobro kupiti vnaprej, saj na vrh ne morete priti takrat, ko želite, ampak ob uri, za katero ste kupili vstopnico. Tak režim naj bi omejil število ljudi na zadnjem vzponu, ki se začne na višini 1000 metrov. Tukaj se zbirajo planinci, ki so se na Vezuv povzpeli z vznožja, in številni turisti, ki so na parkirišče prišli s svojimi vozili ali avtobusi. Turistom so na voljo tudi minibusi, ki vozijo od parkirišča do poti, kjer morate kupiti vstopnico. Pot vodi po štirih serpentinah in se nato postopoma vzpenja do roba kraterja.

S parkirišča sem se odpravil na svoj "pohod" po poti okoli Vezuva, da bi se tako povzpел po "neturistični" poti na vrh kraterja. Na tej poti sem lahko bil sam z goro, kar mi je dajalo občutek zadovoljstva, ki ga težko nadomestijo tudi najboljši prijatelji.

Hodil sem po poti vzdolž useka med Vezuvom in Monte Sommo, sam s soncem, vetrom, oblaki in vul-

kanskim peskom pod nogami. Moja edina družba je bil majhen zeleni kušar, ki je s skale gledal vame, jaz pa sem ga opazoval s steze. Pomladi tu raste pisano cvetje, ki daje življenje monotoni kombinaciji črnega peska in zelenja. Na splošno je tu okolje bujnega življenja in okamnele smrti, zato so pobočja vulkana zelena, medtem ko iz njih štrlijo posušena, mrtva drevesa. Žal je idila trajala le kratek čas. Pot, ki vodi do vrha, je bila zaprta, zato sem se moral vrniti h glavnemu vhodu. Med spustom so se mi noge pogrezale globoko v vulkanski pesek in čutil sem, kako se mi čevlji in nogavice polnijo z drobnimi kamenčki.

Pri glavnem vhodu je vladalo povsem drugačno vzdušje. Ogromno avtobusov, človeški hrup in stojnice s spominki, pijačo in številnimi vrstami kamenja. Zdi se mi neverjetno, da bi si kdo sploh želel kupiti kamen kot spominek. Vendar to le jasno kaže na vso površnost in neumnost množičnega turizma, v katerem se ljudje kot ovce premikajo od točke do točke, ki jo je nekdo opredelil kot nekaj, kar je treba videti. Hoja po kraterju je dovoljena samo po označeni poti, v nasprotnem primeru bi vsak dan gotovo kakšen turist končal v žrelu, ko bi poziral za selfi.

S krožne poti okoli kraterja je mogoče videti zamašeno dno, vulkanske kamnine in dim oziroma paro, ki se občasno kadi iz stožčaste strukture. Če niste v oblakih, kar je tukaj pogosto, so razgledi na Neapelj, celoten zaliv in gosto poseljeno območje pod vulkanom neverjetni. Vse skupaj se mi zdi prazno, nekoliko umetno in negorniško, kot da gre v resnici samo za goro/trofejo, ne pa za pohodništvo.

Pogled na Vezuv je najlepši iz mesteca Castellammare di Stabia na drugi strani Neapeljskega zaliva ali iz Neaplja. Obrisi Vezuva, stisnjenega med modrim nebom in morjem, se orisujejo na nežnih valovih, ki se umirijo na peščenih plažah tik ob mestni promenadi. Tako bo do nekega novega izbruha, nove kataklizme, do trenutka, ko bomo spet, a le na kratko, spoznali, da nismo absolutni gospodarji našega planeta. ●

Ostanki ljudi, umrlih ob erupciji Vezuva v Herculaneumu
Foto Damir Šantek

Zbrala
Zdenka Mihelič

Varnejše v gore

Skupaj do večje varnosti v gorah

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je v okviru sejma Alpe-Adria 5. februarja potekala strokovna razprava Varno v gore: Stroka in turizem skupaj za varnejše obiskovanje slovenskih gora, na kateri so sodelujoči poudarili, da le s skupnim pristopom, usklajeno komunikacijo in preventivnimi ukrepi lahko dosežemo dolgoročno izboljšanje varnosti v slovenskih gorah.

V razpravi in debati, ki jo je povezovala Marjana Grčman, so sodelovali Matej Ogorevc (Planinska zveza Slovenija/PZS, Gorska reševalna zveza Slovenije/GRZS), Klemen Belhar (GRZS), Aleksandra Jerebic Topolovec (Slovenska turistična organizacija/STO), Martin Šolar (PZS), Irma Pivk (Triglavski narodni park/TNP), Valerija Pučko (Slovenia Outdoor), Blaž Šter (Agencija Republike Slovenije za okolje/ARSO), Matej Brajnik (Policija), Uroš Grilj (Združenje gorskih vodnikov Slovenije/ZGVŠ) in Klemen Langus (Skupnost Julijske Alpe).

V letu 2025 so gorski reševalci GRZS izvedli kar 660 intervencij, kar je za 4 odstotkov več kot v letu 2024, ko je bilo vseh reševanj 633, in 27 manj reševanj, kot jih je bilo v letu 2023 (687). Zaskrbljujoče je rekordno število smrti v gorah – v letu 2025 je življenje izgubilo 50 ljudi (v letu 2024: 37), od tega 15 tujih državljanov. Povečuje se delež reševanj tujcev, tujce so reševali v 46 odstotkih primerih (v letu 2024: 44 odstotkov). Skoraj polovica reševanj, 331, je predstavljalo reševanje nepoškodovanih, povečuje pa se število reševanj težje poškodovanih. Največ ponesrečenih je bilo v

starostni skupini od 20 do 29 let (20 odstotkov), od 30 do 39 let (16 odstotkov) in od 40 do 49 let (10 odstotkov). Najpogostejši vzrok nesreče je v 24 odstotkih še vedno zdrs, sledi nepoznavanje terena, neprimerne oprema in nepripravljenost na turo. Kot so dejali, bi lahko velik del nesreč preprečili z boljšo pripravo, odgovorno presojo razmer in osnovnim znanjem o gibanju v gorah. Poudarili so tudi, da planinci še vedno prepogosto precenjujejo svoje sposobnosti, a hkrati podcenjujejo razmere v slovenskem gorskem svetu.

Odgovorno in postopno

Predstavniki PZS in gorski reševalec Matej Ogorevc je opozoril na naraščajoči trend nesreč v gorah in na težje dostopnih terenih, ki vrhunec dosegajo med glavno poletno sezono. Največ intervencij je v priljubljenih turističnih središčih, kot so Bohinj, Ljubljana in Bovec, ter na območju Triglava in Kamniško-Savinjskih Alp. Izpostavil je tudi problematiko bivakov, ki so namenjeni zavetju v sili in ne načrtovanim nočitvah, kot jih vse pogostejše tuji planinci zamenjajo za za brezplačna prenočišča.

Le s skupnim pristopom, usklajeno komunikacijo in preventivnimi ukrepi lahko dosežemo dolgoročno izboljšanje varnosti v slovenskih gorah.

Arhiv PZS

Podpredsednik GRZS Klemen Belhar je dejal: "Vseh nesreč v gorah in na težje dostopnih terenih ni mogoče popolnoma preprečiti. Lahko pa jih bistveno zmanjšamo s premišljeno pripravo na pot. Ključni napotki varnejšega obiskovanja gora ostajajo skrbna izbira in načrtovanje poti, ustrezna gorniška oprema, obveščanje bližnjih ter takojšen klic na številko 112 v primeru nesreče." Belhar je pozval tudi k odgovorni in preudarni hoji v hribe s psi in poudaril, da morajo za tako planinarjenje biti pripravljeni tako lastniki kot psi.

Podpredsednik PZS Martin Šolar je opozoril na pomen znanja, postopnosti in odgovornosti: "Svoje cilje in želje moramo vedno prilagoditi našim sposobnostim, znanju in razmeram v gorskem svetu, kamor smo namenjeni. K znanju sodi tudi izbira cilja in opreme, ki jo moramo znati uporabljati. Hoja v gore je vseživljenjski proces. Potrebna je postopnost. Vzpodbudno je sicer, če se tudi v srednjih in zrelih letih odločimo za gornišvo, a tudi taka gorniška pot naj se razvija postopoma – od lažjih in krajših k zahtevnejšim in daljšim turam, potem in vrhovom. Gorā se moramo lotiti premišljeno, postopno in odgovorno." Šolar je poudaril, da so zato še kako pomembne take skupne zakcije ozaveščanja in preventive, kot je Varno v gore, saj brez sodelovanja vseh partnerjev v tem projektu ne bi bili tako uspešni.

Predstavnik Gorske policijske enote Matej Brajnik je povedal, da se še vedno srečujejo s podcenjevanjem slovenskih gora. "Planinci, s katerimi se srečujemo ob posredovanjih, se slabo pripravljajo na ture, ne upoštevajo pravil priprave, kot so vreme, zahtevnost, dolžina ture, uporaba opreme, splošna ocena ture in samokritična ocena lastnih sposobnosti. V naših gorah lahko hitro pot na zemljevidu postane uganka ali pa za neveščega planinca tehnična past. Apeliramo

predvsem na tiste, ki so si trenutno 'trendovsko' zaželeli v gore, ali pa tiste z manj izkušnjami, da se obrnejo na gorske vodnike ali pa na planinska društva, s katerimi se bodo gorskih tur lahko udeleževali bolj varno." Predstavnik ZGVS Uroš Grilj je pozval turistične delavce, na katere se obrnejo turisti, ki razmišljajo o odhodu v gore, naj te turiste usmerijo k njim.

S komunikacijsko kampanjo tudi do tujih obiskovalcev

Pri tujcih ugotavljajo, da se brez pravih izkušenj preveč zanašajo na digitalno pomoč telefonov, ne znajo pa razbrati zahtevnost terena, prav tako na terenu pravočasno ne zaznajo dejanskega stanja ali razmer. Ob tem nimajo stika z domačini in svežimi informacijami, saj vse (tudi rezervacije prenočišč v dolini in v kočah) poteka elektronsko in prek aplikacij. V podajanju točnih informacij se morajo tudi turistični delavci, zasebniki, stanodajalci, itd. ustrezno opremiti s pravimi informacijami ali pa zainteresirane usmeriti na ustrezne organizacije in posameznike. Sodelujoči v razpravi so se strinjali, da je spreminjanje vedenjskih vzorcev mogoče le z dolgoročno prisotnostjo jasnih, strokovno ustreznih, razumljivih in dostopnih sporočil, ki javnost nagovarjajo k razmisleku in odgovornemu ravnanju. Ob tem je STO predstavil novo serijo videovsebin za ozaveščanje in komunikacijo skozi celo leto (tudi pozimi), s katerimi želi planince že pred odhodom v naravo opremiti z osnovnim znanjem in zavedanjem o odgovornosti. Povezovalni člen partnerstva Varno v gore je Združenje Slovenia Outdoor, njegova predsednica Valerija Pučko pa je poudarila širšo sliko obiskovanja gora in pomembnost sodelovanja: "Varnost v gorah ni individualna odločitev, ampak rezultat sistema. In ta sistem lahko deluje le, če stroka, turizem in destinacije govorimo usklajeno – še preden obiskovalec sploh stopi na planinsko pot." Kampanja dopolnjuje vrsto komunikacijskih aktivnosti, poleg tega je stran Varno v gore na portalu slovenia.info lani obiskalo več kot 32.000 uporabnikov, na družbenih omrežjih pa so video vsebine na desetih trgih v letu 2025 dosegle več kot 10 milijonov ogledov.

Zanesljiva vremenska napoved ostaja eden ključnih dejavnikov za varno odločanje pred odhodom v gore, tako je Blaž Šter (ARSO) izpostavil letošnjo novost z novim plazovnim biltenom, ki se osvežuje vsakodnevno in z opisi vremenskih razmer v več jezikih za širše območje Alp. Predstavnica TNP Irma Pivk pa je poudarila, da je "ob množici zavajajočih in napačnih informacij za večjo varnost ljudi učinkovito varovanje narave ključno enotno, podatkovno podprto in usmerjeno komuniciranje, ki temelji na sodelovanju vseh deležnikov, vključenih v posredovanje informacij obiskovalcem. Sodobna digitalna orodja omogočajo, da se to sodelovanje prevede v jasno, pravočasno in ciljno usmerjeno sporočanje, ki obiskovalce usmerja k varnejšim in naravi prijaznejšim odločitvam." ●

Simona Nahtigal

Ko poboža sonce

Koristi in nevarnosti sončnega sevanja

Naj nas meglice, oblaki in zimski čas ne zavedejo – še vedno smo ranljivi za sončne opekline.

Foto Simona Nahtigal

Všeč mi je prispodoba, da smo ljudje malo bolj komplicirane lončnice. Ne glede na bivanjske težave za dobro počutje potrebujemo predvsem dovolj vode, svežega zraka in sonca. Sploh po slednjem verjetno kolektivno hrepenimo – kako ne bi, ko pa zadnje mesece v dolini vladajo sivina, megla in padavine.

A prihajajo boljši časi. Na nižjih pobočjih se že bohotijo telohi, ptičje petje je z vsakim dnevom bolj živahno in britje ledenega vetra se preveša v tople piš. Po dolgi zimi ni lepšega kot začutiti prve tople žarke na koži in uživati v sončnem sprehodu na lokalni grič, zdaj že po službi, saj nas noč ne ulovi že pri vratih pisarne. Ko bomo na vse pogostejše sončne dneve prilezli iz svojih brlogov kot medvedi po zimskem spanju, je dobro, da imamo v mislih nekaj preprostih naporov.

Plusi ...

Zmerna izpostavljenost soncu ima za naše zdravje celo paleto pozitivnih učinkov, tako na fizično telo kot stanje duha. Splošno boljše počutje ob sončnem vremenu ni le poceni tema za pogovore z bežnimi znanci, temveč rezultat kemije – sončna svetloba poveča sproščanje serotonina, enega izmed ključnih »hormonov sreče«. Poleg tega ugodno vpliva na delovanje srca in ožilja, imunskega sistema, kakovosten spanec in kognitivne funkcije. Raziskave s Harvarda kažejo celo, da primerna izpostavljenost soncu podpira dolgoživost. Ob izpostavljenosti soncu nastaja vitamin D3, ki ima pomembno vlogo za zdravje kosti in delovanje imunskega sistema. V naših krajih je sončnega sevanja za nastajanje D-vitamina dovolj zgolj med marcem in oktobrom, zaradi česar se pojavlja pogosto jemanje prehranskih dopolnil v zimskih mesecih, ki pa ni vedno potrebno. Vitamin D se namreč veže na maščobe, kar pomeni, da se presežek kopiči v našem telesu. Dodajanje vitaminov je smiselno le, če nam tako svetuje zdravnik, ko

ugotovi dejansko pomanjkanje. Ko se podajamo na spomladansko smuko na še vedno zasnežene vrhove, imejmo v mislih, da smo v resnici precej izpostavljeni.

... in minusi

Sončna svetloba je pravzaprav energija, ki jo prejmemo v obliki elektromagnetnih valov. Ti so različnih valovnih dolžin. Krajša ko je valovna dolžina, večja je energija fotonov (delcev elektromagnetnega valovanja). Najmanjšo energijo nosijo valovi z največjo valovno dolžino, to so denimo radijski valovi in mikrovalovi, največjo energijo pa tisti z najmanjšo valovno dolžino, to so rentgenski žarki in gama žarki. Žarki sončne svetlobe so nekje vmes: govorimo o infrardečih (IR) žarkih, ki imajo daljšo valovno dolžino, o vidni svetlobi in pa ultravijoličnih (UV) žarkih s krajšo valovno dolžino. IR- in UV-valov ne vidimo, jih pa naše telo kljub temu občuti. IR-žarke občutimo kot toploto na koži, UV-žarki pa lahko povzročijo opekline in druge poškodbe kože.

Tudi če ne čutimo žgočega sonca na koži ali če se na hrib vzpenjamo skozi muhaste meglice, bomo po izletu morda končali rdeči kot luč na semaforju. Sonce nas lahko opeče tudi v oblačnem vremenu, saj do 90 % UV-žarkov prodira skozi oblake; celo skozi goste nevihtne jih še vedno preide med 20 in 40 %!

V neizogibno bližajočem se poletju, ko se zdi, da nas ves čas spremlja sopara, ta ne prinaša le slabe volje, temveč povzroči tudi drugačno razpršenost UV-žarkov. Teh sicer ne okrepi, vendar nas zaradi razpršenosti UV-žarki dosežejo z vseh strani, tudi recimo iz sence, zaradi česar nas še hitreje opeče.

Zavede nas lahko tudi letni čas. UV-sevanje je res največje poleti, ko je največ govora o pomembnosti iskanja sence, uporabe zaščite in izogibanju aktivnostim na soncu sredi dneva. A tudi pozimi, ko je sevanje manj intenzivno, odboj UV-žarkov od snežne odeje njihovo moč poveča, saj odbije 80–90 % sevanja. Poleg tega se izpostavljenost UV-žarkom povečuje z nadmorsko višino, za približno 4 % na vsakih 300 višinskih metrov.

Bolje preprečiti kot zdraviti

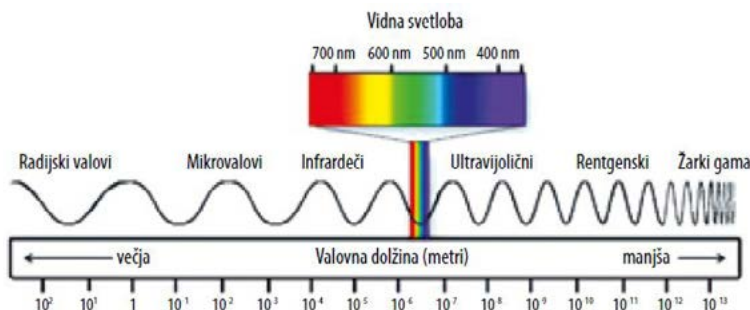
Za preprečevanje neželenih učinkov sončnega sevanja je ključna učinkovita zaščita. Prva obrambna linija je fizična zaščita s pokrivali in oblačili z dolgimi rokavi z UV-zaščito. Obleke z oznako UPF nas pred UV-žarki ščitijo na različne načine: z gostim tkanjem, ki fizično preprečuje prehod UV-žarkov skozi tkanino, z določenimi materiali (poliester, ki je pogosta sestavina športnih oblačil, bolje odbija sončne žarke kot denimo bombaž) ali z obdelavo s posebnimi snovmi, ki UV-žarke absorbirajo (npr. cinkov oksid, ki je pogosta sestavina kemičnih varovalnih pripravkov).

Dodatna zaščita so sončne kreme. Faktor zaščite pomeni, koliko sevanja nas dejansko doseže. Faktor 15 denimo pomeni 93 % zaščito, faktor 50 pa 98 %. Za otroke in ljudi z občutljivejšo poltjo je priporočljiv visok faktor. Pri tem pa je pomemben tudi pravilen nanos. Če se s kremo namažemo samo zjutraj, potem pa cel dan preživimo ob pohajkovanju po sončnih grebenih, se bomo na domači kavč še vedno vrnili rožnati. Praviloma naj bi kremo nanесли približno pol ure, preden se odpravimo na sonce, ponovno po 20 minutah na soncu, nato pa redno obnavljali nanos na vsake dve do tri ure; seveda še pogosteje, če se močno potimo in vsa krema spolzi z nas. Da bi se ognili lepljivim rokam, si lahko omislimo športne sončne kreme v spreju, ki ne zahtevajo mazanja in so nekoliko odpornejše tudi proti potenju. Ne pozabimo na ustnice, ki so posebej občutljive; uporabljajmo mazila z zaščitnim faktorjem.

Ni le koža tista, na katero je vredno paziti. Brez ustrezne zaščite lahko pride tudi do različnih poškodb oči. Za aktivnosti v gorah sončna očala, ki jih nosimo v mestu kot modni dodatek, niso primerna. Specializirana očala nudijo boljšo zaščito (100 % vse do valovne dolžine 400 nanometrov, kar lahko najdemo pod oznako UV 400) s kakovostnejšimi in trajnejšimi premazi. Bolje lahko izbiramo tudi kategorijo zatemnitve leč glede na aktivnost, s katero se ukvarjamo. Kategorije 0–4 nam povedo, v kolikšnem odstotku prepuščajo svetlobo. Faktor 0 prepušča med 80 in 100 % svetlobe, zato so primerna predvsem kot zaščita pred prahom, vetrom itd., kategorija 4 pa prepušča zgolj 3–8 % svetlobe, torej gre za res temna očala, ki so najprimernejša za aktivnosti v zasneženem visokogorju (nikakor pa za vožnjo z avtom). Danes se marsikdo odloči za fotokromatska očala, ki se temnijo sama glede na intenzivnost svetlobe, kar

pride zlasti prav v primerih, ko hitro menjamo sončne in senčne predele na gori (denimo pri turnem smučanju). Poleg tega športna sončna očala od »mestnih« ločijo še obstojnejši materiali in oblika, ki ni nujno najbolj estetska, ima pa specifične funkcije (stranski ščitniki, ukrivljenost, ventilacija).

Z nezaščitenimi očmi v zasneženih gorah tvegamo snežno slepoto. Gre za poškodbo roženice zaradi močne UV-svetlobe, ki se odbija od snežne odeje. Pojavi se lahko že po nekaj urah izpostavljenosti soncu na snegu brez sončnih očal; simptomi so občutek peska v očeh, pekoča bolečina, solzenje, zamagljen vid ali začasna izguba vida.

Sončni žarki so elektromagnetno sevanje z različnimi valovnimi dolžinami. Nekatere vidimo, nekatere pa naše telo zgolj občuti.

Vir Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije.

Pridobljeno s <https://tinyurl.com/4w3965sc>.

Če ga polomimo

Motiti se in pozabljati je človeško. Če se z zaščitno kremo pozabimo namazati zjutraj, ko se vzpenjamo še skozi na videz neprebojno meglo, se z njo namažimo pač sredi pohoda. Če se kljub temu domov vrnemo bolj podobni kuhanim rakom kot utrujenim pohodnikom, oskrbimo opekline s hladnimi obkladki ali hladno prho ter z geli, namenjenimi oskrbi opeklin – denimo 100 % aloe vera ali geli za opekline s pantenolom, nikakor pa ne z agresivnimi, mastnimi kremami. Poskrbimo za zadosten vnos tekočine z elektroliti, saj opekline naše telo dehidrirajo. Morebitnih mehurjev ne predirajmo, če pa je teh več in nas spremlja tudi hujša bolečina, je čas za obisk zdravnika.

Ob snežni slepoti je ključen umik v temen prostor; oči pa zaprimo in jih ne drgnimo, pomagajo nam lahko obkladki. Simptomi običajno minejo v dnevu do dveh, ob daljših težavah pa je prav tako potrebna zdravniška pomoč. Seveda je ključno, da v gorah ravnamo preudarno in poskrbimo za varen sestop v dolino, kar lahko pomeni tudi klic na pomoč.

Preventiva je vedno boljša od kurative, zato je pred vsako turo smiselno vzpostaviti rutino pregleda nahrbtnika. Imam s seboj čepico? V katerem žepu so sončna očala? Kje je sončna krema? V pomoč nam je lahko seznam, skozi katerega se miselno sprehodimo, ko nalagamo nahrbtnike v prtljažnik. Majhni ukrepi in koristne navade lahko prispevajo k temu, da so naši izleti brezskrbni in resnično en sam užitek. ●

Po poročilu za
medije priredil
Mire Steinbuch

Prvaki Zlate doline so tudi prvaki festivala

20. Festival gorniškega filma

Letos sem imel srečo, da sem si lahko nekatere filme nenačrtovano ogledal dvakrat. Srečo zaradi tega, ker sem imel dober nos in izbral take sklope filmov, ki so se ujeli z nagrajenimi in so jih ponovno predvajali.

Filmsko žirijo so sestavljali Nicholas Hobley iz Velike Britanije, plezalec, soustanovitelj portala Planetmountain, Jinna Lee, ki je od leta 2018 program-ska selektorica festivala Ulsan Ulju Mountain Film Festival v Koreji, in Janko Humar, diplomirani ekonomist, alpinist in ljubitelj narave.

Pustimo univerzalnega zmagovalca za konec in se posvetimo panožnim nagrajencem; med njimi sta dva slovenska filma od devetih prikazanih. Najboljši film v kategoriji gorska narava in kultura je *Triglav: Pot odrešitve* Aleša Žemlje in Rožleta Bregarja, ki govori o tragičnem dogodku na Triglavu pred 50 leti; za najboljši kratki film je žirija izbrala *Potezanke, pogače & problemni na Krki* Roka Rozmana in Rožleta Bregarja o veselem ribolovu in prigodah na dolenski rečni lepotici.

Za najboljši film o gorah, športu in avanturi je žirija izbrala film *Počitnice na Baffinu: ljubezen na ledu* (A Baffin Vacation: Love on Ice) režiserja Rusha Sturgesa; med dopustom na Baffinu avanturist in

avanturistka raziskujeta odročno severno obalo tega otoka.

Za najboljši alpinistični film je žirija izbrala *Reel Rock: Jezdec neviht* (*Reel Rock: Riders on the Storm*), v katerem se trije plezalci, znani šaljivci iz že vidjenih filmov, ki se tudi s pomočjo humorja in dobre volje prepolčejo čez več kot 1300-metrsko steno Centralnega stolpa v Torres del Paine v Patagoniji.

Najboljši plezalni film je *Prihodnost plezanja* (*The Future of Climbing*) režiserja Guillaumea Brousta. Distopični prikaz plezanja z vedno večjo gnečo v plezališčih in porastom plezalnih centrov – situacija, ki je ne želim izkusiti. V njem vidimo tudi Janjo Garbret in množico znanih plezalcev in plezalk.

Letos je žirija podelila tri častne nagrade oziroma pohvale, kar kaže na veliko izenačenost filmov. Častno pohvalo so prejeli: v kategoriji Plezanje film *Reel Rock: Smrt zlobnežev* (*Reel Rock: Death of Villains*) režiserja Nicka Rosena, v kategoriji Gorska narava in kultura film *Koza 501* (*Keçi 501*) režiserja Evrima

Filmska ekipa
ZaPisane gore
z uredništvom
Planinskega
vestnika
Foto Igor Kuster

Mira Zorič Foto Igor Kuster

Červatoğluja, v kategoriji Gore, šport in avantura film *Dovolj daleč* (*Far Enough*) režiserke Julie Carot. Glavno nagrado mesta Domžale na 20. FGF, Grand Prix, je dobil afganistanski film *Prvaki Zlate doline* (*Champions of the Golden Valley*), ki po vsebini spada v kategorijo Gore, šport in avantura; režiser Ben Stur-gulewski.

Še eno neformalno, neuradno "nagrado" velja omeniti. Dokumentarni film *ZaPisane gore*, posvečen 130-letnici *Planinskega vestnika*, najstarejši slovenski reviji, ki še vedno izhaja, so gledalci po zaključni špici nagradili z bučnim podaljšanim aplavzom. Za ustvarjalce filma je to vsekakor zaslužen priznanje.

Silvia Vidal
Arhiv FGF

V spremljevalnem programu je bilo pet predavanj. Silvia Vidal iz Španije je svojega naslovila *Sincronia màgica*; med solo plezanjem prvenstvene smeri je v steni gore Cerro Chileno Grande v Patagoniji povsem samooskrbna preživela 33 dni. Janko Humar, avtor vodnika *Julijana Trail*, je svoje predavanje poimenoval *Moje gore*. Stane Kranjc je pod naslovom *Moje sledi* na nebu pripovedoval o pionirskih časih zmarjarstva, jadralnega padalstva, letenja z letalnimi oblekami (*wing-suiti*) in skokov BASE. Petkov večer sta s predavanjema zaključila Mira Zorič in Fabian Buhl. Prva je do sedaj preplezala okoli 2100 smeri – menda ne ve točnega števila – in ga povsem primerno nasloвила 2000+. Za njo je nastopil Buhl in pripovedoval o temi Plezanje in letenje v Himalaji ter Patagoniji, torej o kombinaciji alpinizma in jadralnega padalstva. ●

Prizor iz filma
Jezdeci neviht
Arhiv FGF

Boris Strmšek

Na konicah derez in cepinov

Branko Ivanek - Branč (1962–2026)

Nekako sem se sprijaznil s tem, da nas bo nekoč, ko bomo nepreklicno odšli, svet hitro pozabil. Le v spominu tistih nekaj najbližjih bomo ostali; predvsem bodo ostale naše skupne zgodbe, ki bodo privrele na plano sprva ob vsakem koraku, sčasoma pa vse redkeje. Svet se bo navadil, da nas ni. A da Branča ni več ... Kako se navaditi na to?

Branko Ivanek kot sodnik na eni od tekem v lednem plezanju
Arhiv družine Ivanek

Ker nas je v zadnjem obdobju nekako razvadil, da ni vselej fizično prisoten, lahko pa se vseeno vselej obrnemo nanj. In ko je bil kak družabni dogodek na odseku, društvu ali kaj v povezavi z alpinizmom, je bil seveda spet zraven. Če ga ni bilo, je nekaj začudenih pogledov begalo okoli z vprašanjem: "Kje pa je Branč?" Bil je skoraj obvezen del vseh dogodkov. Kdo ve, koliko alpinističnih sestankov smo preživeli skupaj ... Nekoč je bila to vsak četrtek zvečer obveza, nihče ni smel manjkati. Vsaj tisti, ki smo začutili alpinizem kot del svojega življenja. In še vedno se mi zdi, da je Branč tukaj nekje. Naletiš na težavo in pomisliš: "Ah, bom poklical Branča, on bo verjetno vedel, kako rešiti!" Ali pa: "On se bo zagotovo spomnil, kako je bilo takrat," in podobno. Ampak nekako se bomo morali navaditi, da ga žal več ni; toda to bo zelo težko. Saj ne vem, kaj nas je sredi osemdesetih prineslo v alpinizem. Dobro, zase vem, da so me potegnile alpinistične knjige, ki sem jih povsem po naključju začel

brati v srednji šoli, toda za preostalo družino nisem prepričan. Tečajniki alpinistične šole smo se vedno spoštljivo gnetli v tistem malem kletnem prostoru na Slomškovem trgu, kjer je bival Alpinistični odsek Kozjak. In potrpežljivo čakali, da so nas starejši alpinisti vzeli zraven v stene. No, vsi ne – nekateri smo šli kar po svoje in si zrinili svojo pot v alpinizem. Tiste legendarne prostore smo že davno morali zapustiti, zdaj je tam rektorat Univerze v Mariboru, a to so bili nepozabni časi.

Na odsek sem prišel leto dni pred Brančem. Bili smo pripadniki novih generacij, kar nekaj od tistih pred nami pa je takrat postavilo alpinizem na stran. Nekako nismo imeli nikogar, ki bi nas peljal v Dolomite, Alpe in še kam. Morali smo sami najti poti do tja. Tudi Branč jo je našel. Marsikaj pa se je od takrat spremenilo. Niti nas ni ostalo veliko v alpinizmu. Tisti redki, ki smo, pa smo verjetno kot nekakšen inventar, na katerega so že vsi navajeni. Tudi če nismo prisotni, vsi vedo, da smo nekje blizu. Dokler rojenice ne začno rezati niti življenja ...

Konec osemdesetih in na začetku devetdesetih prejšnjega stoletja, ali tisočletja, kakor hočete, je bil *ferajna* naše središče. Četrtekovi večeri in vsi konci tedna: stene blizu in daleč, plezalni tabori, še posebej številni obiski Paklenice in vsa večerna druženja v Ospu, kjer se je pogosto slišala kitara. Da, tudi Branč je pogosto zabrenkal nanjo.

Veliko naših kolegov je bivalo v študentskih domovih, zato smo bili tudi tam pogosto obvezen del vsega družabnega življenja. Tudi pri Branču smo preživeli veliko žurov. Ampak on je bil popolnoma spodoben študent – v primerjavi z nekaterimi, ki smo bili bolj *luftarji* ali pa smo jemali alpinizem resneje od študija. O Branču se takrat ni vedelo prav veliko, ker ni bil človek, ki bi se veliko hvalil ali govoril o sebi. Ko je po osnovni šoli, ki jo je obiskoval v Gornji Radgoni, izbral nadaljevanje svoje poti, ga je ta zanesla na Srednjo vojaško letalsko in tehnično šolo v Rajlovcu pri Sarajevu. Je bila njegova vizija postati pilot ali računalničar, ne vem, saj nas večina niti ni vedela, kje je obi-

skoval srednjo šolo. Tam v Sarajevu bi se lahko tudi srečala, saj sem služil vojaški rok le čez hrib v specialni enoti vojaške policije, toda Branč je takrat že pristal v Mariboru. Res je bil precej skrivnosten; takrat je treniral judo, česar večina ni vedela, in je bil na tatamijih v Bosni menda nepremagljiv.

Raziskovanje tujih oziroma izvenevropskih gorstev je Branč začel na *ferajnovskem* Araratu septembra 1990, ko je številna ekipa odšla na pot kar z avtobusom skozi celo nekdanjo Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo. Nekaj mesecev pozneje smo na začetku leta 1991 odšli skupaj v alžirsko Saharo, kjer smo po dva tisoč kilometrih vožnje po puščavi plezali v vulkanskih stolpih gorstva Hoggar. Takrat nama je skupaj uspelo preplezati celo prvenstveno smer; žal pa pozneje nekako nisva ujela skupnih poti po svetovnih gorah. Življenje nas je vsakega posebej premetavalo okoli.

Zelo pestrega leta 1994 smo nekateri raziskovali strme stene v Patagoniji in nato Himalaji, Branč pa je z ekipo prvič odšel v Ande, takrat v Bolivijo. Dve leti pozneje je obiskal ekvadorske Ande, nato pa v naslednjih letih še večkrat Bolivijo in njena andska pogorja. Med oktobrom 1997 in oktobrom 1998 je tam leto dni živel in delal. V tem letu je vodil po Andih, med drugim pa je v glavnem mestu La Paz ustanovil enega prvih *cyber caffejev* v Južni Ameriki. Po vrsti osvojenih pet- in šesttisočakov po Andih, smučarskih spustov z vrhov, tudi kakšni novi smeri, se je njegova južnoameriška zgodba zaključila leta 2005 z odpravo v perujske Ande, kjer je z ekipo preplezal prvenstveno smer na Trapecio, 5608 m, goro v Cordilleri Huayhuash. Takrat je bil na poti skupaj z Mihom Lamprehtom in žal že pokojnim Pavlom Kozjekom, pridružil se jim je še v Peruju živeči Bask, Aritza Monasterio.

V naslednjem desetletju je spoznaval še Himalajo (odprava Šiša Pangma 2006), Kavkaz, smučal po Atlasu v Maroku, pa v Iranu in Turčiji, v Kirgiziji osvajal Pik Lenin, v Gruziji obiskal Mount Kazbek, predvsem pa se je v zadnjem obdobju veliko potepal po balkanskih državah in gorah. Zaradi svoje dobrosrčnosti in pozitivne energije je povsod navezal številne stike.

Že na začetku svoje alpinistične poti se je navdušil nad lednim plezanjem, ki ga je nato spremljalo do konca življenja. Gibanje na konicah derez in cepinov pa ni bilo le stvar njegovih plezalskih ambicij, temveč je kot računalničar povezal na videz nezdržljivo. Ko se je prebil do diplome na Fakulteti za elektrotehniko in računalništvo, je povezal alpinizem in računalništvo – in ta povezanost je zdaj del njegove zapuščine. Spletne strani, organizacija tekmovanj v lednem plezanju, sojenje na tekmah ... Postal je oseba, brez katere si nismo mogli zamisliti tekom v lednem plezanju pri nas. In ne samo pri nas, tudi na Hrvaškem in v Srbiji, saj je bil na Balkan precej navezan. Pod njegovimi prsti so nastajale gorniške spletne strani in portali, skrbel je za informacije in tudi za to, da se je zapisovala oziroma shranjevala zgodovina našega alpinizma.

Brač na Gran Paradisu leta 2013 Arhiv družine Ivanek

Tih med delom, vesel in glasen med druženjem nas je kar razvajal tudi s funkcijami na planinskem društvu in alpinističnem odseku. Kar za sedem let smo mu potisnili v roke načelnštvo, veliko časa je preživel v upravnih odborih društva in sodeloval je pri organizaciji nešteto dogodkov. Doživljal je tako svetle trenutke planinskega društva kot težavne čase in velike spremembe, ki jih prinašajo novi družbeni trendi.

Ko je počasi izpregel iz organizacijskih vod ter je videl gore in gorniška potepanja le še kot lastno sprostitev in užitek, sta z njegovo Bibo predvsem obiskovala prijatelje na vseh koncih sveta, pohajkovala, turno smučala in kolesarila. Pred nekaj leti je doživel veliko osebno tragedijo, saj je moral pokopati lastnega sina Intija, kar je v njem pustilo veliko, nezaceljivo rano. Ni pogosto na glas govoril o tem in zdaj je ta neizmerna bolečina odšla z njim v onstranstvo. Del nje pa je ostal z njegovo družino, prijatelji, znanci – z vsemi nami, ki ga bomo pogrešali.

In zato se mi še vedno zdi, da je tukaj nekje. Da je na *ferajnu*, v zgodbah, v stenah in v novih generacijah, ki jih je učil. Da je v naših mislih, ko naletiš na težavo in čisto samoumevno pomisliš: "Bom poklical Branča." A zdaj se bomo morali privaditi na misel, da ga ni več ... ●

Igor Dakskobler

Eden zadnjih Čedermacev

Božo Zuanella (1941–2025)

Božo Zuanella, tudi Natalino Zuanella (25. 12. 1941–6. 5. 2025), rojen v Bijačah (Biacis), umrl v Vidmu (Udine), je bil duhovnik, eden zadnjih Čedermacev v Benečiji, ki je še maševal in javno nastopal tudi v slovenščini. Prav zadnji Čedermac, Marino Qualizza (1940–2025), Božev prijatelj in stanovski kolega, je umrl le šestnajst dni pozneje.

Božo Zuanella na
Plešivcu, 2008 m,
nad Trento
3. oktobra 2013
Foto Igor
Dakskobler

Božo je bil dolgoletni župnik v Matajurju, Trčmunu in v Sovodnju. Bil je tudi pisec, časnikar, raziskovalec s področij zgodovine, etnologije, etimologije in toponomastike. Objavljal je v *Novem Matajurju*, *Domu*, *Našem tedniku*, *Mladiki*, *Trinkovem koledarju*. Bil je sodelavec *Krajevnega leksikona Slovencev v Italiji* in *Primorskega slovenskega biografskega leksikona* ter soavtor knjige, ki je v slovenskem prevodu izšla z naslovom *Mračna leta Benečije*.¹ Sodeloval je pri pripravi zemljevida iz serije Tabacco, Nadiške doline (Valli del Natisone Cividale del Friuli, list 041, 1: 25.000), v katerem so toponimi napisani tudi v slovenskem jeziku oziroma v beneškem narečju. Bil je navdušen planinec in gornik, član planinske družine Benečije. Sodeloval je tudi s planinci Nadiške sekcije CAI (tj. italijanskega planinskega društva) in

PD Kobarid. Prijateljeval je tudi z Zdravkom Likarjem, enim najboljših poznavalcev Slovenske Benečije; Likar, ki je bil med Beneškimi Slovenci izjemno spoštovan, je pisal o Benečiji v *Planinskem vestniku* že v 70. letih prejšnjega stoletja. Kolikor vem, sta Božo in Zdravko prijateljsko tekmovala, kdo bo večkrat v letu stal na Matajurju.

Ko sem pred tridesetimi leti začel zahajati v Tolminsko knjižnico Cirila Kosmača, sem v njeni čitalnici sistematično spremljal le zamejske časopise, predvsem *Dom*, *Novi Matajur* in *Novi glas*. Na zadnji strani *Doma* je bila pri vsaki številki časopisa rubrika Nazaj v planinski raj, v kateri je Božo Zuanella v slovenščini opisoval izlete po gorah – večinoma v Julijskih Alpah, a tudi Karnijskih Alpah, Dolomitih, Kamniško-Savinjskih Alpah in Karavankah. Presenetilo me je, da ta Benečan veliko bolje pozna tolminske in bovške gore kot jaz. V nekem obdobju je z objavami teh opisov žal prenehal. Ta odločitev je bila povezana z njegovo knjigo *Mračna leta Benečije* in očitki neka-

¹ Marino Qualizza, Natalino Zuanella: *Gli anni bui della Slavia*. Società cooperativa editrice Dom, 1996. Prevod: *Mračna leta Benečije*, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1998.

terih njegovih rojakov, češ da je z njo preveč izzval Slovincem in slovenščini nenaklonjeni del prebivalstva Beneške Slovenije, kar ga je prizadelo.

Boža sem naključno spoznal 24. septembra 2006 na vrhu Matajurja. Prepoznal sem ga po podobi in nanoslo je, da sem se mu predstavil kot bralec njegovih planinskih opisov v *Domu*. Padla je beseda o gorah, konkretno o Morežu. Rekel mi je, da na tej gori še ni bil, jaz pa sem mu povedal, da poznam botanično smer nanjo (dejansko je to smer prvega dokumentiranega pristopa na Morež).²

Naslednji dan sem mu že pisal v Matajur in mu poslal kopije opisov poti na Morež ter na zemljevidu označil, kje približno poteka botanična smer. Zelo hitro sva se po telefonu dogovorila za skupno turo in jo že čez nekaj dni (29. 9. 2006) tudi uresničila. S sabo je imel spremljevalca, odličnega gornika z znanjem alpinističnih veščin, Gregorja (Gregorija) Zufferlija (Čuferlija, mi bi rekli Čuferja) iz Dreke. Dobili smo se v Bavšici, šli v Balo in potem po nekoč markirani poti proti Briceljku. V spodnjem delu kotanje Za Briceljkom je treba iti desno (vzhodno) in poiskati vstopno mesto v botanično smer. S tem vstopnim mestom imam vedno znova težave, a smo ga takrat le našli. Po tistem ključnem, nekoliko izpostavljenem delu, kjer se je treba dobro prijeti za leško (*Festuca calva*), je naprej šlo nekoliko lažje. Bila je huda suša, rastje povsem ovenelo. Črnikastega pelina (*Artemisia atrata*),

tukajšnje botanične znamenitosti, ki raste v Sloveniji le pod Morežem, sploh nisem opazil, a ga tudi nisem preveč iskal, saj sem dajal prednost vzponu. Tik pod vrhom smo na skalnatem ovršju imeli nekaj težav, kako priti na vršno koto; lažji prehod v bližini mi je med naslednjim vzponom na Morež pokazal Branko Zupan. Na vrhu smo se seveda zelo veseli fotografirali. Odločili smo se za sestop po smeri običajnega, v vodnikih opisanega pristopa s Konjske škrbine. Sestop je vodil Gregor Zufferli, spretnejši in bolj vešč od mene; sam tam namreč še nisem hodil, saj sem se dotlej že dvakrat vračal po botanični smeri. Kljub precejšnji strmini in delni izpostavljenosti smo srečno prispeli pod Konjsko škrbino ter se nato spustili v Lašte (Zgornji Lepoč), nato pa po Velikem Razorju proti Lanževici. Tam pa čudo – kotanja, ki je bila večji del poletja še zasuta s snegom, je bila prekrita z bujnim cvetjem. Tako smo iz gorske jeseni prišli v gorsko pomlad. Seveda sta mi beneška prijatelja dovolila, da sem malo napasel pogled na tem nepričakovanem sveže cvetočem gorskem rastlinstvu. Nadaljevali smo čez Prevalo proti Jezercu, kjer mi je Božo pokazal, kje se je pred približno enim letom hudo ponesrečil njegov duhovniški kolega in prijatelj Marino Qualizza, sicer učeni teolog in profesor, velik borec za pravice Slovencev v Videmski pokrajini in njihova moralna avtoriteta. Šlo je za življenje, saj v Bali ni telefonskega signala in je bilo treba iti po pomoč peš. Pri zdrsu s poti proti kotanji Jezerce je Marino utrpel hude poškodbe, a se je z izjemno vztrajnostjo postopno zelo opomogel, da je potem spet lahko maševal po slovensko vsako soboto v Špetru, ob nedeljah pa se vozil v Dreko pod Kolovratom.

Kolovrat in Matajur
Foto Oton Naglost

² 3. avgusta 1841 so pristop opravili nemški botanik Otto Sendtner, domačin z Bovškega Andrej Tončič, neimenovani lovec, ki se je spoznal na Morež, in Sendtnerjev pes koder, v *Planinskem vestniku* pa je pot opisal Tone Wraber, 1975.

Božo mi je pripovedoval o razmerah v Benečiji, o slovenski besedi, ki se je vedno redkeje sliši. On je vse šole opravil v italijanščini, doma so govorili narečje, knjižne slovenščine se je učil sam, tudi na poletnih tečajih slovenskega jezika v Ljubljani. Hribi so postali njegova strast, a šele po petdesetem letu. Tako njemu kot Marinu je hoja v gore postala vir za vzdrževanje telesnih in duševnih moči pri opravljanju zahtevnega duhovniškega poslanstva ter težavnem prepričevanju posvetnih in cerkvenih oblasti o pravicah Slovencev v Benečiji.

"Veš," mi je rekel, "sam ob nedeljah ne morem hoditi v hribe. Na treh krajih (v treh farah) darujem mašo, zato si moram izbrati dan med tednom, ko me lahko na župnijah pogrešajo, seveda če kdo v njih ne umre in moram opraviti pogreb."

V Bavšici smo se poslovili v upanju, da se še kdaj srečamo. Onadva sta se ustavila še med Bovcem in Žago – pri Žvikarju. Nedolgo nazaj sem prebiral zgodovino Žvikarjeve gostilne (Kenda, 2024), v kateri piše, da so jo desetletja obiskovali beneški duhovniki, Čedermaci, tam v miru snovali časopis *Dom* in gojili druge dejavnosti v korist slovenskega jezika in pravic Slovencev v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini. V tistih mračnih letih je bil lahko vsakdo, ki je v Bene-

Zapotoški vrh,
Srebrnjak in
Trentski Pelc
Foto Peter Strgar

čiji govoril slovensko ali se potegoval za slovenščino, v nevarnosti, da ga označijo za komunista in sovražnika države. A ti duhovniki so vztrajali in tradicija, da se ustavijo pri Žvikarju, se je ohranila vse do zadnjega Čedermaca.

Božo in njegov brat Paskval (Pasquale), diakon vzhodnega obreda in znani ikonopisec, sta me enkrat obiskala tudi v Tolminu, a jima obiska v Matajurju, kjer sta živela, žal nikoli nisem vrnil. Toda povsem naključno smo se vseeno še enkrat srečali

v gorah nad Trento. Želel sem se povzpeti na Trentarski Pelc (na zemljevidih Trentski Pelc). Nisem bil povsem gotov, kje je vstopno mesto nad melišči pod skalnatim delom gore. Prvi poskus je bil neuspešen, poskusil sem drugič, 3. oktobra 2013, ko sem mi je zdelo, da vem, po katerem žlebu moram iti, a goro je zagnila megla in vzpona nisem upal tvegati. Da bi vseeno prišel na enega od vrhov, sem takrat, tisto leto že drugič, na razpotju zavil proti Plešivcu. Ta ima dva vrhova; prvi, zahodni in nekoliko nižji (Plešivska Planja, kota 1985 m), je res travnat, malo višji vzhodni vrh (kota 2008) pa je skoraj povsem porasel z ruševjem. Ko sem se vzpenjal na tega drugega, me je pričakalo veliko presenečenje. Prvikrat sem na tej samotni gori koga srečal, zdaj pa sem obiskovalce celo poznal! Bili so trije, med njimi dva moja znanca, prijatelja in vodnika z Moreža, Božo Zuanella in Gregor Zufferli. Zelo smo se razveselili drug drugega, žal sem ime in priimek tretjega moža nekam založil in ga zdaj ne najdem. Oni so bili na Trentarskem Pelcu že pred nekaj leti, spomladi. Božo je imel s seboj celo slike s tiste ture. Ta dan pa so si za cilj izbrali prav Plešivec. Poklepotali smo, se fotografirali in se poslovili.

Žal sem z leti, še posebej po letu 2019, prenehal spremljati zamejske časopise. Le tu in tam sem o beneških duhovnikih kaj prebral v časopisu *Družina*. Kar štirje, Marino Qualizza, Božo Zuanella, Mario Gariup in Dioniz Matevčič (Dionisio Mateucig) so v Špetru poleti 2015 obhajali zlato mašo, le prva dva sta dočkala 80 let. Božo je imel zadnja leta resne zdravstvene težave, ki so ovirale njegovo vzpenjanje v visoke gore. V Bali mi je rekel, da bo morda po upokojitvi lahko kaj več pisal. Predlagal sem mu tudi knjigo njegovih planinskih spisov. Nikoli se ni upokojil, duhovniško službo je opravljal, dokler ni obležal, skoraj do konca svojega življenja. Zagotovo je za njim ostala bogata in raznovrstna zapuščina. Bil je tudi bralec in morda celo naročnik *Planinskega vestnika*. Gledal je slovensko televizijo in zelo všeč mu je bila oddaja *Gore in ljudje*. Z ljubeznijo do gora in navdušenjem je še v zrelih letih, star tudi že več kot sedemdeset let, premagoval strma brezpotja in bil kos tudi lažjemu plezanju, kar je vredno vsega občudovanja. Bil je zelo izstopajoča osebnost Beneške Slovenije, in to tudi v svojem planinskem udejstvovanju. Zame je bil prisrčen in topel človek, neposreden in dobrohoten. Prepričan sem, da ga je kot takega poznalo še veliko planincev s senčne strani Kolovrata in Matajurja. 📍

Viri:

Igor Dakskobler: Črnkasti pelin (*Artemisia atrata*) pod Morežem. Drobna dopolnila k poznavanju rastišč redke in znamenite rastline. *Proteus* 5/2024. 199–205.
Meta Kenda: Gostilna Žvikar. *Trgovina, gostinstvo in turizem v Zgornjem Posočju* (ur. Karla Kofol). Tolmin: Tolminski muzej, 2024. 137–144.
Peter Stres: Zuanella Božo (Natalino). *Primorski slovenski biografski leksikon*, 18. Gorica: Mohorjeva družba, 1992. 370–371.
Tone Wraber: Moreš na Morež? *Planinski vestnik* 10/1975. 569–580.

U SPOMIN

Inko Bajde

(1949–2026)

Dober teden dni po pogrebu v ožjem družinskem krogu štirinajstega januarja 2026 so društveni prijatelji Inka Bajdeta organizirali javno slovo z obuditvijo spominov na njegova dejanja, aktivnosti in zasluge za društvo.

Kar 59 let je minulo od takrat, ko je postal član Planinskega društva Kozjak Maribor in pozneje Akademskega PD Kozjak Maribor. Pred tem je s sošolci in prijatelji vrsto let aktivno deloval v Taborniškem odredu Severnica. Slučajno so na enem od izletov leta 1966 na Celjski koči imeli priliko slediti prikazu fotografij in opisu poteka prve jugoslovanske himalajske odprave, ki jo je predstavljali znani slovenski alpinist, član te odprave Ciril Debeljak - Cic. Navdušenju nad vidnim in slišanim je sledil njegov vpis s prijatelji v alpinistično šolo že navedenega društva.

Istega leta je bil na Klemenči planini (jami) "krščen" za alpinističnega pripravnika. Že takoj na začetku je bil med tistimi, ki so želeli čim več svojega prostega časa preživeti v gorah. Ti cilji so postajali vse višji, strmejši in zahtevnejši. Kot vitalen, poln energije, z jasnimi cilji je hitro vzbudil pozornost in si pridobil nove prijatelje.

Z turami poleti in pozimi, vikend vzponi in večdnevni alpinistični tabori na Kamniškem sedlu, v Gornji Krmi, v Paklenici, pod Kuželjsko steno v dolini Kolpe, na

Okrešlju, v Vratih ... je sestavil dolg spisek plezalnih vzponov. Istočasno je alpinistični odsek pod njegovim vodstvom članom z novinci poskrbel za vabljive možnosti pri nabiranju praktičnih znanj in utrjevanju izkušenj, popestrjeno z prijetnimi druženji. Sledila so zelo aktivna leta, polna alpinističnih dejavnosti in aktivnosti. Kot je znano, zahteva izvedba taborov pod šotori precej različne opreme. Požrtvovalni Inko je prevoz te opreme zase in za soplezalce olajšal z uporabo prikolice, pripete na moped in pozneje na avto vrste zaporožec, s čemer je bil še posebej na Hrvaškem prava atrakcija.

Inko je postal odličen plezalec. Še posebej med leti 1970 in 1980 je opravil številne kakovostne vzpone. Posebej so ga navduševale plezalne smeri, ki so potekale po naravnih prehodih in so izkazovale neko posebno harmonijo. Inkova gorniška usposobljenost in pripravljenost alpinističnemu odseku in APD Kozjak pomagati tudi pri njenem delu, razvoju, usposabljanju novih članov ga je leta 1969 ne oziraje na zahtevnost in odgovornost privedla tudi med njene organizatorske delavce. Med leti 1971 do 1977 in še leta 1979 je dosledno vodil sestanke po dnevnem redu, pripravnikom težil, da smejo v začetku te dejavnosti podvzemanje vzpone le v navezi z alpinisti in uspešno vodil delo alpinističnega odseka. Posebej velja v tem času izpostaviti njegovo skrb za uspešne poteke alpinističnih šol, rezultati česar so sledile pomladitve članstva in odlično sodelovanje z alpinističnimi kolektivi Štajerske in Koroške. Vse to je preraslo v redne vsakoletne izmenjave organizirane delovne stike, skupno sprejemanje začetnikov in članov med alpiniste, i. t. d.

Kot odličen kronist in mojster pisane besede je opravil dragoceno delo z beleženjem in poročanjem planinsko-alpinističnih dogodkov iz Štajersko-Koroškega dela Slovenije. V dnevniku *Večer* je z leti pod njegovim vodstvom nastala planinska rubrika za notice in sestavke, objave z naslovom *Gore in Ljudje*, ki so bile povzete tudi v

sestavkih, ki jih je v podobnih rubrikah v *Delu* objavljala dolgo vrsto let Franci Savenc. Številni Inkovi članki in arhiv so našli prostor tudi v planinskem muzeju v Mojstrani. Njegova sposobnost dobrega in aktivnega voditelja je prišla do veljave tudi v obdobju med 1970 in 1985, ko je predsedoval UO APD Kozjak Maribor.

Ob vsem zapisanem se je Inko udeležil več alpinističnih odprav in opravil odlične plezalne vzpone. Prvi in drugi jugoslovanski in s tem slovenski vzpon štajerskih navez leta 1970 po klasični Heckmairjevi smeri v severni steni Eigerja je Inka in soplezalce v dveh navezah vzbudil, da so se leta 1971 odločili ponoviti smer Messner-Hiebeler v Eigerju. Takrat še ni bilo na voljo orodij za spremljanje vremenskih napovedi. Potem, ko so preplezali že več kot tisoč višinskih metrov smeri od vznožja, jih je totalni vremenski preobrat prisilil k vrnitvi na začetek stene.

Leta 1972 je Inko Bajde organiziral in vodil odpravo v Durmitor, leta 1973 je sodeloval pri izvedbi številčnega društvenega izleta na Grossglockner, leta 1976 se je udeležil I. mariborske alpinistične odprave v Bezengi (Kavkaz), leta 1978 je organiziral in vodil odpravo v Prokletije in leta 1980 organiziral in vodil odpravo na Grenlandijo.

Spominjali se bomo požrtvovalnega prijatelja.

Inkovi soplezalci

LITERATURA

Dušan in Rada Polajnar: Igra svetlobe in poezije. Samozaložba. Trata, Dovje, Mojstrana, 2025.

Dušan Polajnar, gorski vodnik in gorski reševalec iz Mojstrane, si je za visok življenjski jubilej privoščil – torto ob jubileju, kot je zapisal. Ta torta je drobna knjižica neznanega števila strani, ker niso oštevilčene, izšla pa je tudi v elektronski izdaji in je bila med drugim novoletno

Igra svetlobe in poezije

Dušan in Rada Polajnar

voščilo. Mirko Kunšič, fotograf in novinar, je Polajnarju poklonil fotoaparata, ki ga je Dušan s pridom izkoristil in naredil celo vrsto lepih fotografij, od panoram pa do detajlov, vse iz narave Zgornjesavske doline. Fotografije je Dušan imenoval ujetki. Takole je zapisal: *Koliko jih izbrati, da rezine ne bodo pretanke? Eden za teden solsticijskega leta je prava mera. Torta potrebuje tudi okusen preliv, ki mi ga je v obliki zapisov dodala žena Rada, zato ima vsak ujetek drugačen okus. Vključena sta tudi dva črno-bela ujetka. Triglavska severna stena. Bila je navdih za plezanje mnogim, še preden sem se priključil vesoljskemu potovanju, in bo tudi, ko me ne bo – brezčasna stoji v zatrepu doline Vrata. Drugi ujetek je nastal ob podelitvi Nobelove nagrade za mir leta 2018 v Oslu. Več tisoč se nas je zbralo na prireditvi Ogenj miru, kjer smo z baklami prehodili pot po glavni ulici do kraljeve palače – za podporo miru na Zemlji. Mir je trajna, vendar krhka vrednota. Vsako sliko obogati pesem Rade Polajnar. Tule jih je nekaj.*

*Preprosto
dobro je
iti v svet strmih vrhov
in piti let ptice;
čutiti sev dneva
in zeliti se z vetrom;
odvreči razvade
in leči med trave.
Preprosto
dobro je biti!*

*Čas beži
in jutro z njim.
Tako odhajajo
Spomini
v večnost.
V hipu je življenje
mimo.*

*Pojdimo,
pojdimo gledat gore!
Kako se dvigajo v nebo!
Strme strmé v neznano, saj kar je
dano, bo nekoč prešlo.
Zato, oblaki, glejmo, kar nam je ta
trenutek dano.
Pojdimo,
pojdimo gledat gore!*

Lepo, prav pristrčno darilo za jubilej in odlična ideja, Rada in Dušan!

Vladimir Habjan

**PLANINSKA
ORGANIZACIJA**

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Upravni odbor (UO) Planinske zveze Slovenije (PZS) se je 29. januarja v prostorih PZS sestal na svoji 19. seji, na kateri so člani UO potrdili podrobni vsebinski in finančni načrt za leto 2026 in se seznanili z aktivnostmi v zvezi s prodajo Ribniške koča na

Pohorju, s problematiko potrjevanja statuta PZS (s sprejetimi spremembami na skupčini PZS 2025) s strani upravne enote, ki ga le-ta ni potrdila, tako da velja obstoječi statut. Člane UO je vodstvo PZS seznanilo, da je bilo v letu 2025 v slovensko krovno planinsko organizacijo včlanjenih 64.109 članov in članic, 178 oseb več leto poprej. Člani UO so potrdili nova odseka planinske poti (PD Zreče) Križ–Pruh–Krajec in Pruh–Ančka na območju Zreč. Marko Pogačar, načelnik Komisije za športno plezanje PZS, je predstavil nove kadrovske spremembe, kjer je strokovno službo pomembno okrepil Klemen Belhar, novi direktor za športno plezanje, podaljšano je bilo sodelovanje s selektorjem članske reprezentance Gorazdom Hrenom in selektorico mladinske reprezentance Ajdo Remškar. Namestnik načelnika Gospodarske komisije PZS pa je zbrane seznanil z znatnim poškodovanjem prenovljenega Bivaka III. Zaradi obsega škode je objekt do nadaljnjega zaprt. Sanacija škode je načrtovana v spomladanskih mesecih. Naslednja seja bo 12. marca 2026.

Miha Habjan je v podkastu *V steni* gostil Ajdo Remškar, selektorico slovenske mladinske reprezentance, matematičarko in strastno plezalko ter Gregorja Dolinarja, matematika, alpinista in predsednika Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS), ki je spregovoril o ozadju delovanja GRZS, o rekordni črni statistiki preteklega leta in odgovoril na vprašanje, ki vedno znova buri duhove: Ali bi morali turisti reševanje plačati? Habjanov gost pa je bil tudi Matevž Lenarčič, biolog, alpinist, pilot in narovarstveni, čigar življenje se razpenja med najvišjimi stenami sveta in neskončnim nebom. Pogovor ni bil le retrospektiva preteklosti, temveč kritičen razmislek o sodobnem svetu, podnebnih spremembah in odgovornosti, ki jo nosimo do planeta.

Med letošnjimi dobitniki Bloudkovih priznanj, najvišjih odlikovanj Republike Slovenije v športu, ki so jih 9. februarja podelili na Brdu pri Kranju, je tudi trojica iz planinskih vrst. Bloudkovo nagrado 2025 sta prejela

Alpinist in gorski reševalec Iztok Tomazin, prejemnik Bloudkove nagrade 2025 za življenjsko delo v športu. Foto Vesna Lilik/GOV

alpinista Aleš Česen za vrhunske mednarodne športne dosežke in Iztok Tomazin za življenjsko delo v športu, športna plezalka Rosa Rekar, svetovna podprvakinja 2025 v težavnostnem plezanju, pa je prejemnica Bloudkove plakete 2025.

Odbor inPlaninec je povabil na usposabljanje za delo z invalidi oz. z osebami s posebnimi potrebami, ki so ga izvedli sredi marca v planinskem domu na Ustah nad Moravčami. Odbor je pripravil tudi mednarodni revijalni paraplezalni dogodek inPlaninec, ki je v Sloveniji združil paraplezalke in paraplezalce iz Slovenije in Evrope, in sicer 27. februarja v Plezalnem centru Celje in 28. februarja v Škofjski gimnaziji v Ljubljani.

Mladinska komisija (MK) bo 25. in 26. aprila organizirala seminar družabnosti planinskih skupin, rok prijav je 25. marec. MK ob letošnji 70-letnici delovanja razpisuje likovni in fotografski natečaj, ki poteka v petih kategorijah od prve triade do študentskih let. Rok za oddajo del je 31. maj, več na <https://pzs.si/novice/18256-likovni-in-fotografski-natecaj-ob-70-letnici-mladinske-komisije/>.

Vodniška komisija. Zadnjo soboto v mesecu januarju so se na Slavniku srečali vodniki PZS in mentorji planinskih skupin iz Meddruštvenega območja PD Primorske.

Komisija za planinske poti (KPP) je obveščala o zaporah planinskih poti. Zaradi spravila lea po vetrolomu je do nadaljnjega zaprt odsek poti Belca (693 m)–Anina koča (1571 m) v smeri Kepe. Zaradi sečnje je zaprt del Grajske poti med Kočevjem in Fridrihštajnom, prav tako zaradi gozdarskih del sta zaprti planinska pot pod vrhom Sv. Trojice pri Pivki in planinska pot, ki vodi na Mirno goro mimo nekdanje vasi Škrilj.

Gospodarska komisija. Lastnik Koče na Pikovem išče najemnika, PD Radovljica išče oskrbniški par za oskrbovanje Roblekovega doma na Begunjsčici, najemnik Mihovega doma na Vršiču išče pomoč v strežbi, v kuhinji in pri ostalih delih, PD Ljubljana - Matica nudi zaposlitev kuharju in pomočniku za delo v Koči pri Savici, PD Kanik razpisuje mesto oskrbnika Cojzove koče na Kokrskem sedlu (zaželeno je celotna ekipa oskrbnika s kuharjem in pomočnikom), PD Sovodnj išče oskrbnika Planinske koče na Ermanovcu, PD Tolmin vabi oskrbnika in kuharja za delo v Koči na planini Razor, PD Javornik - Koroška Bela išče oskrbniški par za oskrbovanje Kovinarske koče v Krmi, PD Ravne na Koroškem pa objavlja razpis za oskrbnika Koče na Naravskih ledinah.

V okviru sejma Alpe Adria je 5. februarja potekala že 12. konferenca planinskega gospodarstva, ki se je udeležilo več kot sedemdeset predstavnikov planinskih društev s kočami. Obravnavali so teme,

HIKELITE — LT —

ZASNOVAN ZA
CELODNEVNE
POHODE

FACTORY STORE
BIKE & OUTDOOR

www.factorystore.si

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital, Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan.

Načelnik KŠP PZS Marko Pogačar, selektor članske reprezentance Gorazd Hren, selektorica mladinske reprezentance Ajda Remškar, direktor športnega plezanja PZS Klemen Belhar in generalni sekretar PZS Damjan Omerzu
Arhiv PZS

kot so oskrba s pitno vodo, posodabljanje otočnih (fotovoltaičnih) sistemov v planinskih kočah, investicijski razpisi – priprava, prijava in izvajanje, digitalno upravljanje dokumentov in procesov pri poslovanju planinskih društev in koč ter pridobivanje kadra za delo v planinskih kočah. Predavatelji so osvetlili tematike z različnih vidikov in nakazali možne rešitve. Ob koncu konference so bili podeljeni tudi certifikati za Okolju in Družinam prijazne

planinske koč. Na novo je certifikat pridobila Koča na Grohotu, ostale kočice pa so prejele certifikat za podaljšanje štiriletne veljavnosti do leta 2029, in sicer Okolju prijazna planinska koča: Dom na Lubniku, Domžalski planinski dom na Veliki planini, Koča na Blegošu, Koča na Grohotu, Koča na Loki pod Raduho, Koča na Planini pri Jezeru, Planinski dom na Uštah-Žerenku, Planinski dom na Zelenici, Poštarski dom na Vršču in Valvasorjev dom pod Stolom; Družinam prijazna planinska koča pa Dom dr. Klementa Juga v Lepeni, Dom na Menini planini, Domžalski planinski dom na Veliki planini, Koča na Blegošu, Koča na Planini pri Jezeru, Koča na planini Razor, Koča pri Jelenovem studencu, Kosijev dom na Vogarju, Mengeška koča na Gobavici, Planinska koča na Uskovnici, Planinski dom na Uštah – Žerenku, Planinski dom na Zelenici, Planinski dom pri Gospodični na Gorjancih, Planinski dom pri Krnskih jezerih in Valvasorjev dom pod Stolom.

Komisija za varstvo gorske narave je razpisala izobraževanje za pridobitev naziva varuh gorske narave. Teoretična predavanja prek spleta bodo izvedena v aprilu in maju v večernem času, terenski deli pa bodo 10. maja na Lisci, 31. maja na Nanos in 6. junija na Pokljuki in v Vratih.

Komisija za športno plezanje (KŠP). V Zagrebu je konec januarja potekala 1. konferenca za trenerje športnega plezanja, na kateri so aktivno sodelovali tudi slovenski predstavniki, kar potrjuje visoko strokovno raven slovenskega športnega plezanja v evropskem pro-

storu. Slovenija je bila vključena na organizacijski ravni, kjer je imela pomembno vlogo Mira Pirc, vodja komisije za razvoj pri World Climbing Europe, med govorniki pa sta bila selektor slovenske članske reprezentance Gorazd Hren in reprezentančni trener Domen Švab. PZS je podpisala pogodbi s selektorjema mladinske in članske reprezentance v športnem plezanju. Ajda Remškar in Gorazd Hren sta reprezentanci vodila že v preteklem obdobju, podpis pogodb za nov mandat pomeni nadaljevanje začrtanega strokovnega dela in zagotavljanje kontinuitete v razvoju reprezentančnega sistema. Ob tej priložnosti je bil predstavljen tudi novi direktor športnega plezanja pri PZS Klemen Belhar.

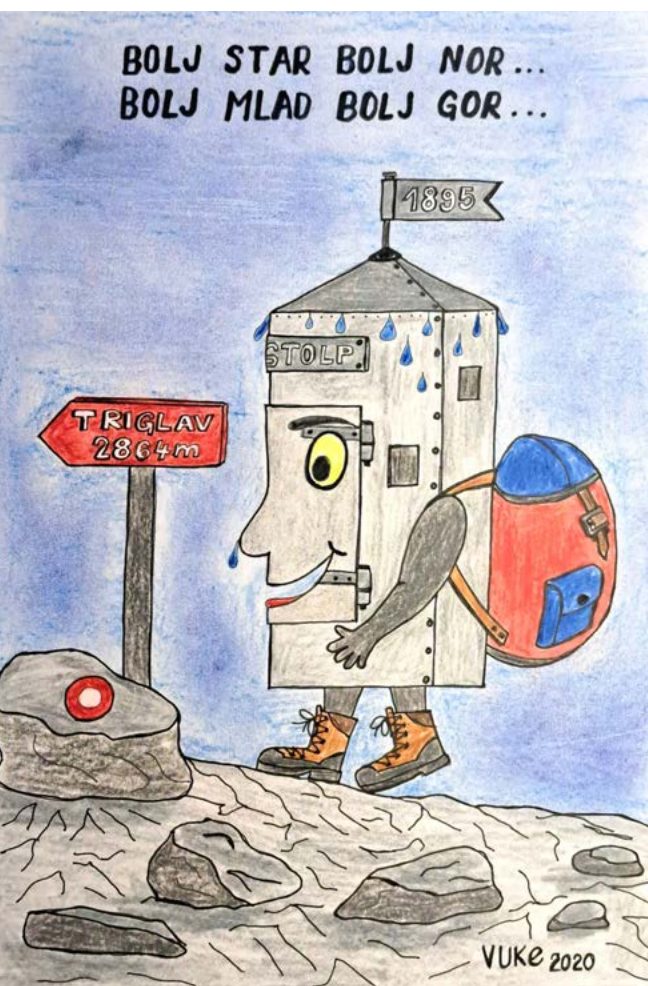
Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je objavila poziv h kandidiranju za načelnika KTK in člane izvršnega odbora KTK.

Komisija za tekmovalno turno smučanje Najuspešnejša slovenska tekmovalna turna smučarka 2025 Klara Velepčec je na prvi tekmi mladinskega svetovnega pokala 2026 v nemškem Berchtesgadnu 7. februarja osvojila bronasto medaljo v svoji paradni disciplini vzpon. Na istem prizorišču je na tekmi alpskega pokala Klemen Španring prav tako osvojil tretje mesto.

Velepčeva je že na drugi tekmi mladinskega svetovnega pokala 2026 v Surnadalu na Norveškem med 12. in 15. februarjem osvojila, izjemno, kar tri medalje v mladinski kategoriji (do 20 let) – zlato v sprintu, kar je njena prva zmaga v tej olimpijski disciplini, zlato v vzponu in srebrno na posamični preizkušnji.

Na Lumarjevem vertikaliku 2026, državnem prvenstvu v tekmovalnem turnem smučanju v vzponu, se je 7. februarja v Mariboru pomerilo 35 tekmovalcev. Med vzponom od arene Snežnega štadiona do vrha pohorske vzpenjače pri Bellevueju je med člani po lanskem premoru vnovič slavil Luka Kovačič, med članicami pa Martina Klančnik Potrč. Med mladinci sta državna prvaka postala Ana Soklič in Bor Pritrznik, med veterani Gvido Španring.

Zdenka Mihelič

**U prihodnjih številkah
Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

70 let Zasavske planinske poti

INTERJUJ

Barbara Robič, Drago Frelih, Mira Zorič

TV Krpan

urednistvo@produkcijakrpan.eu +38640 146 101

www.facebook.com/tvkrpan

TELEVIZIJA Z MERO IN OBČUTKOM

GLEJTE NAS

V DIGITALNI SHEMI TELEMACH (PROGR.MESTO 750)

**PRI KABELSKIH OPERATERJIH
(PROGR.MESTO 30)**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h

na radiu Ognjišče

z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

clanarina.pzs.si

**DOBRODOŠLI
V DOBRI DRUŽBI!**

POSTANI ČLAN PLANINSKE ORGANIZACIJE.

več užitka

Manj teže

Nove Abisko Hybrid
Trail Trousers Zip-off

fjallraven.com

